

Σχολείο και Ζωή

10

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΙΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
1964

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Τεύχος 10

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

B'.

Μέσα στὸ χωρὸς τῆς αἵθουσας μεγαλώνει καὶ ἐργάζεται ἡ νεολαία μας. Μέσα σ' αὐτὸν περνᾷ τὸν περισσότερο χρόνον τῆς σχολικῆς τῆς θητείας, μιᾶς θητείας πολὺν μεγάλῃς πνευματικῆς φρεσκάδας καὶ δεκτικότητος. Μέσα σ' αὐτὴ ὁλοκληρώνεται προπάντων ἡ ἀνθρώπινη συνάντηση τῶν παιδιῶν μας. Γι' αὐτὸ πρέπει ὁ χώρος αὐτὸς νὰ ὁργανωθῇ καὶ τακτοποιηθῇ ἔτσι, ὥστε νὰ ἐγγυᾶται τὴν παιδαγωγικὴ ἀποστολὴ τοῦ σχολείου μας ἀπὸ κάθε ἄποψη, καὶ παράλληλα νὰ ἀνταποκρίνεται σὲ ὅλες τὶς διδακτικὰς μορφὰς καὶ δυνατότητες, ὅπως εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἐργασία, οἱ ὁμαδικὰς ἐργασίαι, οἱ κοινὴ ἐργασία ὅλης τῆς τάξεως, οἱ χειροτεχνικὰς ἀσχολίαι, ἡ μουσικὴ κ.ἄ. Ὁ χώρος τῆς αἵθουσας πρέπει νὰ παρουσιάξῃ ὅλες τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰν ἀνεμπόδιστη ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας.

Τὸ μέγεθος τῆς αἵθουσας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδιῶν καὶ ἀπὸ τὰ ἐπιπλα, ποὺ θὰ περιλάβῃ. Γενικὰ χρειάζονται 2 τ.μ. γιὰ τὸ κάθε παιδί. Αὐτὸ σημαίνει γιὰ τὰ 40 παιδιά, κατὰ μέσον ὄρο, τῆς τάξεως μιὰν αἵθουσα 75 - 80 τ.μ.

Τὸ σχῆμα τῆς αἵθουσας θὰ εἶναι τετράγωνο ἢ σχεδὸν τετράγωνο. Ἡ παιδαγωγικὴ θέση τῶν ἡμερῶν μας ἀπαιτεῖ τὸ ἀντίκρουσμα τῶν παιδιῶν μεταξύ τους, τὸ ἀντίκρουσμα τῶν ἐνηλίκων μὲ τὰ παιδιά, ποὺ μπορεῖ νὰ γίνη μόνον πάνω στὸ ἴδιο ἐπίπεδο, πρόσωπο μὲ πρόσωπο καὶ ὄχι πάνω ἀπὸ τὴ ράχη τοῦ προκαθήμενου. Ὁ δάσκαλος ἔχει ὡς θέση ἐργασίας ἓνα τραπέζι, ἐπὶ αὐτοῦ στέκεται ὁ δασκόμενος, μὲ τὴν αἰθου-

КОММЕНТІА

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Κ. Κονδιδά

ИМЕРОМ. 20-7-90

API9. 44433

401

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ Ἐκδίδεται τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ Διαχειριστής: ΑΝΔΡ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ Γραφεῖα: Περικλέους 21 — Ἀθήναι	ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Ἑσωτερικοῦ: Ἑτησίᾳ Δρχ. 90 Γιὰ τὰ Σχολεῖα » 90 Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς » 60 Τὸ τεῦχος » 8 Ἐξωτερικοῦ: Γιὰ Ἑκπαιδευτικοὺς: 1 λίρα Ἀγγλίας ἢ δολλάρια 2,80 (Ἑτησίᾳ). Γιὰ σχολεῖα: 1 λίρα Ἀγγλίας καὶ 10 σελλίνια ἢ δολλάρια 4. (Ἑτησίᾳ). Ἡ συνδρομὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν 1ανουάριον ἐκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὲς κλπ. στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς Περικλέους 21 Ἀθήνας (Κ). Τηλ. 27-173.
---	--

Ἔγγραφοι συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγούμενα τεύ-
χη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» εἰς τὰ Γραφεῖα μας
ΟΔΟΣ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 227.173

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Ζορμπανάκη : Τὸ διδακτῆριο	σελ. 401
Εὐρίπ. Σούρλα : Τὸ «ὕστατον χαῖρε» τοῦ Οὐγκώ πρὸς τὸν Gautier	» 406
Δ. Παπᾶ : Τὸ Ὀλυμπιακὸ πνεῦμα καὶ τὸ σύγχρονο Ὀλυμπιακὸ ἰδανικόν .	» 411
Δημ. Ζιάμου : Οἱ νέοι μπροστὰ στὸ μέλλον	» 419
Ε. Γ. Καρκάνη : Ἡ σημασία τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν δασκάλων	» 422
Βασιλικῆς Πλέσσα : Ἡ χαροῦμένη μορφή τῆς διατυπώσεως στὶς ἐκθέσεις τῶν παιδίων τῆς τάξεώς μου	» 425
Βασιλικῆς Παναγιωτοπούλου - Παπαβασιλείου : Ἡ ἐπίδρασις τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ	» 427
Διεθνὴς Ἑκπαιδευτικὴ Κίνησις	» 433
Ἑλληνικὴ Ἑκπαιδευτικὴ Κίνησις :	» 435
Εὐρ. Σούρλα : Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου	» 447

σα, και τα παιδια καθονται σε τραπέζια με καθίσματα που τοποθετούνται κάθε φορά ανάλογα με τις απαιτήσεις της εργασίας.

Με κάθε αίθουσα πρέπει να συνδέεται, όπου είναι δυνατό, μια γωνιά ή ένας ειδικός χώρος για ομαδικές ασχολίες 12—16 τ.μ. Η γωνιά αυτή μπορεί να χωρίζεται από τον άλλο χώρο με ένα χαμηλό παραφύλαξη: Πάν ή με ένα τραπέζι, ή γλάστρες με πρασινάδες, ή με χαμηλή τζαμαρία, για να μπορεί ο δάσκαλος κάθε στιγμή να εποπτεύει την ομάδα.

Στο χώρο αυτό μπορούν να γίνουν πολλές εργασίες, χωρίς να ενοχλούν την τάξη.

Κάθε τάξη έχει τη δική της ιματιοθήκη. Η καλύτερη θέση της ιματιοθήκης είναι μπροστά από την αίθουσα, έτσι ώστε τα παιδιά να κρεμούν τα φορέματά τους πριν μπει μέσα στην αίθουσα της διδασκαλίας. Η ανάγκη της ιματιοθήκης για κάθε τάξη επιβάλλεται από πρακτικούς, αισθητικούς και υγιεινούς λόγους. Η ιματιοθήκη πρέπει να έχει όλες τις ευκολίες και τις δυνατότητες του αερισμού και της θερμοκρασίας, έτσι ώστε να μπορεί να στεγνώσει τα βρεμένα φορέματα των παιδιών κατά τη διάρκεια του χρόνου της διδασκαλίας, χωρίς να γεννιούνται αναθυμιάσεις. Το ύψος της ιματιοθήκης θα είναι ανάλογο με την ηλικία των παιδιών. Δίπλα στην ιματιοθήκη θα πρέπει να υπάρχει ή εγκατάσταση των αποχωρητηρίων, έτσι ώστε η κάθε τάξη να έχει το δικό της αποχωρητήριο, για να μπορεί ο δάσκαλος της τάξεως να το ελέγχει κάθε στιγμή. Τα γενικά και μαζικά αποχωρητήρια με τις γνωστές ασχήμιες και τα άλλα επικίνδυνα επακόλουθα δεν είναι μόνον ανθυγιεινά και αντιαισθητικά, απορρίπτονται και για παιδαγωγικούς ακόμη λόγους, γιατί η ευθύνη της κοινότητας για το δικό της αποχωρητήριο εξασφαλίζει μεγαλύτερη καθαριότητα για τα μαζικά αποχωρητήρια δεν αισθάνεται κανένας ότι είναι υπεύθυνος. Αυτό μάς λέει η πολύχρονη σχολική πείρα.

Για κάθε τάξη κοριτσιών είναι αρκετές δυο λεκάνες για την τάξη των αγοριών μια λεκάνη και ένα ούρητήριο. Μπροστά από την τουαλέτα είναι απαραίτητος ένας νιπτήρας. Το έδαφος για την ευκολία της καθαριότητας θα στρώνεται με πλακάκια, ενώ οι τοίχοι μπορούν να έχουν ένα πλαστικό επίχρισμα με στερεά χρώματα ή πλακάκια του τοίχου.

Η τετράγωνη αίθουσα των 80 τ.μ. απαιτεί φωτισμό και από τις δυο πλευρές. Ο δίπλευρος φωτισμός εξασφαλίζεται με μεγάλα παράθυρα από τη μια πλευρά και μικρότερα από την άλλη. Τα κύρια παράθυρα θα κατεβαίνουν από την οροφή ως το ύψος του τραπεζιού (75 εκατ.) και θα χωρίζονται μόνο με στενές διάμεσες κολόνες: τα απέναντι παράθυρα θα έχουν εσωτερικόν ύψος τουλάχιστον 1.20 μ. και θα κατεβαίνουν από την οροφή ως 1,80 μ. πάνω από το έδαφος, ώστε να μένει κάτω αρκετός χώρος για τους πίνακες. Σε ευνόικες περι-

πτώσεις μπορεί ή αντανάκλαση της οροφής να επαυξάνει τον φωτισμό.

Τα παιδιά χρειάζονται τουλάχιστον 150 λούξ φωτισμό για κάθε τραπέζι εργασίας. Η ίδια ποσότητα του φωτισμού πρέπει να εξασφαλιστεί και με τον τεχνητό φωτισμό. Γι' αυτό επιβάλλεται να φωτίζεται ολόκληρος ο χώρος ισόμετρα. Ο υπερβολικός φωτισμός πρέπει να αποφεύγεται, όπως και η μεγάλη αντίθεση μεταξύ φωτός και σκιάς. Το είδος των λαμπών που θα χρησιμοποιηθούν, κανονίζεται από τον ειδικό ηλεκτρολόγο.

Το δύσκολο πρόβλημα είναι, πώς θα αποφύγουμε το θάμπωμα, είτε το άμεσο που προέρχεται από τη φωτεινή πηγή, είτε το έμμεσο, που γεννιέται από την αντανάκλαση του φωτός επάνω σε στιλπνά και γυαλιστερά αντικείμενα. Γι' αυτό πρέπει οι επιφάνειες των τραπεζιών και οι πίνακες να επαλείφονται με ένα θαμπό βερνίκι. Ο δίπλευρος φωτισμός της σχολικής αίθουσας επιφέρει και από υγιεινή άποψη μεγάλη ωφέλεια: δημιουργεί τον φυσικό πλάγιο αερισμό, γιατί από τα παράθυρα των δύο πλευρών εξασφαλίζεται η αδιάκοπη ανανέωση του αέρα χωρίς να δημιουργούνται ρεύματα. Ο πλάγιος αυτός αερισμός επιδρά ευνοϊκά και από οικονομικήν άποψη. Η τετράγωνη αίθουσα με τον δίπλευρο φωτισμό και τον αερισμό χρειάζεται να έχει ύψος οροφής μόνο 3,20 - 3,30 μ. Μπορεί επομένως να οικοδομηθεί 1 1/4 μ. χαμηλότερη από την αίθουσα της παλαιότερης εποχής των 6 × 9 μ. που είχε μονόπλευρο φωτισμό. Το ύψος που κερδίζουμε με τη νέα σχολική αίθουσα, μπορεί να ωφελήσει την αύξηση της βασικής επιφάνειας.

Εκτός από τα παραπάνω ότι η σχολική αίθουσα πρέπει να παρουσιάζει καλή ακουστική. Η νεώτερη οικοδομική βιομηχανία χρησιμοποιεί γενικά υλικά, που δυναμώνουν τους θορύβους και προκαλούν συχνά μια πολύ δυνατή αντίληψη στην αίθουσα. Αυτά επιδρούν ενοχλητικά στη σχολική εργασία και πρέπει να παραμεριστούν με ανάλογα μέτρα. Θα ήταν πολύ καλό, αν η διάρκεια της αντήχησης για τον προφορικό λόγο περιοριζόταν στα 0,9 δευτερόλεπτα, για τη φωνητική μουσική στα 1,1 δευτερόλεπτα και για την έντονη μουσική στα 1,3 δευτερόλεπτα. Η πείρα απέδειξε, ότι στην αίθουσα επιβάλλεται να διαρκεί η αντήχηση 1,1 δευτερόλεπτα.

Η κατάπαυση του θορύβου πετυχαίνει προ πάντων με την χρήση υλικών, που εξουδετερώνουν τους ήχους (μαλακές πλάκες, ξύλινες ή γύψινες πλάκες) στην οροφή ή στον ελεύθερο τοίχο. Η επένδυση της οροφής μπορεί με την επίστρωση της μεσαίας μόνο επιφάνειας, με την κατανομή της σε πολλά και μεγάλα κομμάτια, να διαμορφωθεί έτσι, ώστε και αρχιτεκτονικά να ικανοποιηθεί. Το μοντάρισμα μαλακών πλακών στον τοίχο διευκολύνει το καρφίτσωμα μαθητικών εργασιών, παιδικών ιχνογραφημάτων, αποκομμάτων εφημερίδων κ.λπ. Παράλληλα με τις απορροφητικές του ήχου πλάκες μπορούν να χρησιμοποιη-

θοῦν ἀποτελεσματικὰ καὶ ἄλλα μέσα, ὅπως εἶναι οἱ κουρτίνες, ἀνάλογα πάντοτε μὲ τὶς περιστάσεις.

Ἡ ἐλευθερία τῶν ἀντιθέσεων μέσα στὸ χῶρο τῆς αἵθουσας ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὰ ἀνοιχτὰ χρώματα τοῦ ἴδιου τοῦ χῶρου καὶ τῶν ἐπίπλων ἀπὸ τὸ ἀνοιχτόχρωμο ἀσβέστωμα, τὴν ἀνοιχτὴ ἐπίστρωση τοῦ δαπέδου, τὰ ἀνοιχτόχρωμα ἐπιπλά καὶ τὰ προσαρμοσμένα στὸ σύνολο παραπετάσματα. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἀντανακλαστικότητα τοὺς πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸ ἐπίχρῖσμα τῶν τοίχων μόνο φωτεινοὶ τόνοι χρωμάτων, ποὺ ἐναρμονίζονται μὲ τὸ κίτρινο, πράσινο, μπλὲ καὶ γκρίζο.

Γιὰ νὰ ἀνυψώσουμε τὴν ἀρχιτεκτονικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἐπίδραση τοῦ χῶρου συνιστᾶται νὰ ἀντιπαρθέτουμε κάθε φορὰ ἀνὰ δύο χρώματα. Τὸ ἰδιαίτερο βᾶψιμο τῆς βάσεως τῆς αἵθουσας πρέπει νὰ παραλείπεται, ἔτσι ὥστε ὁ ἴδιος χρωματικὸς τόνος νὰ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸ δάπεδο ὡς τὴν ὀροφή. Ὅλα τὰ βαψίματα τῶν τοίχων ἐπιβάλλεται νὰ ἐκτελοῦνται μὲ χρώματα στερεὰ ποὺ νὰ ἀντέχουν στὸ πλύσιμο. Ἔτσι καὶ οἱ μουτζοῦρες θὰ πλύνονται εὐκόλα καὶ ὁ χῶρος θὰ παρουσιάξῃ πάντα ὁλοκάθαρους τοίχους. Ἡ ὀροφή, ἂν δὲν ἐπιστρώνεται μὲ ἀντηχητικὲς πλάκες, θὰ διατηρῆται ἐλαφρὰ χρωματισμένη ἢ ἐντελῶς λευκὴ. Οἱ πόρτες τῶν τάξεων καὶ τῶν ἐργαρίων καὶ οἱ ποδιὲς τῶν παραθύρων μποροῦν νὰ τονίζονται ἰσχυρότερα μὲ ἐντονώτερα χρώματα.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐπικαλύψεως τοῦ πατώματος ἔχει ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα. Ἐπιβάλλεται νὰ ἐκλέγονται τέτοια μόνο ἐπιστρώματα, ποὺ ἔχουν ἐπιφάνεια μεγάλῃς ἀντοχῆς. Στὴν πράξιν ἔχουν δοκιμασθῇ ὅπως καὶ πρὶν τὸ παρκὲ καὶ τὸ λινέλαιο. Γιὰ τὰ παρκετοπατώματα θὰ προτιμοῦνται καλοκομμένα δρύϊνα παρκέτα, γιὰ τὸ λινέλαιο συνιστᾶται ἀντὶ τοῦ συνηθισμένου μονόχρωμου γκρίζου λινέλαιου τὸ ἀνοιχτό, ἀλλὰ ἐλαφρὰ μαρμαρόχρωμο λινέλαιο, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται ἀμέσως κάθε λεκές, καὶ ἀνοιχτό, γιὰ νὰ μὴν παράγονται καθόλου ἰσχυρὲς φωτοαντιθέσεις. Προϋπόθεση γιὰ κάθε ἐπίστρωση τοῦ δαπέδου εἶναι νὰ μετριάξῃ ἢ νὰ περιορίξῃ τὸ θόρυβο τῶν βημάτων, νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἐλαστικόν, ξεστό, εὐκολοκαθάριστο, γιὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνῃ ἢ καθαριότης πολὺ τὰ γενικὰ ἔξοδα τῆς διοικήσεως. Θὰ πρέπει βασικὰ ὅλοι οἱ χῶροι ἐνὸς διδαστηρίου νὰ ἔχουν τὴν ἴδια ἐπίστρωση τοῦ δαπέδου γιὰ τὴν εὐκολία τῆς καθαρισμοῦ. Γιὰ τὸ καθάρισμα ἐπιβάλλεται τὸ σχολεῖο νὰ εἶναι ἐφοδιασμένο μὲ παρκετομηχανές.

Γιὰ τὴν ἐπίπλωση τῆς σχολικῆς αἵθουσας μὲ εὐκολοκίνητα τραπέζια καὶ καθίσματα θὰ μιλήσωμε σὲ ἰδιαίτερο κεφάλαιο. Ἡ γωνία τῶν ομάδων ἔχει ἓνα μεγαλύτερο στρογγυλὸ τραπέζι ἐργασίας γιὰ ἕξ παιδιὰ.

Γιὰ τὸν δάσκαλο τοποθετεῖται στὴν αἵθουσα ἓνας συρτὸς καὶ πτυσσόμενος πίνακας ἔτσι, ὥστε νὰ δέχεται τὸ κύριο φῶς ἀπὸ τὰ ἀρι-

στερά. Τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ τοῦ συρτοῦ πτυσσομένου πίνακα εἶναι ὅτι δημιουργοῦνται γιὰ τὸν δάσκαλο ἕξ τετραγωνικὰ μέτρα γραφικῆς ἐπιφάνειας, ὅτι εἶναι εὐκολοκίνητος καὶ ὅτι μπορεῖ γρήγορα νὰ ἀνεβόκατεβῇ στὸ ὕψος ποὺ χρειάζεται. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ μπορεῖ μὲ τὸ κλείσιμο τῶν πλαγίων τοῦ περὺγων νὰ σκεπασθῇ ἡ γραμμένη μεσαία ἐπιφάνεια, ὅποτε μποροῦν πάλι νὰ γραφοῦν καὶ οἱ πρὶν ἐπιφάνειες τῶν πλαγίων περὺγων. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ μπορεῖ χωρὶς δυσκολία μιὰ πτέρυγα νὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τὸ πεντάγραμμο τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς, τῆς στενογραφίας κ.ἄ.

Ὡς δεῦτερος πίνακας συναρμολογεῖται στὸν τοῖχο κάτω ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀντικρυνὰ παράθυρα ἓνα διάζωμα πίνακα. Ὁ πίνακας αὐτὸς προορίζεται ἰδιαίτερα γιὰ τὰ παιδιὰ, νὰ γράφουν καὶ νὰ ζωγραφίζουν καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κατασκευάζεται σὲ ὕψος ἀνάλογο μὲ τὴν ἡλικία τῶν παιδιῶν. Μὲ τὸν πίνακα αὐτὸ συνδέεται ἀπὸ κάθε πλευρὰ ἓνας ἄλλος φελλοπίνακας γιὰ τὸ καρφίτσωμα εἰκόνων, ἰχνογραφημάτων, ἀποκομμάτων ἐφημερίδων κ.ἄ. Δίπλα καὶ κάτω ἀπὸ τὸν πίνακα βρίσκονται ντουλάπια μὲ συρτὲς πόρτες, ποὺ ἀποτελοῦν μαζί μὲ τὸν πίνακα ἓνα σύνολο.

Ὅλες οἱ ἐπιφάνειες τῶν πινάκων πρέπει νὰ ἔχουν ὑποπράσινο χρῶμα, σ' αὐτὲς γράφομε μὲ κίτρινη κιμωλία. Διάφορες ἐρευνες ἀποδείξαν, ὅτι ἡ ἀντίθεση τοῦ μαύρου πίνακα καὶ τῆς ἄσπρης κιμωλίας παρουσίαζε φαινόμενα μεγάλῃς κοπώσεως τῶν ματιῶν, ἐνῶ ἡ ἀντίθεση τοῦ πράσινου πίνακα ἐπιδρᾷ εὐεργετικὰ στὰ μάτια. Ἡ μαύρη ἐπιφάνεια τοῦ πίνακα μποροῦσε ἐπίσης νὰ ἐπιβαρύνῃ σημαντικὰ τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση τῆς αἵθουσας μὲ τοὺς φωτεινοὺς τόνους τῶν χρωμάτων, ἐνῶ οἱ πράσινοι πίνακες προσαρμόζονται ἁρμονικὰ μὲ τὴν καθολικὴ εἰκόνα τῆς αἵθουσας. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν πινάκων πρέπει νὰ εἶναι θαμπή, γιατί οἱ γυαλιστερὲς ἐπιφάνειες ἀντανακλοῦν καὶ θαμπώνουν· πρέπει ὅμως ἐπίσης νὰ φωτίζονται ἀρκετὰ.

Οἱ πόρτες τῶν αἰθουσῶν θὰ εἶναι ὑαλόφραχτες ἢ θὰ ἔχουν ἓνα ὑαλόφραχτο ἀνοιγμα ἢ θυρίδα, γιὰ νὰ μπορῇ καθεὶς, ποὺ θὰ θελε νὰ μπῇ μέσα τὴν ὥρα τῆς διδασκαλίας, νὰ ἐξακριβώσῃ, ἂν ἡ ἐπίσκεψή του γίνεται σὲ ἀκατάλληλη ὥρα ἢ καὶ ἂν ἐπομένως πρέπει νὰ περιμένῃ. Ἡ ἀντίρρηση ὅτι τὰ παιδιὰ θὰ αἰσθάνωνται ὅτι παρακολουθοῦνται ἀπὸ μιὰ τέτοια θυρίδα καὶ ἐμποδίζονται στὴν ἐργασία τοὺς, ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὴν πρακτικὴ πείρα.

Οἱ ποδιὲς τῶν παραθύρων ἐπιβάλλεται νὰ ἔχουν τουλάχιστον 50 ἐκατοστ. πλάτος, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ δέχονται ὄχι μόνον ἐνυδρεῖα καὶ γλάστρες λουλουδιῶν, ἀλλὰ νὰ χρησιμεύουν καὶ ὡς συμπληρωματικὸς τόπος ἐργασίας.

Τὰ παιδιὰ μποροῦν ἐδῶ καθήμενα στὸ κάθισμά τοὺς, νὰ ἐνεργοῦν βιολογικὲς παρατηρήσεις καὶ ἐρευνες καὶ θὰ καταγράφουν σύγχρονα ἢ νὰ ἰχνογραφοῦν τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν.

Σπουδαίο πρόβλημα επίσης είναι **η προστασία από τον ήλιο**. Πολύ αποτελεσματικό και πολύ φτηνό μέσο είναι ο όρθος προσανατολισμός προς τα σημεία του ορίζοντος. Η πιο ευνοϊκή θέση είναι η μεσημβριανολογική. Έπειτα έρχονται κατά σειράν άξιας ή νότια, ή ανατολική, ή νοτιοδυτική και ή δυτική πλευρά. Παραπετάσματα μέσα στην αίθουσα και κάθε λογής άλλα προστατευτικά μέσα δεν είναι κατάλληλα, να παρέχουν αποτελεσματική προστασία από τον ήλιο, γιατί τραβούν την ήλιακή θερμότητα προς τα μέσα της αίθουσας. Το ζήτημα όμως είναι, πώς θα απομακρύνουμε τη θερμότητα και ακτινοβολία επίδραση του ήλιακού φωτός μπροστά από τα παράθυρα με έξωθεν μηχανικά μέσα. Έδω κατάλληλα προ πάντων μέσα είναι οι μαρμίζες, οι τέντες, τα παντζούρια. Παράλληλα θα πρέπει να υπάρχουν για διακοσμητικούς λόγους και ελαφρές, έγχρωμες κουρτίνες, για να ομορφύνουν τον χώρο, να μαλακώνουν την πολύ δυνατή φωτεινότητα και να εμποδίζουν τη θέρμανση από έξω.

Δεν είναι απαραίτητο να συσκοτίσουμε την κάθε αίθουσα με μηχανήματα συσκοτισμού για τις προβολές φωτεινών εικόνων ή κινηματογραφικών ταινιών. Είναι αρκετό, αν εκτός της αίθουσας της φυσικής και χημείας, μια ή δυο άλλες αίθουσες συσκοτιστούν.

Σε κάθε αίθουσα ανήκει μια εγκατάσταση νερού με ένα νιπτήρα. Η λεκάνη του νιπτήρα πρέπει να τοποθετηθεί έτσι, ώστε να μπορούν να τη χρησιμοποιούν σύγχρονα πολλά παιδιά. Για την αποφυγή κάθε πιτσιλισματος είναι αξιοσύστατες κατάλληλες κάνουλες.

Για κάθε σχολική αίθουσα τέλος θα προβλέπονται όλα τα μέσα εκείνα που έγγυώνται και διευκολύνουν την υγιεινή διαβίωση των παιδιών και την αδιατάρακτη και ομαλή πορεία της ατομικής και ομαδικής εργασίας, σύμφωνα με τα αίτήματα της σημερινής ψυχολογίας και παιδαγωγικής.

(Συνεχίζεται)

Γ. Ζομπανάκης

*Από τις βραβεύσεις Έκθέσεις Baccalauréat.

ΤΟ «ΥΣΤΑΤΟΝ ΧΑΙΡΕ» ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ ΠΡΟΣ ΤΟΝ GAUTIER

Ο 19ος αιώνας με τις λαμπερές άχτιδες του, που εξέπεμφθησαν από τους μεγάλους ποιητές του, εισήλθεν και αυτός εις το άπέραντον βασίλειον της Σκιᾶς.

Victor Hugo.

1. Από των στηλών του Περιοδικού «Σχολείο και Ζωή» υπό την διεύθυνσιν του διακεκριμένου παιδαγωγού Γ. Ζομπανάκη, ήλθον εις φῶς έρεθίσματα υποβοηθητικά διά τὸ έργον των συναδέλφων της Μέσης Παιδείας

μας, από τὰς κατ' έτος βραβευόμενας εκθέσεις Γαλλων Γυμνασιοπαίδων, άμφοτέρων των φύλων.

Έπειδή δὲ εις την καταβαλλομένην ήδη εκδηλον προσπάθειαν προς μεταρρύθμισιν της Παιδείας μας, συμπεριλαμβάνεται πρωτίστως και τὸ θέμα των εκθέσεων τύπου Baccalauréat, ἃς έπιτραπή ή παράθεσις μιᾶς εκ των τριών καλύτερων εκθέσεων, αἵτινες έβραβεύθησαν υπό του Γαλλικοῦ Υπουργείου και ήλθον εις τὸ φῶς της δημοσιότητος από των στηλών της έφημερίδος «Figaro Littéraire»¹, κατόπιν άδείας του Πρυτάνεως του Πανεπιστημίου των Παρισίων και του Διευθυντοῦ του Office du Baccalauréat.

Η τρίτη εκ των βραβευθεισών εκθέσεων — της Δίδος Christine Dubois, ηλικίας 17 έτών — μαθητρίας του Λυκείου Marie Curie, έβαθμολογήθη με 18 και με τὸν χαρακτηρισμόν:

«Διαπραγματεύσεις του θέματος υπέροχος, άπηκριβωμένη σε στοχασμούς και διατεταγμένη με λογικὴν άπόδοσιν».

Τὸ θέμα της δοθείσης εκθέσεως ήτανε παρμένον από ένα άπόσπασμα ποιήματος του Victor Hugo, επί τῷ θανάτῳ του φίλου του Th. Gautier.

Ἄς ακούσωμεν τώρα τὸσον τὴν διατύπωσιν του θέματος ὅσον και τὴν εκθεσιν της βραβευθείσης μαθητρίας, σε άπόδοσιν εκ μέρους της ταπεινότητός μας.

2. Α' «Τὸ ύστατον χαίρε του Victor Hugo».

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ του Théophile Gautier, στὰ 1872, ὁ Victor Hugo έγραψε εις ένδειξιν σεβασμοῦ προς Ἐκεῖνον ὅστις δὲν υπήρχε πιά στη ζωὴ ένα ποίημα, τὸ ὁποῖον τελειώνει ὡς έξης:

Β'. «Φεύγομε και διαβαίνομε για πάντα, εγκαταλείποντες κάποτε τὴν γῆν αὐτὴν των δακρύων μας, γιατί ὁ θάνατος είναι ένας νόμος ἀδήριτος και ἀναπόφευκτος μέσα στην κοσμικὴ διάταξιν, και κανένας μας δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει από τὰ δίχτυα του.

Τὸ πᾶν γέρνει και σιγὰ σιγὰ σβύνει.

Και ὁ μεγάλος αὐτὸς 19ος αἰώνας μας, με ὅλες του τὲς λαμπερές άχτιδες που εξέπεμφθησαν από τοὺς μεγάλους του ποιητάς και τοὺς ρωμαντικούς αντιπροσώπους του, εισέρχεται κι αὐτὸς εις τὸ άπέραντον αὐτὸ βασίλειον της Σκιᾶς, ὅπου ὅλοι μας, σὰν ὡχρὲς σιλουέττες, καταφεύγομεν.

Ἄχ! Τί τρομερὸν θόρυβον κάμνουν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος, αἱ δρῦς αὐτὲς αἱ εὐγενικὲς και μεγαλόπρεπες, που τὲς κατεκρήμνισε ὁ πέλεκυς του ξυλοκόπου για τοὺς σταύλους του Ἡρακλέους.

Καί... νά... τώρα τὰ ἄλογα αὐτὰ του θανάτου, ή προσωποποιημένη δηλαδὴ μορφή του θανάτου, αρχίζουν νὰ χρεμετίζουν. Καί είναι εὐθυμα και εὐχαριστημένα, γιατί ή λαμποκοποῦσα και άπαστράπτουσα ήλικία των ένδόξων άνδρων της έποχῆς μας έγειρε και αὐτὴ προς τὸ μοιραῖον τέρας της. Ὁ άγέρωχος και ὑψηλόφρων αὐτὸς αἰώνας μας, ένας αἰώνας που έδάμασε τὰ αντίθετα ρεύματα των ανέμων, ένας αἰώνας πάλης, ένας αἰώνας που ανέδειξε καινούργιους ὀρίζοντας, ὁ αἰώνας μας... νά... αὐτὸς που πρόβαλε σὰν ένας Γίγαντας άκατανίκητος, έκπνέει και αὐτὸς, ὡς Gautier! και μαζί του και Σὺ, σὰν αντάξιον ὁμοιωμά του και άδελφός του, κατευθύνει τὰ βήματά Σου προς τὸ βασίλειον της Σκιᾶς, ὕστερα από τοὺς πνευματικούς άδελφούς σου, τὸν Δουμᾶν, τὸν Λαμαρτίνον και τὸν Musset.

Τὸ ὕδωρ της Στυγός, εις τὸ ὁποῖον άνεγεννᾷτο τις κατὰ τὸν άρχαῖον

1. Figaro Littéraire, Voici les meilleures copies «du Baccalauréat» à Paris 23 - 29 Juillet 1964.

μῦθον ἐστείρειυσε, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχε πλέον τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει πλέον καὶ ἡ κρήνη τῆς ἀναγεννωμένης νεότητος.

Ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς θρύλος κατέρρευσε καὶ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸ σκληρὸν πεπρωμένον του.

Ὁ θάνατος, ὁ σκληρὸς δηλαδὴ αὐτὸς θεριστῆς μετὰ τὸ πλατὺ δρεπάνι του, προχωρεῖ σύννους καὶ σκεπτικὸς καὶ μετὰ βῆμα σημειωτόν, γιὰ νὰ θερίσει καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἀπὸ τὸ σιτάρι τοῦ ἀγροῦ.

Θερίζει τὸ πᾶν. Δὲν φεῖδεται οὐδενός. Δὲν τὸν συγκινοῦν οἱ θρήνοι, οἱ κοπετοὶ καὶ οἱ ἀναστεναγμοὶ τῶν ἐτοιμοθανάτων, θερίζει τοὺς πάντας: πλούσιους καὶ πτωχοὺς, ἰσχυροὺς καὶ ἀσθενεῖς, μεγάλους ἀντιπροσώπους τοῦ πνεύματος καὶ ἀφανεῖς ἐργάτας τῆς σκληρᾶς βιοπάλης.

Ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἔλθει καὶ ἡ σειρά μου, γύρω ἀπὸ τὸν ἀδήριτον αὐτὸν νόμον τοῦ θανάτου.

Καὶ ἡ νύχτα ἡ ἀξημέρωτη γεμίζει τὸ ταραγμένο βλέμμα της, ἡ αἰώνια... ναί... αὕτῃ νύχτα, ἡ ὁποία μαντεύουσα, ἀλλοίμονον, τὸν ἐρχομὸ στὸν κόσμον νεαρῶν ὑπάρξεων ποὺ μοιάζουν σὰν ἀγνὲς λευκὲς περιστέρους, κλαίει ἐπάνω στὸ λίκνο τους, γιὰτί ξέρει πὼς θὰ ὑποκύψουν μοιραίως στὸν ἀδήριτον νόμον τοῦ θανάτου καὶ γελάει ἐπάνω στοὺς τάφους των, γιὰτί ξέρει ἐπίσης πὼς αὕτῃ εἶναι ἡ μοῖρα τους».

Victor Hugo

Γ'. Καὶ ὡς ἐρέθισμα ἐδόθη τὸ κάτωθι:

«Θὰ παρουσιάσετε ὑπὸ τύπον πραγματείας τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ κειμένου τοῦ Victor Hugo».

Δ'. Καὶ τώρα... ἄς ἀκούσουμε τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ ὡς ἄνω θέματος ἀπὸ τὴν μαθήτριάν Christine Dubois.

3. Α'. «Ὁ Victor Hugo εἰς τὸ ποίημά του αὐτὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποτίει φόρον τιμῆς εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τοὺς πνευματικὸς ἄνδρας τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Théophile Gautier, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμφανίζει τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου σὰν κάτι τι ἀναπόφευκτο.

Αἱ ἀπειράριθμες εἰκόνες ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Victor Hugo γιὰ νὰ περιγράψῃ τὸν θάνατον, παρμέντες ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν ἢ τοὺς θρύλους, προσδίδουν στὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τὸ ποιητικὸ, ἕνα χαρακτηριστικὸν ἐπικόν.

Αἱ χρησιμοποιηθεῖσαι ἐπὶ παραδείγματι ἀντιθέσεις «τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς Σκιάς» καὶ «αἱ ὥχρες σιλουέττες» «κλαίει εἰς τὸ λίκνον» καὶ «γελάει εἰς τοὺς τάφους» ὅλες αὐτὲς αἱ ἀντιθέσεις καθιστοῦν τὸ ποίημα αὐτὸ ἀκόμη πιὸ παθητικόν.

Ὁ Victor Hugo μᾶς ἐμφανίζει στὴν ἀρχὴ τὸν θάνατον ἀναπόφευκτον. Καὶ ὁ τόνος τῶν πρώτων στίχων ἀκούει: «Περνοῦμε... Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ». «Τὸ πᾶν γέρνει» ἀκόμη καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, αἱ ἀχτίδες αὐτὲς ποὺ φώτισαν τὸν 19ον αἰῶνα. Οἱ μεγάλοι ποιηταὶ καὶ οἱ ρομαντικοὶ ποὺ ἐδόξασαν τὸν αἰῶνα αὐτὸν πεθαίνουν. Αὐτοὶ ποὺ τόσον πολὺ ξεχώριζαν ἀπὸ τὸ πλῆθος διὰ τῆς μεγαλοφυΐας των, αὐτοὶ ποὺ ἐφαίνοντο φωτισμένοι, ἐκλεκτοὶ σὰν ἀπὸ χέρι θεϊκό, δὲν ὑπάρχουν πλέον, καταχωνιασθῇ κανε ὅλοι τους εἰς τὸ μηδέν.

Β'. Ἀκολουθεῖ μία κραυγὴ ἀγωνίας.

Ἄχ! Τί τρομακτικὸν θόρυβον κάμνουν αἱ δρυὲς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος, ποὺ γέρνουν ἀπὸ τὰ πλήγματα τοῦ ξυλοκόπου.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ ὑπαινίσσονται κάποιον θρύλον. Λυκόφως! ἡ ὥρα δηλαδὴ ποὺ ὁ ἥλιος ρίχνει τὰς τελευταῖες ἀχτίδες του στὴ γῆ, ἐνῶ ἡ νύχτα σὲ λίγο θὰ εἶναι ὁ κυρίαρχος τῶν πάντων.

Ἡ σκηνὴ ὅμως αὕτῃ ἀναπαριστᾷ τὴν νύχτα τῆς ζωῆς, ἀναπαριστᾷ τὸν ἐρχομὸ τοῦ θανάτου, ποὺ πλησιάζει μετὰ βήματα βραδέα.

Αἱ δρυὲς κατεκρημνίσθησαν, τὸ μεγαλόπρεπο δηλαδὴ ἀπὸ ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους.

Ὁ Victor Hugo συγκρίνει τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς του πρὸς τὰς δρυὲς ἐκεῖνας ποὺ ξυλεύουν καὶ ποὺ δταν πέφτουν στὸ ἔδαφος ἡ πτώσις των συνοδεύεται ἀπὸ ἕνα τριγμὸν θλιβερόν.

Θέαμα λυπηρὸν ἀντικρύζει τις μετὰ τὰ μεγαλόπρεπα αὐτὰ δένδρα ξεριζωμένα παντελῶς.

Ἔτσι ὅμως ὅπως αἱ δρυὲς καὶ οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες εἶναι καταδικασμένοι καὶ αὐτοὶ σὲ θάνατον.

Γ'. Συνεχίζων ὁ Victor Hugo προσωποποιεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου γράφοντας:

«Τὰ ἄλογα τοῦ θανάτου ἀρχίζουν νὰ χρεμετίζουν. Ὁ χρεμετισμὸς τοῦ ἀλόγου εἶναι κάτι τι δυσάρεστον. Τὰ ἄλογα εἶναι εὐθυμα, γιὰτί ἡ λαμποκοποῦσα ἡλικία βαίνει πρὸς τὸ τέλος της.

Ὁ τόνος τῶν στίχων αὐτῶν εἶναι κάπως κυνικός. Μονάχα τὰ ἄλογα τοῦ θανάτου εἶναι εὐθυμα ἀντικρύζοντα νὰ καταρρέουν τόσοι ἐνδοξοὶ ἄνδρες.

Ὑπάρχει στὸ βάθος κάποια ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ θανάτου καὶ τῆς εὐθυμίας, ἀντίθεσις δηλαδὴ ποὺ προσδίδει στοὺς στίχους αὐτοὺς ἕνα τόνον ἀκόμη πιὸ ἀπαίσιον καὶ φρικιαστικόν.

Δ'. Ὁ ποιητὴς ἐν συνεχείᾳ ἐξυμνεῖ τὸν αἰῶνα του, ἕναν αἰῶνα δηλαδὴ ἐπαναστατικόν, αἰῶνα τῶν ἐφευρέσεων, αἰῶνα τῆς ποιήσεως, αἰῶνα τοῦ ρομαντισμοῦ, αἰῶνα τῆς ἐπανθήσεως τῶν τεχνῶν.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ μεγαλειώδης αἰὼν ποὺ ἐδάμασε τοὺς ἐναντίους ἀνέμους ἐκπνέει, ἀδυνατὼν νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν θριαμβευτικὴν δύναμιν τοῦ θανάτου.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐπὶ κλησις τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν Gautier, ἱσάξιον ἀδελφόν τοῦ Δουμᾶ, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Musset.

Ὁ Victor Hugo μνημονεῖ ἐδῶ τὰ πιὸ μεγάλα ὀνόματα λογοτεχνῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τὰ ρήματα «γέρνουν, περνοῦν, διαβαίνουν».

Ὁ θάνατος δὲν φεῖδεται οὐδενός.

Οἱ θρύλοι, σύμφωνα μετὰ τοὺς ὁποῖους ὁ ἄνθρωπος μποροῦσε νὰ βρῇ τὴν ἀθανασία του, δὲν ὑπάρχουν πιά.

Τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεγεννᾶτο τις κατὰ τὸν ἀρχαῖον θρύλον, ἐστείρειυσε. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν Μοῖραν του.

Ὁ θάνατος προχωρεῖ μετὰ βήματα βραδέα, δὲν φεῖδεται οὐδενός.

Ε'. Ἐν τέλει ὁ Victor Hugo προωθῶν τοὺς στοχασμοὺς του, φθάνει εἰς τὸ μοιραῖον συμπέρασμα πὼς «θὰ ἔλθει καὶ ἡ σειρά του».

Ὁ θάνατος γνωρίζει τὴν μοῖραν καὶ ἐκεῖνων ποὺ ἐρχονται στὸν κόσμον καὶ ἐκεῖνων ποὺ εἶναι νέοι καὶ μοιάζουν σὰν τὰς ἀθῶες λευκὲς περιστέρους.

Θρηνεῖ εἰς τὸ λίκνον των καὶ γελάει εἰς τοὺς τάφους των. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐννοιῶν προσδίδει ἕνα τόνον τραγικόν.

Κλαίει εἰς τὸ λίκνον, γιὰτί ξέυρει πὼς ἡ μοῖρα ἐκεῖνων ποὺ ἐρχονται στὸν κόσμον εἶναι γιὰ νὰ πεθάνουν καὶ γελάει μετὰ πικρίαν γιὰτί ὁ θάνατος εἶναι ἡ μοῖρα των.

Συνοψίζομεν:

Ὁ Victor Hugo μιλάει στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν τύχην τῆς ἀνθρωπότητος

έναντι της ιδέας του θανάτου και καταλήγει να σκεφθῇ και γιὰ τὸν δικό του θάνατον. Ἀκριβῶς δὲ ὁ στοχασμὸς αὐτὸς καθιστᾷ τὸ ποίημα ἄκρως συγκινητικόν.

Γενικά, διαβάζοντάς τις τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ ποιήματος τοῦ Victor Hugo, διερωτᾶται γύρω ἀπὸ τὴν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου — τοῦ ὑπερήφανου αὐτοῦ ὄντος, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν ζωτικὴν δρᾶσιν του φαίνεται σὰν νὰ δαμάζει τὸ πᾶν, ἀλλὰ διερωτᾶται τις παραλλήλως πρὸς τί χρησιμεύει ἡ ζωὴ του, ἀφοῦ ὁ θάνατος θὰ τὸν παραδώσει εἰς τὸ μηδέν».

Christine Dubois

4. Ἐτελειώσαμε...

Κολακευόμεθα νὰ πιστεύομεν ὅτι ἡ παραχθεῖσα ἐντύπωσις εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἀπὸ τὴν ὥς ἄνω λογοτεχνικὴν ἔκθεσιν τῆς 17ετοῦς Γαλλίδος μαθητρίας, δὲν εἶναι, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐτονίσσαμε, ἓνα ἐπιχρυσό σαλόνι ἐφηβικῆς φαντασίας, ἀλλὰ ἔκχυσις τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς ἐπάνω σὲ χιονοσκεπεῖς κορυφές, ὅπου μονάχα οἱ σταυραετοὶ πατοῦνε.

Μιά μεγάλη Μορφή τῆς Γαλλικῆς Λογοτεχνίας, ὁ Théophile Gautier εἰσηλθεν εἰς τὸ ἀπέραντον βασιλεῖον τῶν Σκιῶν, κατὰ τὸν ἀδήριτον νόμον τῆς κοσμικῆς διατάξεως.

Καὶ ὁ μεγάλος Βάρδος τῶν Γαλλικῶν Γραμμάτων μὲ τὸν ὄγκον τοῦ ἄφθαστου ποιητοῦ, ὕμνει τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, τοῦ Théophile Gautier.

Εἰς τὸ ὕστατον ὅμως αὐτὸ χαῖρε τοῦ Victor Hugo δὲν θὰ μπορούσε τις εὐκολὰ νὰ ἀναγνωρίσει ποῦ σταματᾷ ὁ ποιητικὸς του στοχασμὸς καὶ ποῦ παρενέρεται ἡ ὑψηλόφρων φιλοσοφικὴ του ἀνάτασις.

Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν ποιητικὴν δημιουργίαν τοῦ Victor Hugo θυμίζει τὸν ὅρισμόν τῆς λογοτεχνίας ποῦ ἔδωκε ὁ Jean Morèas, ὡς τοῦ αἰωνίου δηλονότι Ὀλύμπου, ὁ ὁποῖος ὑπέγκειται ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μυρμηκοφωλιά. Εὐτυχεῖς συνεπῶς ὅποιος ἢ ὅποια θὰ μπορέσουν νὰ μυηθοῦν στὰ μυστικά της.

Αὐτὰ ἀπὸ τῆς λογοτεχνικῆς καθαρῶς πλευρᾶς. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς παιδαγωγικῆς τοιαύτης θὰ ἐρωτήσῃ τις τί διδάγμα θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποκομίσουμε;

Ἀπαντῶμεν:

Ἡ ἐπιλογὴ θεμάτων ἐκ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας μας ποῦ νὰ ἐρεθίζουν τὴν λογοτεχνικὴν σκέψιν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν μας εἶναι πρωταρχικὴ παιδαγωγικὴ ἀπαίτησις, ἀλλὰ παράλληλα ἐπιβάλλεται καὶ ἡ τελεία ἀναδιάρθρωσις ὑπὸ ἔποψιν διδακτικὴν τῆς σπουδῆς ὧν τῶν περιόδων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας μας, ὥστε νὰ μποροῦν οἱ τελειόφοιτοι μαθητὲς καὶ αἱ μαθήτριες τῶν Γυμνασίων μας νὰ πραγματεύονται τὰ θέματα τῶν ἐκθέσεων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν βραβευομένων ἐκθέσεων Baccalauréat.

Αὐτὸ προβάλλει ὡς κεφαλαιώδης παιδαγωγικὴ ἀπαίτησις, ἐὰν θέλομεν νὰ μὴ αὐταπατώμεθα. Ἀλλῶς... θὰ ἀντλοῦμεν εἰς πῶς Δαναΐδων.

Εὐριπίδης Σούρλας

ΤΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΙΔΑΝΙΚΟ

«Εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ ἄνθρωποι εἶναι συνηθισμένοι πάντοτε εἰς τὴν πενίαν, ἀσκοῦνται ὅμως νὰ ἐμβαίνουν εἰς φιλοτιμίαν διὰ νὰ φθάνουν εἰς μίαν ἀνδροπρεπῆ τελειότητα — τὴ λεβεντιά — μὲ ἓνα ὀρθὸ τρόπο ζωῆς προσωπικὸ καὶ μὲ δυνατὴν ἐπιβολὴν νόμου γενικοῦ. Καὶ μὲ τὴν φιλοτιμίαν αὐτὴν οἱ Ἑλληγες ἀντιμάχονται καὶ τὴν πενίαν καὶ τὸν δεσποτισμόν.»

ΗΡΟΔΟΤΟΣ 7.102

Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἀρχισαν πάντως, σὰν μιὰ ἀσήμαντη τοπικὴ γιορτὴ τῶν Ἡλείων, γιὰ νὰ ἐξελιχθοῦν ἰδίως μετὰ τὴ νίκη τοῦ Κοροΐβου, τὸ 776 π.Χ., στὴ λαμπρότερη πανελλήνιο συγκέντρωση καὶ στὴν ἐπιβλητικώτερη ὁμαδικὴ λατρεία τοῦ ὠραίου καὶ τῆς ἀρετῆς. Στὴν Ὀλυμπία, στὴν εἰδυλλιακὴ πεδιάδα τῆς Ἡλίδας ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἀλφειὸς ἐναγκαλίζεται τὸν Κελάδωνα, πλαισιωμένος ἀπὸ τίς πρὸ γραφικὲς γηλοφώσεις, διαγράφεται ἓνα ἀπὸ τὰ ἡμερώτερα καὶ γοητευτικώτερα τοπεῖα τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ, ἡ Ἑλληνικὴ φύσις ἐναπέθεσε κάτι ἀπ' τὸ ἀπέρητο θέλημα τῆς ὑποβλητικώτερης ἀτμόσφαιρας καὶ τῆς ἐκστατικώτερης γαλήνης. Ἐκεῖ, μετὰ τὸ ἔτος 776 π.Χ. κάθε τετραετία, συγκεντρώνονταν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος γιὰ τίς περιοδικὰ γιορτές, ποῦ διαρκοῦσαν πέντε μέρες, ἀπὸ τῆς 10ης ὡς τὴ 15ῃ τοῦ μηνός, ποῦ ἄρχιζε μὲ τὴ νέα σελήνη ποῦ ἀκολουθοῦσε τὸ θερινὸ ἡλιοστάσιο. Ἦταν ἡ στιγμή τῆς πανσελήνου τοῦ Αὐγούστου.

Οἱ σπονδοφόροι, μᾶς λένε οἱ ἱστορικοὶ, διέτρεχαν τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον καὶ ἔφεραν τὸ εὐφρόσυνο μήνυμα τῆς ἱερῆς ἀνακωχῆς. Ἡ ἐκεχειρία γινόταν τόσο σεβαστή, ὥστε μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πόλεων ἐπλανᾶτο τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης καὶ συναδελφώσεως. Ποτὲ τέτοιο μήνυμα στὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου δὲν κυρίευε μὲ τόση γενικότητα καὶ μὲ τόση αὐθορμησίαν τὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ ὅλες, ἀνεξαιρέτως, τίς Ἑλληνικὲς πόλεις, χωρὶς προδιατυπώσεις καὶ συμφωνίες καὶ διορθώματα, ξεκινοῦσαν οἱ ἐπίσημες καὶ εἰδικὲς ἀντιπροσωπεῖες καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀπλῶν προσκυνητῶν. Καὶ συνέρρεαν ὅλοι πρὸς τὸν ἀπαραβίαστο αὐτὸν χώρον, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση μιᾶς ὁμαδικῆς καὶ ἱερῆς ἑξάρσης, ἡ ὁποία ἀνατείνει καὶ ἀνατάσσει τὸν ἄνθρωπον, ὡς ὑπεύθυνη συνείδησις καὶ ὡς σεμνὸν διάκονον τοῦ πεπρωμένου του. Οἱ ἀνώτερες προσωπικότητες εὗρισκαν καταλύματα ἀνάλογα καὶ ἐπισήμως οἱ Ἡεῖοι ἄρχοντες τοὺς φιλοξενοῦσαν. Τὸ δὲ ἄπειρο πλῆθος διέμενε στὴν ὑπαιθρον ἢ σὲ σκηνές. Καὶ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγώνων, πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς διαπραγματεύσεις γίνονταν, συνθήκες ὑπογράφονταν, οἱ ρήτορες ρητόρευαν, οἱ καλλιτέχνες ἐξέθεταν τὰ ἔργα τους, οἱ φιλόσοφοι ὁμιλοῦσαν στὰ πλήθη καὶ θυσιᾶς στὸ μεγάλο βωμὸ τοῦ Ὀλύμπου Δία ἐτελοῦντο.

Ἦταν ἀληθινὸ πανηγύρι καὶ ἱερὸς τόπος τῆς πολιτικῆς.

Ἀπὸ πολλοὺς δὲ μῆνες γρηγορώτερα οἱ ἀθλητὲς εἶχαν ἀρχίσει τὴν προπόνησιν. Ἐπρεπε νὰ εἶχαν ὅλοι τοὺς προπονηθῇ στὸ δημόσιο γυμναστήριο τουλάχιστο 30 ἡμέρες. Στὴν ἀρχὴ τὰ ἀγωνίσματα ἦταν ἑξί: ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ἡ πυγμαχία, ὁ ἀκοντισμὸς, ἡ δισκοβολία καὶ ἡ ἄρματο-

δρομία. Ἀργότερα, ὁ Πίνδαρος ἀπαριθμεῖ δεκατέσσερα ἀγωνίσματα ποῦ χρησιμοποιοῦσαν στὴν ἐποχὴ του καὶ μάλιστα προσετέθησαν ὁ δρόμος διπλῆς διαδρομῆς, ὁ δρόμος ἀντοχῆς, τὸ πένταθλο, τὸ παγκράτιο, ὁ ἔνοπλος δρόμος κ.ἄ.

Ἔτσι προετοιμαζόντουσαν οἱ Ὀλυμπιάδες. Καὶ ἄρχιζε τὸ μοναδικὸ αὐτὸ φαινόμενο στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου, ποῦ κατέλυε τὸν πόλεμο καὶ τιμοῦσε τὴν εἰρήνη μετὰ τῶν ἀνθρώπων, περιόριζε τὴν ἐχθρότητα καὶ ἐξύψωνε τὴν γενικὴ συναδέλφωση, καταδίκαιε τὸν θανάσιμο ἀνταγωνισμό καὶ ἐβράβευε τὴν εὐγενικὴν ἀμιλλα, περιφρονοῦσε κάθε ἀδυναμία καὶ ἀσχήμια καὶ ἐλάτρευε μὲ μοναδικὴ ἐξαρση καὶ ἐφηβικὴ συγκίνηση τὴν δύναμη καὶ τὴν ωραιότητα.

Τὴν πρώτη ἡμέρα μὲ κατάνυξη καὶ μὲ ἀνυπομονησία γίνονταν ἡ τελετὴ τοῦ ὅρκου. Τὴν δεύτερη ἡμέρα, τὴν στιγμὴ ποῦ ὁ ἥλιος ἀνέτελλε, ἀντηχοῦσε τὸ θριαμβικὸ σάλπισμα. Ἀκολουθοῦσε ἡ ἐπίσημη θεωρία τῶν Ἡλίων ἀρχόντων, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πόλεων καὶ τῶν ὑψηλῶν φιλοξενουμένων καὶ τὸ ὀνομαστικὸ προσκλητήριον τῶν ἀθλητῶν. Μετὰ τὸν τεματισμὸ τοῦ προσκλητηρίου τῶν ἀθλητῶν ἄρχιζαν οἱ ἀγῶνες. Ὑστερα ἀπὸ κάθε ἀγώνισμα ὁ νικητὴς ἄκουε μέσα σ' ἓνα παραλήρημα ἐνθουσιασμοῦ, τὸν κήρυκα ν' ἀναγγέλλῃ τὸ ὄνομά του, μαζὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα του καὶ τῆς Πατρίδος του. Οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ συμπατριῶτες του, ὤρμοσαν τότε καὶ τὸν ἀνάρπαζαν στὰ χέρια καὶ τὸν περιέφεραν ἀνθοστόλιστο στοὺς ὤμους του.

Ποτὲ ἡ δόξα, αὐτὸ τὸ ἀκατανίκητο ὀρμέφυτο τοῦ ἀνθρώπου, δὲν γινώριζε τέτοια πάνδημη ἀναγνώριση καὶ τόση ἀποθεωτικὴ ὀλοκλήρωση, ὅσο στὴν περίπτωσιν τῶν ἀρχαίων Ὀλυμπιονικῶν. Τὴν τελευταία ἡμέρα διανέμονταν τὰ βραβεῖα. Στεφανωμένοι οἱ νικητὲς, θυσίαζαν στοὺς θεοὺς καὶ μετὰ μαζὶ μὲ τοὺς ὀργανωτὲς τῶν ἀγῶνων κάθονταν σὲ ἐπίσημο συμπόσιο, τὸ ὁποῖο ἐσημείωνε καὶ τὸ τέρμα τῶν ἐορτῶν. Ἡ Ὀλυμπία ἐπιπτε πάλι γιὰ τέσσερα χρόνια στὴν ἐκκλησιαστικὴ τῆς γαλήνης καὶ στὴν μαγευτικὴ τῆς σιωπῆς, ἐνῶ ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος ξαναγύριζε στὴν τρικυμία τῶν παθῶν του καὶ στὴν ἀθλιότητα τῶν ἀνταγωνισμῶν του.

* * *

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ ωραιότερο λίκνο τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ ὁ ἀνθρωπισμὸς αὐτὸς ἔγκειται στὴν πρωταρχικὴ ἐξαρση τῆς ἐφηβείας τῆς ζωῆς. Στὴν ἀνάδειξη, τὴν ἠθικὴ βράβευση καὶ στὴν πάνδημη ἀναγνώριση τῆς προσωπικῆς ἀξιοσύνης. Ἀλλωστε καὶ αὐτὸ κυρίως σημαίνει στὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσα ἀγῶνας, δυναμικὴ δηλαδὴ ἀναμέτρηση στὸ στίβο τῆς ἀμιλλας πρὸς ἱκανοποίηση τῆς φιλοτιμίας. Ὑπ' αὐτὴ δὲ τὴν ἔννοιαν, ὁ ἀγῶνας ἀποβαίνει μέσον ἀγωγῆς καὶ βασικὸς παράγοντας πολιτισμοῦ. Καὶ ἡ πρὸ φημισμένη μορφὴ καὶ ἐκδήλωση αὐτῶν τῶν ἀγῶνων ἦταν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ πρώτη καὶ ἐπίμονη ἐπίδοση τῶν Ἑλλήνων στὶς σωματικὲς ἀσκήσεις ἀπέρρευσε ἀπὸ τὸ ἀμυντικὸ τους ἔνστικτο. Περιβαλλόμενοι ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ κύματα βαρβάρων καὶ ὀλιγάριθμοι ὅπως ἦταν ἔπρεπε νὰ ἀναπτύξουν συστηματικὰ τὴν σωματικὴ τους ρώμη, γιὰ νὰ μὴ ἀπολέσουν τὴν ἀνταπεξέλθουν. Αὐτὸ, ἀσφαλῶς, ὡς ἓνα σημεῖο εἶναι σωστό. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ χαρακτηρίζε τοὺς Ἑλλήνες δὲν ἦταν τόσο ἡ σωμασμία, ἦταν ἡ καλλιέργεια κυρίως τῆς ἀγωνιστικῆς καὶ ἡ διαμόρφωση τοῦ ἀγωνιστικοῦ ἥθους. Αὐτὰ τὰ δύο ἀπετέλεσαν τὴν βάση τῆς θαυμασίας πολιτικῆς τους ἐκκινήσεως. Ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους, τὸν ὁρατὸν, τὸν σωματικὸν ἀπτό, τὸν

λογικὸν καὶ αἰσθηματικὸν συλληπτόν. Καὶ κατάρθωσαν νὰ συλλάβουν πολὺ γρήγορα τὴν περιώνυμη ἀρχή, «γινῶμι σ' αὐτόν» καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ ὀδηγηθοῦν στὴν ἀντίληψη τοῦ μέτρου ὡς καθοριστικοῦ τρόπου τῆς ζωῆς.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ δέ, ποῦ ἐξῆλθαν στὸ κρυστάλλινον καὶ αἰσιόδοξον φῶς τῆς γνωριμίας μὲ τὸν ἑαυτὸν, ἓνα αἰσθηματικὸν ἐγκοσμίον ὑπεροχῆς τοὺς κατεῖχεν. Μιὰ δημιουργικὴ κατάφαση τῆς ἐπίγειας ζωῆς, μιὰ ζωηρὴ καὶ ἄσπιλη εὐφορία βιολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐφηβείας προκαλοῦσε συνεχῶς τὴν ἀμιλλα σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς δραστηριότητός τους. Καὶ ἡ ἀμιλλα αὐτῇ, ἐναργέστερον ἐξεδηλώθηκε στὴν ἀγωνιστικὴ πρῶτον. Ἀποτιμήθηκε ἔτσι, ὡς πρῶτον ἀγαθόν, ἡ ὑγεία καὶ ἡ σωματικὴ λαμπρότητα. Καὶ διακηρύχθηκε ὅτι, ἂν οἱ θεοὶ εἶχον τὴν σύνεση τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἐβράβευαν τὴν ἀρετὴ μὲ μιὰ δεύτερη νεότητα. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀγωνιστικὴν ἀθλήσιν τοῦ σώματος, ἔφθασαν προσδευτικά καὶ ἀναγκαῖα στὴν διαλογικὴν ἀθλήσιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς λογικῆς. Ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀπλοῦ, στὴν αἴσθησιν τοῦ ἀληθινοῦ. Ἀπὸ τὸ ἀγωνιστικὸν ἥθος τοῦ στίβου, γεννήθηκε ὁ διαλεκτικὸς οἷστρος τῆς ἀγορᾶς. Ἀπὸ τὴν θέα τοῦ καλοῦ, διαμορφώθηκε ἡ θέα τῆς ἀλήθειας, τῆς σωφροσύνης, τῆς δικαιοσύνης, ἡ θέα τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἔτσι, ἐξελικτικὰ ὀλοκληρώθηκε ἡ πίστη καὶ τὸ ἀλληλένδετο πάθος τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων. Καὶ οἱ ἀγῶνες πιά ἀπετέλεσαν μέρος τῆς θρησκευτικῆς τους λατρείας. Κατέστησαν, δηλαδὴ, τμήμα οὐσιώδους τῆς ὀργανωμένης προσπάθειας τοὺς πρὸς κοινωνικὴ ἀγωγὴ καὶ πρόοδο. Κι' ἔτσι, καταλήγομε στὸ μεγαλειώδες φαινόμενον τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, τὴν κορωνίδα τῶν πανελληνίων ἀγῶνων. Ἀλλὰ ἡ συνάρτηση τῶν ἀγῶνων πρὸς τὴν θρησκείαν ἐξηγεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴ φύσιν. Εἶναι ἀρκετὰ δύσκολον νὰ κατανοήσωμε σήμερον αὐτὴ τὴν ἀντίληψιν. Ἡ σύγχρονη Εὐρωπαϊκὴ «φυσιολατρεία» αὐτὴ ποῦ διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Ρουσσώ καὶ τὴν περιγραφικότητα τοῦ γαλλικοῦ μυσιστορήματος δὲν τὴν πλησιάζει καθόλου.

Αὐτὴ κυνηγᾷ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ρωμαντικὴν ψυχικὴν ἐπαφὴν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύσιν. Ἡ φύσις ὅμως γιὰ τοὺς Ἑλλήνες, ἦταν κάτι τὸ ἀπείρως εὐρύτερον καὶ βαθύτερον. Ἦταν ἔμφυχο σκῆνωμα. Μέσα τῆς βρησκοτάνης ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς.

Κατὰ συνέπειαν ἦταν καὶ ἔνθεη. Ὅλα μέσα τῆς κοινωνοῦν μὲ τὸ πνεῦμα καὶ ὅλα εἶναι πλήρη θεῶν. Ἀπὸ τὴν αἴσθησιν αὐτὴ ἐπήγαγε ἡ πίστη καὶ ἡ ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητος τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ, τοῦ χρονικοῦ καὶ τοῦ αἰώνιου. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ ὀργανικὰ ἐβλάστησε ἡ βασικὴ ἀνθρωπιστικὴ ἰδέα τῶν Ἑλλήνων περὶ τοῦ προτύπου ἀνθρώπου ὡς καλοῦ κάγαθοῦ.

Δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐννοήσουν τὸ «καλόν», τὸ ὠραῖον χωρὶς τὸ «ἀγαθόν».

Ἡ ὠραιότητα καὶ ἡ νεανικότητα δὲν ἦταν μόνο ἐξωτερικὴ λάμψη ἀλλ' εἶχε καὶ ἐσωτερικὴ ἀνταύγεια. Στὸ «Καλόν» ὑπῆρχαν οἱ ἔμφυτες ἰδιότητες τοῦ ἥθους καὶ τοῦ πνεύματος, ἀπάνω στίς ὁποῖες φύεται ἡ ἀρετὴ. Γι' αὐτὸ ὁ κλασσικὸς Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς συγκέντρωσε τὴν προσοχὴν τοῦ τόσο ἰδιαίτερα πρὸς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, τὸ ὁποῖον «ἐν αὐγῇ καθαρὰ» δὲν ἦταν παρὰ «ὁρατὴ ψυχὴ».

Οἱ Ἑλληνικοὶ ἀγῶνες, ποῦ συνισταμένη ὑπῆρξαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, δὲν ἦταν ἐπομένως οὔτε μυστικοπαθεῖς τελετουργίες, οὔτε τραχιῆς σωμασκίς γιὰ τὴ ζωώδη βιοαμυντικὴ λειτουργία, οὔτε ἀπλῶς ψυχολογικὰ θεάματα. Ἦταν οἱ ἔμπρακτες, ἐπίσημες ἐκδηλώσεις τῆς Ἑλληνικῆς κλασσικῆς βιοθεωρίας.

* * *

Τρεῖς εἶναι οἱ βασικὲς ὀψεις τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἰδέας, πού συνιστοῦν καὶ τίς βασικὲς κατασταλάξεις τοῦ Ὀλυμπιακοῦ πνεύματος. Εἶναι πρῶτα ὁ συμβολισμὸς τῆς ἐνότητας. Ἡ θρησκεία μόνη τῆς δὲν κατ'ὀρθωσεν τὸ ἐνὶ ἑαυτῇ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον. Περιοδικὰ ὅμως καὶ μὲ ὁμόθυμη ὁρμή τὸ κατ'ὀρθωσεν ἡ λατρεία τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ στὰ στάδια τῶν μεγάλων ἀγῶνων. Μόνον τὸ ἐνωτικὸ αὐτὸ ἀνθρωπιστικὸ ἰδανικὸ ἐπέτυχεν τὴν οἰκονομικὴ καὶ ἀδιατάρακτη συγκέντρωση τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἦταν τέτοια ἡ γοητεία του, ὥστε οὔτε ἡ Περσικὴ εἰσβολὴ δὲν μπόρεσε νὰ τὴ σκιάσῃ. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν, χιλιάδες τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων, παρорῶντες τὸν ἔσχατον κίνδυνον, συνέρρευσαν στὴν Ὀλυμπία γιὰ νὰ ἐπευφημήσουν τοὺς πρωταθλητὲς καὶ μάλιστα τὸν ὀνομαστὸ Θεαγένη ἀπὸ τῆς Θάσσο⁴. Ὅταν δὲ ἀργότερα ὁ διχασμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐφθίρει φοβερὰ τὴ ζωὴ τους καὶ τὰ ἰδανικά τους, τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ὅταν ρωτήθηκε περὶ τοῦ καταλλήλου ἀντιδότου γιὰ τὴν κατάπαυση τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ, ἀπάντησε :

«Κακὰ πάντα αἴρονται, ἂν Ὀλυμπίων ἀγῶνες ἀνασυσταθῇσονται.»

Ἡ πανήγυρις τῆς Ὀλυμπίας ἔγινε τὸ περιφημότερον ἔθιμον πού ἀνάγκαζε τοὺς Ἕλληνας νὰ συνάπτουν ἀνακωχάς, νὰ ἀναστέλλουν τίς ἀντιθέσεις τους, νὰ ἐγκαταλείπουν τίς μισαλλοδοξίες τους γιὰ νὰ συναντηθοῦν στὸν ἴδιον τόπον ὅπου ἡ κοινότητα τῶν προσευχῶν, τῶν θυσιῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τους, τοὺς ὑπενθύμιζε τὴν κοινὴν καταγωγὴν τους καὶ περαιτέρω τὴν ἀπαραβίαστη ἱερότητα τῆς ἐλευθέρου προσωπικότητάς τους. Τοὺς κυρίως ἀνθρώπινη γενικῶς κατανόηση καὶ τοὺς ἄφηνε μὲ καλύτερες μεταξὺ τῶν διαθέσεις γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ ἰδέα τῆς φυλετικῆς ἐνότητας συναιρεῖτο μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀνθρώπινης συναδελφώσεως.

Εἶναι δεύτερον τὸ ἀξίωμα τῆς ἀμιλλας. Ἡ ἀμιλλα συνιστᾷ μιὰ σπουδαία πολιτισμένη ψυχικὴ διάθεση καὶ παρόρμηση. Σὲ αὐτὴν ἐξάν-λεῖται ἡ ὑψηλὴ ἔννοια τοῦ ἀγωνιστικοῦ ἥθους. Εἶναι ἡ ἐξιδανίκευση τοῦ μαχητικοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ πάθους. Στὰ ἀγωνίσματα τοῦ στίβου, ὡς γνωστὸ, καθὼς καὶ στὶς ἀθλοπαιδιὰς ἡ ἐπιζήτηση καὶ ἡ ἐπίδειξις μιᾶς ὑπερτερήσεως, δηλαδὴ μιᾶς νίκης, δὲν ξυπνᾷ εὐκολὰ μονάχα τὴν ἐξαψὶ στοὺς ἀνταγωνιζομένους, ἀλλὰ καὶ τὴ μέθη στοὺς θεατὲς. Διευγερταὶ ἀλόγιστα τὸ μαχητικὸ πείσμα καὶ τὸ ἀνταγωνιστικὸ μένος. Καὶ ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἐξἄλλος ἀπὸ τὴν ἑλξη καὶ τὸ ἄγχος τῆς ἐπιτυχίας. Μιὰ μόνη τάση βρίσκεται διαρκῶς στὸ πρῶτον ἐπίπεδο τῆς ψυχῆς. Τὸ πῶς θὰ συνθλιβῇ μὲ κάθε τρόπο, θὰ ταπεινωθῇ, θὰ ἐξουθενωθῇ ὁ ἀντίπαλος. Ἔτσι ἀθλητὲς καὶ θεατὲς μεταβάλλονται σὲ ἀνταγωνιστικοὺς τύπους γεμάτους ἀπὸ ἐγωκεντρικὰς διαθέσεις, ἀπὸ ἀσυμβίβαστες ἐξάψεις, ἀπὸ βιαιότητα, ἀπὸ μισαλλοδοξία καὶ φθόνον. Καὶ καταπίπτουν τὰ αἰσθήματα στὴν εὐτέλεια καὶ τὴν ἀφιλοβανασότητα. Καὶ ἀντὶ νὰ ἐξευγενισθῇ ἡ ψυχὴ πληροῦται ἀγριότητος. Ἀλλὰ καὶ ἡ συμπίεσις τοῦ μαχητικοῦ ἐνστίκτου—ἐν ἑκείνῳ τῷ πρῶτῳ δυνατῷ καὶ ἐπικίνδυνῳ ἐνστικτῷ τῆς ζωῆς—ὁδηγεῖ στὸν τραυματισμὸ τῆς ψυχικῆς ὕλης⁽⁵⁾.

Γι' αὐτὸ, μὲ σοφία οἱ Ἕλληνες ὠργάνωσαν τὰ ἀγωνιστικὰ θέσμια, ὅπου τὴν ἀπάνθρωπον ἀνταγωνιστικὴν τὴν ἐξιδανίκευσαν καὶ τὴν ἔκαναν νὰ ἐκδηλωθῇ σὲ ψυχικὴ ἀβρότητα καὶ πνευματικὴ ὑψηλοφροσύνη. Καὶ τὸ κατ'ὀρθωσαν αὐτὸ μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀνδροπρεπείας τους. Δὲν καταδέχθηκαν τὴ βάνανσο θριαμβολογία. Ἐμείναν στὸ μέτρο τῆς εὐγενοῦς ἀναμετρήσεως, ὅπως σὲ ὅλα. Ἀναζήτησαν καὶ ἐκαλλιέργησαν τὸ γνήσιον ἀγωνιστικὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀποστρέφεται τὴν ἐκτροπὴν

τοῦ κραυγαλέου ἀνταγωνιστικοῦ πάθους. Δὲν χωρίσθηκαν ποτὲ σὲ φατρίες καὶ δὲν μόλυναν ποτὲ τὸν ἀθλητικὸν χώρον μὲ συμπλοκές. Ἐπευφήμησαν τὴν προσωπικὴν ἀξιοσύνην ὅπου κι' ἂν ἦταν. Ἔτσι καλλιέργησαν τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἀθλητικὴν αὐτὴν ἀγωγὴν καὶ ἀνέδειξαν τὸν ζῆλον, καὶ οὐχὶ τὴν ζήλοφθονίαν, ὡς προσὸν ἀθλητικῆς συμπεριφορᾶς. Καὶ ἔκαναν τοὺς ἀγῶνες τοὺς ὑψηλὰ ἔθιμα συναδελφώσεως καὶ οὐχὶ διαχωρισμοῦ τῶν ἀνθρώπων. Στίβους συναγωνισμοῦ τῆς ἀνωτερότητάς τους καὶ οὐχὶ διαγωνισμοῦ τῶν χαμηλῶν ἐνστίκτων καὶ τῶν εὐτελῶν παρορμήσεων. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀγῶνες τοὺς καὶ ἰδιαίτερα οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἀπέκτησαν τέτοια σημασία καὶ ἐπέζησαν κι' ὅταν ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε περιέλθῃ σὲ ἀφάνεια κι' ὅταν ἀκόμη οἱ ἀντιθέσεις τοὺς ἐφθασαν στὸ ὀξύτερον σημεῖον.

Εἶναι ἐπὶ πλέον τρίτον ἡ καταξίωσις τῆς προσωπικῆς γνησιότητος καὶ ἀξίας. Ἡ Ὀλυμπιακὴ ἰδέα συνενώνει πλαστικῶς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Ὁ ἀρχαῖος ἔφηβος ἀποτελεῖ τὴν συνθετικὴν καὶ ταυτόχρονην ἀποκάλυψιν τῆς σωματικῆς ἀκμῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀξιοτικῆς. Στὸν κίνδυνον τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ στὴν πίεσιν τῆς πενίας οἱ Ἕλληνες ἀντέταξαν τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἄσκησιν νὰ φθάσουν στὴν ἀρετὴν πού σημαίνει ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ὀμήρου ἀνδροπρεπὴ τελειότητα⁽⁶⁾. Καὶ ἡ ἀρετὴ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν εἶναι συνώνυμος τῆς ἀξιοπρέπειας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τὸ ἄμετρο καὶ τὸ κολοσσιαῖον τοῦ Ἀσιατικοῦ Δεσποτισμοῦ ἐξεμηνόετο τὴν προσωπικότητα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀμειλικτὴ βαρὺτητα τῶν βορείων ἐπικῶν συνόλων ἐξέτράχυνε τὴν ψυχὴν. Στὴν εὐκρασίαν τῆς Ὀλυμπίας μόνον ἐξεδιπλώθηκε μὲ ἀπαράμιλλήν πληρότητα καὶ λαμπρότητα ἡ ἄθλησις τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου. Ἡ καταξίωσις τοῦ ἀκεραιωμένου ἀνθρώπου ὡς μέτρο τῶν πραγμάτων καὶ ἀλήθειας αὐτῶν. Γι' αὐτὸ, καθὼς λέγουσιν, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος βρισκόμενος μακριὰ σὲ ξένους τόπους, τὴν Ὀλυμπίαν θεώρησε ὡς πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

* * *

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου καὶ στὶς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰῶνος σημειώνεται ἡ καλύτερη ἐποχὴ τῆς εὐγενοῦς ἀμιλλας. Μοῖζι μὲ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες διαπρέπουν λαμπρῶς τὰ Πύθια, τὰ Ἰσθμια καὶ τὰ Νέμεα. Κι' ὅταν ἐπῆλθε ἡ παρακμὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία ἔφερε καὶ τὴν πτώσιν τῆς αἵγλης τῶν ἀγῶνων, οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες κατ'ὀρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν καὶ αὐτῆς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ὅμως τοῦ αὐτῆς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα σβύνει καὶ τελικὰ μὲ διάταγμα τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β' τὸ 395 μ.Χ. ἀπαγορεύονται μὲ τὴν βίαν ὅλοι οἱ ἀγῶνες. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τότε καὶ μετὰ ταῦτα τὸ ρωμαϊκὸν ἵπποδρόμιον, πού ἦλθεν ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν Ὀλυμπιακὴν ἰδέαν, δὲν εἶχε τίποτε ἀπὸ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον αὐτῆς. Ἐμφανίζοταν μπροστὰς τῆς, σὰν βάρβαρον ἐπινόημα.

Ὁ ἐπαγγελματικὸς ἀκόμη ἀθλητισμὸς, εἶχε συντρίψει τὸ γυμναστικὸ πνεῦμα. Στοὺς χώρους, ὅπου ἄλλοτε ἀπεθεώνονταν «ἡ ἐπακτὸς ἀρετὴ», ἐλάμβανε τῶρα χώρα θηριομαχίαι, μονομαχίαι, ἀρματοδρομίαι ὁμαδικῆς, κονταροκτυπήματα, κι' ἄλλες ἄξεστες μεσαιωνικῆς ψυχολογίας. Μόνον στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας στὴν ὀρεινὴν ὑπαιθρον τῆς σύγχρονης Ἑλλάδος παρατηρεῖται νὰ ξυπνᾷ ἕνας ἐκλεκτικὸς ἀταβισμὸς. Ἀναζητοῦντες τὴν ἐλευθερίαν στοὺς ἀμόλυντους ὀρεινοὺς τόπους οἱ Νεοέλληνες ἦλθαν σὲ ἀνυποψίαστη περίπτωσιν μὲ τὴν ἀπωθημένην ἐφηβικὴν φυλετικὴν τοὺς ἔφεση. Στὶς λοιπὰς περιοχὰς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, στοὺς Σλαῦους, τοὺς Εὐρωπαίους, τοὺς Ἀσιάτας καὶ στοὺς Τούρκους τὰ ἀθλήματα περιορίζονται στὶς ἄγριαις ἵπποδρομίαις, πυροβολαίαν, τὴν χονδροειδῆ πάλην κ.λ.π. Ἀλλὰ στὶς ὀρεινὰς πτυχώσεις τῆς γλυκειᾶς Ἑλληνικῆς φύσεως ἀνέπνεε

Ένας άλλος κόσμος έντελώς διαφορετικός. Η μορφή του και ή κίνησή του έκαμναν εξαιρετική έντύπωση. Είχαν μιὰ άνεξίτηλη άρχαιοπρέπεια και ένεθύμιζαν εικόνες τών άρχαίων άγγείων. Ήταν ο κόσμος τών Νεολλήνων άρματωλών και κλεφτών. Δέν ύποψιάζονταν τήν ιστορική τους συνέχεια. Καί όμως τόσο στη λαϊκή του βιοθεωρία όσο και στις έπιδόσεις του είχε και έξακολουθεί νά έχη μιὰ θαυμαστή συγγένεια με τόν άρχαίο κόσμο. Τό ιδανικό της καλοκαγαθίας δέν χάθηκε. Η λέξη «άρετή» στην νεοελληνική γλώσσα έλαβε τήν ήθική έννοια της χριστικής φιλαλληλίας. Τήν καλοκαγαθία όμως τήν ώνόμασαν «λεβεντιά» και τόν άρχαίο έφηβο «παλληκάρι». Η νεοελληνική «λεβεντιά» δέν ταυτίζεται έντελώς ούτε με τήν ώραιότητα, ούτε με τήν άνδρεία, ούτε με τήν άγάπη και τήν χαρά της ζωής. Είναι μαζί με όλα αυτά και κάτι περισσότερο. Είναι τό ίνδαλμα της άνδροπρεπούς τελειότητας. Η άποθέωση του άρρενωπού στοιχείου στην άνθρώπινη φύση, ή λατρεία της στην άρμονική συζυγία της ψυχής και του σώματος, του πνεύματος και της ύλης. Είναι δηλαδή, ή ιδέα της άρχαίας καλοκαγαθίας μετουσιωμένη με στοιχείο της νεωτέρας ψυχολογίας. Καί έξεδηλώθηκε σαν μιὰ φυσική άμιλλα της όρεινης νεολαίας, γεμάτη ψυχική ευγένεια και άνδροπρέπεια στο πήδημα, τό τρέξιμο, τό λιθάρι, τήν πάλη, τό σημάδι, τή σφενδόνα, τό παιγνίδι, τούς χορούς με δωρικό βήμα, τόν κλεφτοπόλεμο.

* * *

Με τή δημιουργία του έλευθέρου νεοελληνικού Κράτους, τό όποϊον ζούσε κάτω άπ' τήν άπορροφητική γοητεία της προγονικής του δόξας έγιναν επανειλημμένες προσπάθειες για τήν αναβίωση τών Όλυμπιακών άγώνων. Η πρώτη ιδέα ρίφθηκε τό έτος 1838. Έπαναλήφθηκε τό έτος 1858 έξ αιτίας σχετικής δωρεάς του Ευαγγέλου Ζάππα. Πλήν όμως ή καχεξία και ή άνωριμότητα του έλευθέρου νεοελληνικού Κράτους, στάθηκαν άνυπέρβλητα έμπόδια για ένα τέτοιο μεγαλεπήβολο έγχείρημα. Καί φθάνομε στην εποχή τών έτών 1880 και 1890. Ο Δυτικός Λατινικός κόσμος έχει περιέλθει σε μιὰ κόπωση και έπιζητεί τήν άλλαγή του ρυθμού της ζωής του. Στην τέχνη επικρατεί ο συμβολισμός και ο όλοφυρμός της ρωμαντικής παρακμής. Η κοινωνία έχει ύποδουλωθή στη ρουτίνα μιās έπιφανειακής έθιμοτυπίας. Η νεότητα έρρεπε προς τήν νωχέλεια και τόν έκφυλισμό. Τότε ζητήθηκε άπό τό παρελθόν ή έμπνευση ώραιών άναγεννητικών έργων. Αιώνες όλοκλήρους βασανίστηκε τό σώμα χάριν της σωτηρίας της ψυχής. Έπρεπε ν' άλλάξη έπ' αυτό ο ρυθμός της ζωής. Καί έκτοτε άρχίζει ή συστηματική καλλιέργεια της σωματικής άγωγής στην Ευρώπη και σε όλόκληρο τόν σημερινό κόσμο, περιλαμβάνουσα ούχι άπλως σχολικά προγράμματα, αλλά τήν έπιστροφή στη φύση και τήν έκδημοκράτηση τών σωματικών άθλήσεων. Άπ' αυτή τήν άνανεωτική προσπάθεια ξεκινάει τό δόγμα του νεωτέρου άθλητισμού και της φυσιολατρίας. Καί κατά τήν έπίκαιρη αυτή εποχή ο Γάλλος φίλαθλος Κουμπερτέν εισηγείται τήν αναβίωση τών Όλυμπιακών Άγώνων σε παγκόσμια κλίμακα. Η ιδέα προκαλεί ένθουσιασμό και γενική έπιδιοκίμασία. Έτσι καθιερώθηκαν στο σύγχρονο κόσμο οι Όλυμπιακοί άγώνες ως παγκόσμιο έθιμο. Τελούνται άπό τό έτος 1896 κάθε τέσσερα χρόνια στην πρωτεύουσα του Κράτους του όριζομένου υπό της Όλυμπιακής Έπιτροπής που έδρεύει στο Παρίσι.

Η νεώτερη αναβίωση ένέχει άσφαλώς και μιὰ δόση Πλατωνικής στροφής προς τήν άρχαιότητα. Οι άναπτυχθείσες βασικές όψεις της Όλυμπιακής Ιδέας για τό νεώτερο κόσμο και περισσότερο για τό σημερινό, είναι έξόχως έπίκαιρες και σημαντικές.

Τό άξιωμα της άμιλλας χρειάζεται σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε ν' άπο-

τελέση κεντρικό παιδαγωγικό άξιωμα. Γιατί, ο κερδοσκοπικά άναθρεμμένος άνθρωπος του βιομηχανικού πολιτισμού, έχει ώθήσει τό άνταγωνιστικό πάθος του σε άνθρωποφαγικά ύψη. Η ήθική δικαίωση έχει έξοβελισθή μέσα στην σύγχρονη ζούγκλα τών άξιών του χρηματιστηρίου. Η καταξίωση περαιτέρω της προσωπικής γνησιότητας και άξιας είναι έπιτακτική άνάγκη της εποχής μας, όσον ποτέ άλλοτε. Γιατί στον κίνδυνο του δεσποτισμού και στην πίεση της πείνας προσετέθηκε και ή κατάθλιψη της μηχανής.

Τέλος ή ιδέα και ο συμβολισμός της ένότητας σήμερα, χρειάζεται έπίσης όσο ποτέ άλλοτε. Όλα τά δεινά μας, είπεν ο Άρνολτ Τόυνμπη, όφείλονται στην αντίφαση μεταξύ του άνεπτυγμένου μας ιστορικού όρίζοντος και της περιωρισμένης μας ιστορικής αντίλήψης.

Η άνθρωπότητα έφθασε σ' ένα τέτοιο σημείο τεχνικής εξέλιξεως, ώστε απέβη άνάγκη άναπότρεπτη ή οργάνωση της παγκοσμίου κοινότητας. Τό άγωνιστικό πνεύμα και τό άγωνιστικό ήθος ώθουν προς μορφές ζωής γεμάτες θάρρους και πρωτοβουλίας. Όθοουν προς τήν καταξίωση του άκραιωμένου ανθρώπου, ως μέτρο τών πραγμάτων και της άληθείας τους. Αυτό άλλωστε συνιστά και τό υπέρτατο αίτημα της Όλυμπιακής Ιδέας. Έτσι τό Όλυμπιακό πνεύμα δέν είναι παρά μιὰ ένθάρρυνση στο νά γίνη ο άνθρωπος τολμηρός, πειθαρχικός, ριψοκίνδυνος και άφοβος σε όλα έκτός άπό τό νά μη βλάβη τόν συνάνθρωπό του. Τίποτε άλλο άπό ένα τέτοιο ρωμαλέο άνθρωπιστικό κήρυγμα. Γι' αυτό και οι Όλυμπιακοί Άγώνες δέν πρέπει νά είναι μιὰ ψυχρά αναβίωση άρχαίου έθιμου, αλλά μιὰ οργανική βλάστηση συγχρόνου θεσμού έμποτισμένου αιώνιου πνεύματος.

* * *

Όστόσο, όμως, ο σύγχρονος κόσμος βαθύτατα διχασμένος, άνταγωνιστικός και ντοπαρισμένος άπό τήν ύστερία της μηχανικής παραγωγής και της όλονέν συνεχώς ηύξημένης αποδόσεως, καθημερινώς δέ μαστιγνόμενος άπό τή διαφήμιση, τήν έπίδειξη και τήν πολιτική προπαγάνδα έχει διαστρέψει ή κινδυνεύει νά διαστρέψη τό άθλητικό πνεύμα, άπό τό πραγματικό νόημα, σε τόσο βαθμό, ώστε κι αυτές άκόμη οι σύγχρονες Όλυμπιάδες, που θά έπρεπε νά διατηρούν κάτι άπό τό Όλυμπιακό πνεύμα της εποχής του Περικλέους, έχουν γίνει μιὰ «φοβερή βαβυλωνία με τό πλήθος τών άγωνισμάτων, τό πλήθος τών άθλητών και τό πλήθος τών θεατών», ύποστηρίζει ο κ. Ι. Παναγιώτοπουλος.

Και χωρίς βέβαια νά σημαίνει πως οι σύγχρονες Όλυμπιάδες δέν ήμπορούν νά διεκδικήσουν τόν τίτλον της κληρονομιάς άπό τήν άρχαία Όλυμπία, ήμπορεί νά τονιστή, ότι στάθηκε αδύνατο άπό τό 1896 μέχρι σήμερα νά διατηρηθή ή άρχή, ότι στις Όλυμπιάδες δέν έχει σημασία ή νίκη, αλλά ή συμμετοχή και ή άμιλλα.

Κι' έτσι, φθάσαμε στην εποχή μας σε μιὰ «διαστρεβλωμένη άθλητική νοοτροπία», όπου δέν ένδιαφέρεται ο σημερινός άθλητισμός για τήν άρμονική διάπλαση του ανθρώπου, αλλά μονάχα για τό ΡΕΚΟΡ και για τή σύγκριση με προηγούμενες σύγχρονες έπιδόσεις.

Έπαυσε πιά, ο σημερινός άθλητισμός, νά αποτελή ευγενή προσπάθεια και ο άγώνας νά γίνεται για τήν όμορφιά της άμιλλας και της νίκης.

Όστε, οι Όλυμπιακοί άγώνες νά θεωρούνται στους καιρούς μας, μιὰ υπεράνθρωπος άμιλλα γοήτρου μεταξύ τών διαφόρων χωρών, λιστα τών χωρών που διαθέτουν τεράστιους πόρους και πολύ άποφύκτο υλικό. Τά δεδομένα αυτά πιέζουν κάθε μικρό κράτος, περισσότερο ή λιγότερο, νά πατρίδα μας που δική της προσφορά, πανάρχαια, είναι οι

Ἀγῶνες, νὰ τὴν ἀπασχολήσῃ σοβαρὰ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀθλητισμοῦ, ὥστε παρὰ τὴν σύγχρονη ἀντίληψη νὰ ἐκλαϊκευθῇ ὁ ἀθλητισμὸς μας.

Γι' αὐτό, εἶναι ἀνάγκη, νὰ ἐμφυσήσουμε τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἀθλητισμὸν στὰ παιδιὰ μας καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, γιὰ νὰ καταστή τοὺς νέους ἀνθρώπους μας συνείδηση τὸ ἠθικὸ νόημα τοῦ Ἀθλητισμοῦ. Καὶ νὰ καλλιεργηθοῦν οἱ νέοι μας ὄχι μόνο μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἁμιλλας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς εὐπρεπείας, τῆς αὐτοκυριαρχίας, πειθαρχίας καὶ ἀσκητικῆς αὐτοθυσίας. Γιὰ νὰ δημιουργήσωμε ἔτσι μιὰ γενιὰ ἀθλητικὴ, γερὴ καὶ ὑγιὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ.

Φυσικὰ, μετὰ μιὰ τέτοια οὐσιαστικὴ προετοιμασία καὶ μετὰ μιὰ ἐπίμονη καὶ συνεχὴ προσπάθεια τῆς πολιτείας, ὁργανωτικὴ καὶ ὕλική, εἶναι γεγονὸς ὅτι θὰ δημιουργήσουμε στὴν ἐποχὴ μας, ὄχι ἀθλητισμὸ γιὰ ἐντυπωσιασμὸ καὶ γιὰ ἀνταγωνισμὸ μετὰ τοὺς μεγάλους λαοὺς, ἀλλὰ ἀθλητισμὸ «Ἐθνικὸ» μετὰ στερεὰ βάθρα καὶ μετὰ ὅλα τοῦ τ' ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Γιὰ νὰ μπορέσουμε στοὺς νέους καιροὺς ποὺ ἔρχονται νὰ κρατήσουμε τὴν ἔντονη ἰδιότητα μας, ὡς λαὸς καὶ νὰ σώσουμε τὴν «εἰδοποιὸν» διαφορὰ μας.

Δ. Παππᾶς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Ἑλλην. μεταφρ. Τόμος Α' σελ. 452.
2. Π. Κανελλοπούλου: Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐποχὴ μας.
3. Ι. Συκουτρῆ: Πλάτωνος Συμπόσιον.
4. Ε. Παπανούτσου: Τὸ ἦθος τῆς ἀγωνιστικῆς.
5. Π. Δ. Μητσοπούλου: Ἡ πρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου μόχθου καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.
6. Κ. Ἐλευθερουδάκης: Τὰ πενηντάρχρονα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων (Νέα ἐστία).
7. Κ. Ἐλευθερουδάκης.
8. Arnold Toynbee: Ὁ πολιτισμὸς μας δοκιμάζεται. (Ἐκλογή).

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Ὅσοι ἐκ τῶν κ. κ. Συνδρομητῶν καθυστεροῦν τὰς συνδρομὰς των παρακαλοῦνται θερμῶς, ὥπως φροντίσουν διὰ τὴν ἀποστολὴν των.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ Περιοδικοῦ μας στηρίζεται κυρίως εἰς τὰς συνδρομὰς τῶν ἀναγνωστῶν του.

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τὸ βασικώτερον μέλημα κάθε ὑγιοῦς κοινωνίας εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν νεότητα. Ἐνδιαφέρον ποῦ υπαγορεύεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν νέων. Διότι ἡ νεότης ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλέστερη βάσιν καὶ τὸ ἀδιάσπαστο θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ τῆς εὐτυχίας. Γεμάτη ὄνειρα, ἐλπίδες καὶ ὁρμητικότητα, ἐπηρεάζει καὶ μεταβάλλει τὴν πορὴ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς προόδου καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ νεανικὴ ἡλικία δὲν ἀποτελεῖ μόνο τὴν ὥραϊα στιγμήν τῆς ζωῆς, ὅπως ποιητικὰ τὴν χαρακτήρισε ὁ Γάλλος Λακωνταῖρ, ἀλλὰ καὶ τὴν καταλληλότερη περίοδον διὰ νὰ ἐπιμεληθῇ κανεὶς τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ βάλῃ τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν περίοδος τῆς δημιουργίας. Ὅταν ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἀφήνοντας πίσω του τὸ παιδί, κἀνῃ τὰ πρῶτα βήματα στὰ προπύλαια τῆς νεανικῆς ἡλικίας, σὲ τίποτε σχεδὸν τὸ ὁριστικὸ ὡς πρὸς τὴν συγκρότησίν του δὲν ἔχει καταλήξει. Οἱ ἰδέες του εἶναι ἀσφαεῖς καὶ συγκεχυμέναι καὶ ὁ χαρακτήρας συνίσταται «στὴν ἑλλειψιν χαρακτήρος» κατὰ τὴν λακωνικὴν διατύπωσιν ἑνὸς ἐκ τῶν ἀρίστων μελετητῶν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς νεότητος. Ἡ διαρκὴς ἐναλλαγὴ, ἡ μεταβλητότης, ἀποτελεῖ γνώρισμα ἰδιαιτέρον τῆς ψυχῆς τοῦ νέου, ποῦ ἀπροσανατόλιστος ἀκόμη, δὲν ἔχει δώσει στὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου μιὰ κάπως ἀπληρτισμένη μορφήν.

Ἀλλ' ἀπ' ἐδῶ κι ἐμπρὸς ἀφυπνίζονται μέσα του ἐπιτακτικὰ μερικὲς ἀνησυχίαι, ποῦ τὸν κάνουν νὰ αἰσθανθῇ, ὅτι πρέπει πλέον ὁπωσδήποτε νὰ ζητήσῃ τὴν θέσιν του στὴν ζωὴ. Σ' αὐτὴν τὴν ἀφύπνισιν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συντελοῦν σοβαρὰ καὶ δυὸ καινούργια στοιχεῖα μετὰ τὰ ὁποῖα τώρα ἐνισχύεται τὸ ψυχικὸν τοῦ συγκρότημα· ἡ καθαρώτερη ἀντίληψις τῆς γύρω του πραγματικότητος καὶ ἡ ὥθησις γιὰ ἐμβάθυνσιν στὸν ἑαυτό του. Τὸ παιδί, πρὶν ἀκό. μὴ γίνῃ νέος, ζῇ μέσα σ' ἕνα ὑποκειμενικὸν κόσμον. Κάποιον χρυσοκέντητον πέπλον, ποῦ τὸ ὑφαίνει ἡ φαντασία του, σκεπάζει τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν κάμνει νὰ ἐμφανίζεται στὰ μάτια του πολὺ διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι πράγματι εἶναι. Μετὰ τὴν εἴσοδόν του ὅμως στὴν νεανικὴν περίοδον, ἀρχίζει νὰ σχίζεται λίγο-λίγον τὸ περίβλημα καὶ νὰ διαφαίνεται κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ βαθύτερον στρώμα. Τώρα μπορεῖ νὰ βλέπῃ καθαρώτερα. Τὸ πέπλον βαθμηδὸν ὑποχωρεῖ, τὰ μάτια ὅλο καὶ περισσότερο καθαρίζονται καὶ ἡ γύρω πραγματικότης προβάλλει στὸν νέο μετὰ λιγώτερη ἀλλοίωσιν στὴν ἐξωτερικὴν τῆς μορφήν. Παράλληλα, ἡ ζωὴ ἀφήνει πλέον νὰ διαφαίνωνται μπρὸς τὰς περιεργὰς μάτιας του ζωηρὰ τὰ προβλήματα τῆς, μετὰ φωνὰς δὲ ἔντονες ἀπ' ὅλας τὰς πλευρὰς τὸν προσκαλεῖ νὰ λάβῃ μέρος στὸ τραπέζιν τῆς. Κι ὁ νέος εἶναι ὑποχρεωμένος ν' ἀποφασίσῃ. Αὐτὸ τὸ καθαρώτερον ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς ὑποκινεῖ τὸν νέο νὰ στραφῇ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό του, θέλει καλλίτερα νὰ γνωρίσῃ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τί δυνάμεις θὰ μποροῦσε ν' ἀνασύρῃ ἀπὸ τὰ βάθη του, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν καινούργιαν πραγματικότητα. Ἐτοίμω φθάνει κάποτε στὴν ἐπίγνωσιν, ὅτι κρύβει μέσα του ἕνα ὁλόκληρον σύμπαν, ἕνα σύμπαν στὴν κίνησιν τοῦ ὁποῖου βλέπουμε νὰ παλαίουν ἀλληλοσυγκρουόμενα συμπλέγματα ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων· ἡ φιλαυτία μετὰ τὴν αὐταπάρνησιν, ἡ κοινωνικότης μετὰ τὴν κλίσιν πρὸς τὴν μόνωσιν, ἡ πίστις στὴν αὐθεντία μετὰ τὴν ἀνατρεπτικὴν ρίζοσπαστικότητα.

Συνέπεια τῆς ἐμβαθύνσεως αὐτῆς εἶναι καὶ τὸ ὅτι ὁ νέος ἀρχίζει νὰ

έπεκτείνεται και σε φιλοσοφικές αναζητήσεις επάνω στα σπουδαιότατα προβλήματα. που συνδέονται με τον άνθρωπο και τον κόσμο. Τα έρωτήματα: «Τί είμαι; Γιατί ζω; Ποιό πηγαίνω;» προβάλλουν τώρα με αξιώσεις ικανοποιητικής απάντησας.

Ανεξάρτητα από το μορφωτικό επίπεδο, στο οποίο στέκεται, θέλει ο κάθε νέος να κατασιγάσει τις φωνές αυτές. Και προσπαθεί να βρῇ την απάντησι. Είναι δε φανερόν, ότι απαντώντας στα έρωτήματα αυτά της ψυχής του και σταθεροποιώντας αφ' έτέρου ώρισμένα από τα αντιφατικά σχήματα, που κινούνται μέσα του διαμορφώνει σιγά· σιγά τον κόσμο των πόθων του και των επιδιώξεών του και συντάσσει, αναλόγως, ένα καλό ή κακό σχέδιο ζωής.

Παρ' όλην όμως την φυσικότητα, με την οποία φθάνουμε εδώ, το πράγμα δεν είναι εύκολο, γιατί ούτε ο διανοητικός όπλισμός, ούτε η κριτική δύναμη, ούτε η πείρα του είναι τόσο πλούσια, ώστε να τον βοηθήσουν στην προσπάθεια να πάρη θέσι απέναντι των ύψιστων αξιών. Τis περισσότερες φορές, όπως παρετήρησε παλαιότατα ο Αριστοτέλης, στηριζόμενος ό νέος σε γενικές έννοιες και γνώσεις, έξετάζει τα πράγματα άβασθα και έπιπόλαια, δίνοντας σ' αυτά μια άπλη έρμηνεία, που δεν αποκλείει καθόλου το ένδεχόμενον το σφάλματος. Δεν έχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις να εισδύση βαθύτερα και δεν μπορεί μόνος του να διακρίνη τον δρόμο του πραγματικού λυτρωμοῦ για το παρόν και για το μέλλον.

Ο νέος με την ψυχή μαλακή άκόμη από τις μητρικές θωπεῖες, εύπλαστη, άπειρη και άδιαφώτιστη, ρίπτεται στην τρομερή δίνη και καλείται σχεδόν μόνος να άνεύρη τον εύθυ δρόμο, τον δρόμο της άρετης και της πραγματικής εύδαιμονίας.

Μέσα δε στο πλήθος των προβλημάτων, τα όποια ζητούν μια όποια δήποτε λύσι, αναφαίνεται και το βασικώτερο ίσως απ' όλα τα προβλήματα το πρόβλημα της αποκαταστάσεως του μέσα στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή.

Δεν υπάρχει καμιά άμφιβολία ότι όλοι σχεδόν οι νέοι στέκονται μπροστά στο μέλλον τους με πολλές περιέργες και άνήσυχες σκέψεις. «Ποιό θα είναι το μέλλον μου;» Είναι ίσως το ουσιαστικώτερο πρόβλημα της άτομικής και κοινωνικής ζωής του άνθρώπου.

Ιδιαίτερα για τους νέους, είναι το πρόβλημα, που προκαλεί στην ψυχή τους τις μεγαλύτερες άνησυχίες για το μέλλον και γεμίζει το είναι τους από έναλλασσόμενα συναισθήματα άγωνίας και έλπίδας, χαράς και μελαγχολίας, θλίψεως και άμφιβολίας, άπογοητεύσεως και άισιοδοξίας.

Είναι άλήθεια, ότι όλοι, μικροί και μεγάλοι, ρίχνουμε τα βλέμματά μας διαρκώς προς τα βάθη του μέλλοντος και δεν βλέπουμε μπροστά μας τίποτε άλλο, παρ' ένα πυκνό και άτέλειωτο σκοτάδι. Μας τρομάζει το άγνωστο.

Ιδιαίτερα οι νέοι, που εύρίσκονται στην άρχή του σταδίου της δημιουργίας, ρίχνουν άνυπόμονα τη σκέψι τους προς τους δρόμους του μέλλοντος και προσπαθούν να διακρίνουν κάτι. Άλλ' άκριβώς την ώρα αυτή, που άτενίζοντας προς το μέλλον, καταστρώνουν τα σχέδια δια το μέλλον τους, άρχίζει ένας φόβος να τους κυριεύη και να σημειώνωνται οι πρώτοι κλονισμοί στην ψυχή τους. Έξ άφορηής αύτων συμβαίνει κάποτε να άπελπίζονται και να άπογοητεύονται από τα πρώτα βήματά τους και μένουν έτσι άνεκπλήρωτοι οι πόθοι τους κι άπραγματοποίητα τα σχέδιά τους.

Άλλοι όμως, στηρίζοντες την πίστι τους επάνω στην έλπίδα, προσ-

παθούν να δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις μιας καλύτερας ζωής.

Και οι πρώτοι και οι δεύτεροι ζουν μέσα στην ίδια κοινωνία και θα έπρεπε όλοι τους με τον ίδιο τρόπο να άντιμετωπίζουν κάθε περίστασι. Θα περίμενε κανείς όλοι οι νέοι να έχουν τον ίδιο ένθουσιασμό και να άγωνίζονται άνάλογα με τις σωματικές και ψυχικές τους δυνάμεις για την πρόοδο και για την κατάκτησι του καλού, αφού όλοι ζουν υπό τις ίδιες γενικές συνθήκες μέσα στην ίδια κοινωνία.

Δυστυχώς όμως δεν συμβαίνει αυτό. Μια μερίδα των νέων έπειτα από μια μικρή πάλη μόνον, έγκαταλείπουν τον άγώνα και κάθε άλλη προσπάθεια και ρίχνονται στην άπελπισία και την άπόγνωσι. Χάνουν το θάρρος τους, τις έλπίδες τους και παρασύρονται από τους πειρασμούς του κόσμου και τις δυσκολίες της ζωής. Όλα γύρω τους τα βλέπουν τότε μαύρα και σκοτεινά. Νομίζουν ότι οι θλίψεις και οι στερήσεις δεν θα τελειώσουν γι' αυτούς ποτέ.

Μέσα στις δυστυχίες που εύρίσκονται δεν μπορούν εύκολα να άνεύρουν την ήθική βάσι που ως σανίδα σωτηρίας θα τους βγάλη από το άδιέξοδο στο όποιο έχουν περιέλθει. Είναι σκοτισμένο το μυαλό τους. Στρέφουν λοιπόν τα βλέμματά τους γύρω και ζητούν βοήθεια από τους γνωστούς και φίλους. Βλέπουν όμως από την πρώτη στιγμή, ότι όλοι αυτοί δεν μπορούν, δεν έχουν την δύναμι να τους προσφέρουν βοήθεια ουσιαστική.

Τολμούν να στρέψουν την σκέψι τους προς τα περασμένα και διακρίνουν μόνο τις άποτυχίες τους, βλέπουν ότι ματαιώθηκαν τόσα σχέδιά τους και ότι έσβησαν με πάταγο τόσες έλπίδες τους. Τis έπιτυχίες και την χαρά του παρελθόντος δεν τα βλέπουν, δεν τα ένθυμούνται, διότι η άπελπισία τους δεν τους άφήνει. Άλλά και το παρόν είναι γι' αυτούς ξένο, μια έρμηιά. Τίποτε δεν τους χαροποιεί, καμιά πρόδοσι, άν την διακρίνουν, δεν τους ένθουσιάζει. Όλα τα θεωρούν μάταια και περίττα. Νομίζουν, ότι ζουν μέσα σε μια άτμόσφαιρα πνιγερή.

Μ' αυτές τις σκέψεις στέκονται προς το μέλλον τους οι νέοι εκείνοι, που άπελπίσθησαν γρήγορα και κάθε περίστασι, την άντιμετωπίζουν πλέον ταραγμένοι. Δεν έχουν διάθεσι καμιά για ν' άντιδράσουν στις δυσκολίες της ζωής, γι' αυτό και η ζωή τους δεν έχει καμιά χαρά, κανένα θέλητρο της ζωής, γι' αυτό και η ζωή τους μέσα σ' ένα μαρτύριο. Όλα αυτά γίνονται γιατί οι νέοι αυτοί δεν πιστευαν σοβαρά σε κάτι ύψηλότερο, ούτε και άπεφάσισαν να αναλάβουν ένα άγώνα για να έπιτύχουν στη ζωή τους. Έδειλίσαν με τις πρώτες δυσκολίες, έλύγισαν και το μέλλον τους φαίνεται σαν μια μαύρη συννεφιασμένη νύχτα, που δεν διακρίνεται κανένα άστέρι, καμιά έλπίδα.

Εύτυχώς όμως απέναντι των νέων αυτών υπάρχουν μερικοί άλλοι, που σκέπτονται και εργάζονται διαφορετικά. Αυτοί είναι γεμάτοι ένθουσιασμό και βλέπουν προς το μέλλον τους χωρίς να δειλιάζουν. Δεν άφήνουν να τους τρομάξη το άγνωστο. Δεν πικραίνονται άνεπανόρθωτα από την έγκατάλειψι των φίλων και των γνωστών τους. Δεν άπελπίζονται από τις άποτυχίες τους. Ξέρουν καλά, ότι θα έχουν και τις άποτυχίες στη ζωή τους. Είναι άποφασισμένοι να άγωνισθούν σκληρά και χωρίς καμιά διακοπή προς κάθε δυσχέρεια, που θα συναντήσουν στο δρόμο τους και έχουν την πεποίθησι ότι θα νικήσουν. Στον πολύτιμο αυτό σταθμό του βίου ή άποκάλυψι και ή πείρα θα πρέπει να σταθούν σαν είλικρινείς παραστάται και όδηγοί. Δεν φθάνει όμως μόνο αυτό. Ο νέος στέκεται απέναντι του μέλλοντος

μέ ελπίδες. "Όσον και ἂν τοῦ εἶναι ἄγνωστο τί θά συναντήσῃ ἔπειτα ἀπὸ λίγο, δὲν πρέπει νὰ χάσῃ τὸ θάρρος του.

Εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ νέου ποὺ ἐλπίζει, δὲν χωρεῖ δειλία, οὔτε δισταγμοὶ καὶ ἀμφιβολίες.

Ἄνθουςιασμός, ἡ καρτερία καὶ ἡ ἀντοχή, ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ σύνεσις, ἡ φιλεργία, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀκούραστη ψυχραιμία, εἶναι προσόντα, ποὺ πρέπει νὰ κοσμοῦν κάθε νέο.

Αὐτὰ ὅλα θά τοῦ δώσουν τὴν δύναμι, ὥστε ἀντικρύζοντας τὸ μέλλον τοῦ νὰ ἀποδυθῇ σὲ ὠραίους καὶ εὐγενεῖς ἀγῶνας.

Δημ. Ζιάμος

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Εἶναι χρέος τῆς πολιτείας νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴν ἐπιμόρφωση τῶν δασκάλων τῆς, ἂν θέλῃ οἱ ἐκπαιδευτικοί μας λειτουργοὶ νὰ προχωροῦν πάντοτε μὲ συγχρονισμένες ἀποψεις καὶ μὲ ἐπιστημονικὴ ἐνημέρωση στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων προβλημάτων, ποὺ συναντοῦν συχνὰ στὸ διδακτικὸ τους ἔργο. Τὰ μεγάλα καὶ καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματα ποὺ σημειώνουν οἱ ἐπιστήμες καὶ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἡ ἀνοδος τῆς πολιτιστικῆς στάθμης τῶν λαῶν καὶ οἱ σύγχρονες τεχνικὲς ἐφευρέσεις, θέτουν στὸν κάθε ἄνθρωπο τὸν μέγαν καθῆκον τῆς ἐπιμορφώσεώς του. Ὁ δάσκαλος ποὺ ἀποστολή του εἶναι νὰ μορφώῃ τὴ νέα γενεὰ καὶ νὰ τὴν κἀνῃ ἱκανὴ νὰ ζήσῃ, νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ προάγῃ τὸ σύγχρονο πολιτισμὸ, πρέπει νὰ κατέχῃ τὶς πρόσφατες κατακτήσεις τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνολογίας.

Ὁ θεὸς Γκαίτε εἶπε: «Μιὰ σοφία γνωρίζω σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἐκείνη τὴ θεωρία ποὺ ἐλέγχεται ἀπὸ τὴν πράξιν καὶ ἐκείνη τὴ πράξιν ποὺ κατεθύνεται ἀπὸ μιὰ θεωρία.» Τὰ σοφὰ λόγια τοῦ μεγάλου ποιητοῦ πρέπει καθημερινὰ νὰ καθορίζουν τὸ μέγαν καθῆκον καὶ τὴν ὕψηλὴ πνευματικὴ εὐθύνη. Ἡ παρακολούθησις ἀπὸ τοῦς δασκάλους τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν ἰδίᾳ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς παιδαγωγικῆς, ἡ ὀρθὴ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν κατευθύνσεων τῶν ἐπιστημῶν αὐτῶν στὴ σχολικὴ ἐργασία καὶ ἡ διαρκὴς ἐρευνα καὶ ἀνησυχία πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ μιὰ ἀποτελεσματικὴ καὶ ἐπιτυχημένη σχολικὴ ἐργασία. Ἀλλοίμονο ἂν τὰ μεγάλα μαθήματα ποὺ παίρνουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ἀπὸ τὴν σχολικὴ πραγματικότητα νὰ μὴν τοὺς ξυπνοῦν, ν' ἀπομένουν ἀναξιοποίητα, δίχως καρπούς. Καὶ ἀκόμη: Εἶναι τρομερὸ οἱ δασκάλοι νὰ μὴν προχωροῦν στὴν ἐρευνα καὶ στὴ λύση τῶν προβλημάτων ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν σχολικὴν πράξιν ἢ νὰ ἐκτελοῦν τὸ διδακτικὸ τους ἔργο χωρὶς τὶς ἀναγκαῖες θεωρητικὲς βάσεις καὶ κατευθύνσεις. Ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Τζὼν Γουάιλιτ γράφει: «Δὲν θεωροῦμε πιά τὶς ἰδέες ἀπλῆς ἀφαιρέσεις ἄσχετες μὲ τὶς δυνάμεις ζωῆς. Μαθαίνουμε λίγο-λίγο πὼς εἶναι τὰ φῶτα ποὺ ὀδηλοῦνται μὲ τὸ παιδί πρέπει νὰ ὀδηγοῦν τοὺς δασκάλους στὸ ἔργο τους. Τὰ πορίσματα τῶν νὰ μετουσιωθοῦν σὲ σχολικὴν πράξιν, δράσιν καὶ ἐργασίαν. Ὁ μέγας σύγχρονος Ἀγγλὸς ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος Τούνμπη γράφει: «Ὁ γάμος ἐπιστήμης καὶ τεχνολογίας ὑπῆρξε μέγαν ἱστορικὸν γεγονὸς.»

Καὶ ἀντίστροφα. Πρέπει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ κτυπήματα τῆς τύχης καὶ

τὸ ἀπροσδόκητο, γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ δάσκαλος ποὺ μέσα του κοιμᾶται ἡ λύσις ἑνὸς προβλήματος ν' ἀρχίσῃ νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ δρᾷ γιὰ νὰ «ξεσπάσῃ» στὴ διατύπωση μιᾶς ἀπόψεως ποὺ ἔχει ἐλεγχθῇ ἀπὸ τὴ διδακτικὴν τοῦ ἐνέργειας. Ὅλα αὐτὰ πρέπει ν' ἀποτελέσουν ἀφετηρία γιὰ μιὰ βαθύτερη μελέτη καὶ ἀξιοποίηση τῆς πείρας ποὺ ὑπάρχει ἀπὸ τὴν πράξιν.

Τὶ ἀξία ἔχουν θεωρίαι, πορίσματα, ἰδέαι καὶ ἀρχαὶ δίχως τὴ δύναμιν τῆς ἐφαρμογῆς σ' ὅλην τὴ χώρα μας γιὰ μιὰ ὁμοιόμορφη ἀνάπτυξιν τῶν παιδιῶν; Πολλὰ ἀπὸ τὶς νέαι ἀπόψεις καὶ θεωρίαι πάνω σὲ θέματα Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς, ποὺ μεταφυτεύθηκαν ἐδῶ ἀπὸ ἀξιολόγους παιδαγωγοὺς καὶ ψυχολόγους ἀπὸ ξέναι χώραι, παρ' ὅλο τὸν πρῶτον ἐνθουςιασμό, ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν δασκάλων εἴτε ὡς ἀνεδαφικὰς εἴτε ἀπὸ ἄγνοια καὶ ἀδυναμία νὰ ἐφαρμοσθοῦν στὴν πράξιν. Καὶ ἀκούσαμε σὲ συνέδρια τὸν ἰσχυρισμό: «Ἐγὼ ἔχω τὴ δική μου μέθοδον. Ἀρκεῖ ποὺ ἔχω ἀποτελέσματα.»

Ὅταν ὁ δάσκαλος ἀνανεῶνῃ τὸ πνευματικὸν τοῦ περιεχόμενον καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ συγκρότησιν, ὅχι μόνον μὲ τὴν αὐτοπροσπάθειαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν συνεχὴ συμβολὴν καὶ ἐποπτεῖαν τῆς πολιτείας, τότε γίνεται ἀποδοτικώτερος στὸ ἔργο του. Νὰ λοιπὸν τὸ μέγαν καθῆκον τῆς πολιτείας.

Ἐνα καθῆκον ποὺ πρέπει νὰ ἐπεκτείνεται στὴν ἐπιμόρφωσιν ὅλου τοῦ λαοῦ μὲ τὸν νέον θεσμὸν τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων.

Ἀλλωστε στοὺς μορφωμένους καὶ φωτισμένους τῆς δασκάλους ἡ πολιτεία θ' ἀναθέσῃ καὶ αὐτὴ τὴν μεγάλην ἀποστολήν.

Ἀς ἰδοῦμε πὼς γίνονταν ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν δασκάλων μέχρι σήμερα:

1. Ἡ διετὴς πανεπιστημιακὴ μετεκπαίδευσις τῶν δασκάλων ποὺ θεσπίστηκε διὰ νόμον ἀπὸ παλαιότερα, ἔδινε μέχρι τώρα τὴν εὐκαιρίαν σ' ἕνα περιορισμένον ἀριθμὸν συναδέλφων γιὰ μιὰ βαθύτερη θεωρητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ συγκρότησιν. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ ἐκάστοτε καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν οἱ συνάδελφοι παρακολουθοῦσαν μαθήματα Ψυχολογίας, Παιδαγωγικῆς, Διδακτικῆς, Ἐφηρμοσμένης Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογίας καὶ ἄλλους κύκλους μαθημάτων ἀπαραιτήτων γιὰ μιὰ καλύτερη ἐνημέρωσιν καὶ συγκρότησιν τῶν δασκάλων. Ἐλλιπὴς ἦτο ἡ συμμετοχὴ τῶν δασκάλων στὴν σχολικὴν πράξιν καὶ ἐρευνα, ἂν καὶ παρακολουθοῦσαν διδασκαλίας στὸ Πειραματικὸν Σχολεῖον.

2. Ἡ ὀλιγοήμερος παραμονὴ συναδέλφων ἀπὸ διάφορας περιοχῆς τῆς χώρας στὴν Ἐθνικὴν Ἑορτήν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος ἔχει σὰ σκοπὸν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς στὰ σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα καὶ νὰ ἰδοῦν τὸ ἔργο τοῦς συνυφασμένον μέσα στὸ κοινωνικὸν ἔθνικόν σύνολον.

3. Ἡ γεωργικὴ μετεκπαίδευσις δασκάλων σὲ ὀργανούμενα σεμινάρια διαφόρων γεωργικῶν κέντρων ἔχει σὰ σκοπὸν νὰ μύσῃ τοὺς δασκάλους στὴν γεωργικὴν ἐπιστήμην, γιὰ μιὰ καλύτερη προετοιμασίαν τῶν ἀγροτοπαίδων, γιὰ τὸ αὐριανόν τοῦς ἐπάγγελμα.

4. Τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια, γενικά καὶ τοπικά, ποὺ τόσο γίνεται χρῆσις σήμερα σὲ μιὰ προσπάθειαν τῶν Ἐπιθεωρητῶν γιὰ ἐνημέρωσιν τῶν συναδέλφων σὲ ζητήματα θεωρητικὰ καὶ σχολικῆς πράξεως, δὲν ἀποδίδουν κατὰ τὴν γνώμην μας τὰ ἀποτελέσματα ποὺ περιμένουμε. Ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν δασκάλων πρέπει νὰ εἶναι συνεχὴς. Αὐτὴ προϋποθέτει τὴν αὐτοπροσπάθειαν τοῦ δασκάλου καὶ τὴν συστηματικὴν ἐνημέρωσίν του ἀπὸ τὶς προϋστάμενες ἐκπαιδευτικὰς ἀρχάς. Ἡ ἐνημέρωσις πρέπει ν' ἀποβλέπῃ σὲ μιὰ καθολικὴν θεώρησιν τῶν προβλημάτων καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν. Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ συμμετοχὴ τοῦ δασκάλου στὴν ἐρευνα καὶ ἐνημέρωσιν, πρέπει μέσα του νὰ ἔχῃ δημιουργηθῇ τὸ κενόν, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀγωνία καὶ ἡ ἐπι-

θυμία για μιὰ ανανέωση τῶν ἀπόψεων του. Τὰ καυτὰ προβλήματα τῆς σχολικῆς πράξεως πρέπει νὰ τὸν κινήσουν σὲ μιὰ θεωρητικὴ ἔρευνα στὴν ἀρχὴ καὶ προσαρμογὴ τῆς διδακτικῆς του ἐνεργείας ἀργότερα, καθὼς καὶ στὸν ἔλεγχο τῶν ἀποτελεσμάτων του. Καὶ ὅταν πάνοπλος μὲ τὴ θεωρητικὴ του συγκρότηση καὶ τὸν πειραματισμὸ του προσέλθῃ στὸ κέντρο γενικῆς ἐπιμορφώσεως, νὰ εἶναι σὲ θέσῃ γιὰ μιὰ βαθύτερη ανανέωση καὶ παραδοχὴ τῶν νέων δεδομένων καὶ γιὰ μιὰ θαρραλέα προβολὴ καὶ ὑποστήριξη τῶν ἰδανικῶν του ἀπόψεων. Τί γίνεται μέχρι τώρα στὰ Συνέδρια; Μακάριοι ὅσοι δὲν ἔχουν τὴν εὐθύνη προπαρασκευῆς καὶ ἐκτελέσεως ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἀνακοινώσεως θεμάτων. Ἀδιάφοροι οἱ περισσότεροί μετροῦν τὸ χρόνο γιὰ μιὰ σύντομη ἀναχώρηση ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς δοκιμασίας. Καὶ μὲ ἄδειες τῆς ἀποσκευῆς τους ἀπὸ τὴν σύντομη μύηση στὸ Συνέδριο βαδίζουν τὴν «πεπατημένη» τους.

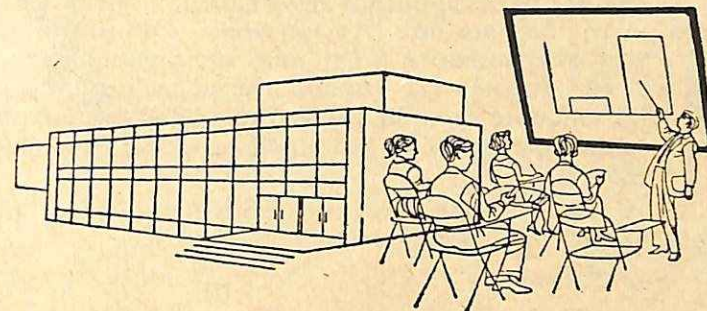
5. Ἕνας ἀξιόλογος σταθμὸς, γιὰ τὴ μύηση τῶν δασκάλων στὶς νέες μέθοδοι καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς σχολικῆς πράξεως ἀποτελοῦν τὰ «ἐκτὸς νόμου» πρότυπα τῶν ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν. Φωτισμένοι ἐπιθεωρηταί, ποὺ ἤθελαν νὰ ἐγκαταστήσουν στὶς περιφέρειές των ἕναν ἀδυσώπητον ἐφιάλτη, ποὺ θὰ ταραζή τὸν ὕπνο τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ θὰ θέτῃ τὸ δάσκαλο σὲ διαρκὴ ἀνησυχία καὶ ἄμιλλα γιὰ ἐνημέρωση, ἐφαρμογὴ, ἐπινόηση καὶ προσαρμογὴ τῆς ἐργασίας, σύμφωνα μὲ τὰ νέα δεδομένα τῆς ἐπιστήμης, ἴδρυσαν μὲ δική τους πρωτοβουλία τὰ «πρότυπα σχολεῖα» καὶ ἐκάλεσαν φωτισμένους μὲ ἐνθουσιασμό καὶ ἰκανότητες δασκάλους νὰ διδάξουν. Ὅσοι ἔζησαν τὴν ἐργασία τῶν προτύπων αὐτῶν, εἰργάσθησαν καὶ παρηκολούθησαν τὸν δημιουργικὸ ἀναβρασμὸ ποὺ προκλήθηκε, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐκφρασθοῦν μὲ ἐνθουσιασμό γιὰ τὰ ἀποτελέσματά των καὶ ν' ἀναγνωρίσουν τὴ σημασία των.

Στὸ στενὸ χῶρο ἑνὸς ἄρθρου δὲν μποροῦμε νὰ θίξουμε διεξοδικὰ ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τὸ μεγάλο θέμα, τὸ σοβαρὸ πρόβλημα τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν. Ὅση ἀξία καὶ σημασία ἔχει γιὰ μιὰ καλὴ εὐδοκίμηση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ στὸ παιδαγωγικὸ τοῦ ἔργο ἢ ἄρτια μόρφωσή του ἀπὸ ὅλα τὰ σχολεῖα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὶς Παιδαγ. Ἀκαδημίες, τὴν ἴδια σημασία ἔχει καὶ ἡ ἐπιμόρφωσή του. Καὶ ἡ ἐπιμόρφωση αὕτη πρέπει νὰ πραγματοποιεῖται σὲ ὅλη τὴ χρονικὴ διάρκειά κατὰ τὴν ὁποία ὁ δάσκαλος ἰερούργει εἰς τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ σχολείου. Μέσα του ὅμως πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀσίγαστος ὁ πόθος καὶ ὁ ἔρωγ γιὰ τὴν αὐτοτελείωσή του, γιὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ ἐπαλήθευση, γιὰ ἐνημέρωση καὶ προβολὴ νέων ἀπόψεων. Ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ τοῦ ἐφύτευσαν ἐκεῖνοι κοντὰ στοὺς ὁποίους ἐμαθήτευσεν πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἐπάγγελμα, ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὰ μεγάλα διδακτικά του πρότυπα, μὲ διατηρημένη πάντοτε τὴν προσωπικὴ του φυσιογνωμία καὶ ὄντοτητα καὶ ἡ ἀγωνία γιὰ μιὰ διαρκὴ ανανέωση πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἐρεθίσματα, ποὺ διαρκῶς θὰ τὸν παρρημοῦν πρὸς τὴν αὐτοτελείωσή του.

Καὶ αὕτη του ἡ προσπάθεια, ὅπως ὅλες οἱ ἀνθρώπινες προσπάθειες, πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ. Καὶ ἡ ἀναγνώριση πρέπει νὰ γίνῃ μὲ πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ ἐπιδοκιμασίας. Καμιὰ σκοπιμότητα καὶ κανένας λόγος δὲν πρέπει νὰ μετατρέπῃ σὲ κίβδηλο νόμισμα τὴν ἀξιολόγηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκ μέρους τῶν προϊσταμένων ἐπιθεωρητῶν. Τραυματίζει θανάσιμα τὴν φιλοτιμία τῶν δασκάλων, σκορπίζει τὴν πικρία καὶ τὴν ἀπογοήτευση καὶ μηδενίζει σ' αὐτοὺς τὴν σημασία τῆς ἐπιμορφώσεως των.

Ὁ συνδυασμὸς ὅλων τῶν μέσων καὶ τῶν μεθόδων ἀπὸ τὴν αὐτοπροσπάθεια τῶν δασκάλων καὶ τῆς γενικῆς ἐπιμορφώσεως ποὺ καθιέρωσε διὰ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ ΣΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΜΟΥ

Ἡ Ἐκθεσις συγκαταλέγεται καὶ αὕτη εἰς τὰς τάσεις τῆς καλαισθητικῆς Ἀγωγῆς.

Jean Paul

I

Ἡ Ἐκθεσις — ὅπως καὶ κάθε καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις — πρέπει νὰ ἀντικρυσθῇ σὰν μιὰ προσπάθεια αὐτομορφώσεως τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τῆς ἀτομικῆς του ἐπιζήσεως.

Πρέπει δηλαδὴ νὰ συνηθίσωμε τὰ παιδιά νὰ γράφουν κάτι τι ποὺ ἔζησαν καὶ αὐτὸ νὰ τὸ γράφουν μὲ τὴν χαρούμενη διάθεσιν τῆς δημιουργικότητος, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ ζωντανὸ συναίσθημα καὶ ἀπὸ τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον μὲ τὴν μεγαλύτερη ἐποπτικὴ δύναμιν.

Μὲ λίγα λόγια.

Πρῶτα ἡ ἔλξις τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν μὲ τὸ περιεχόμενον καὶ μὲ θέματα, ποὺ ὠθοῦν τὰ παιδιά σὲ αὐτενέργεια καὶ προσπάθεια διαμορφώσεως ὅφους.

Τὸ ὅφος ἄλλως τε — ὅπως τὸ ὁρίζουν νεώτεροι διδακτικοί — εἶναι μιὰ βαθειὰ προσωπικὴ ζωὴ χυμμένη σὲ λέξεις.

II

Ἀκριβεία ἐξωτερικὴ ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν καὶ ζωντάνια παιδικὴ εἶναι βεβαίως ἐννοίες ἀντίθετες.

νόμου ἢ πολιτεία, μὲ σεμινάρια μικρᾶς καὶ μακρᾶς διάρκειας, καὶ μὲ τὴν μακρὰ ἀνωτέρα μεταπτυχιακὴ μετεκπαίδευση, ποὺ πρέπει νὰ προσαρμόσῃ τὸ πρόγραμμά της καὶ τοὺς σκοποὺς στὰ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ πολιτιστικὰ καὶ κοινωνικὰ δεδομένα καὶ στὶς ἐθνικὲς μας ἐπιδιώξεις, ἡ πολιτεία θὰ ἐξασφαλίσῃ Ἐκπαιδευτικοὺς Λειτουργοὺς φωτισμένους, δραστηρίους καὶ ἱκανοὺς νὰ ὁδηγήσουν τὸ Ἔθνος μας στὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐθνικῆς του ἀναδημιουργίας.

Εὐαγ. Γ. Καρκάνης

Συνεπώς :

Πρέπει να θεωρήσουμε την σημασίαν της γλωσσικής μορφώσεως σχετικὰ με την έκθεσιν σάν Ἀγωγή γύρω ἀπὸ μιὰ δημιουργικὴ διαμόρφωσι. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἐπίζησις τῆς δημιουργικῆς διατυπώσεως ἀποτελεῖ καὶ τὸ μυστικὸν τῆς χαρούμενης μορφῆς τῆς διατυπώσεως.

Ἡ ἐπίζησις δηλαδὴ γύρω ἀπὸ τὴν γλωσσικὴν μὲν μορφὴν δὲν εἶναι προβολὴ περιεχομένου ἀλλὰ βασικὴ διατύπωσις διαμορφώσεως.

Πάντως :

Ἡ πορεία πρὸς τὴν γραπτὴν διατύπωσιν εἶναι πορεία πρὸς τὴν χαρούμενη μορφὴ τῆς διατυπώσεως.

III

Τὸ παιδί ἔχει, κατὰ τὰ τὰς ἀπόψεις τῶν νεωτέρων Παιδαγωγῶν, μιὰ μορφὴ φυσικοῦ δικαίου ἐντοπισμένη στὴ χαρὰ.

Καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἓνα ἀπαραίτητο στοιχεῖον μιᾶς πραγματικῆς ζωῆς, χαρὰ δηλαδὴ γύρω ἀπὸ τὴν φύσιν ἀπὸ τὴν τέχνην, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἐργασία.

Κοί ἡ μορφὴ ἄλλως τε τῆς ζωῆς εἶναι μιὰ εὐτυχία διὰ τῆς ἐργασίας.

Τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ παραμείνουν παιδιὰ καὶ χαίρονται γι' αὐτό. Συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ τὰ ἀντικρύζωμε ὡς ὑπάρξεις ἀτελεῖς καὶ ἐλαττωματικὲς συγκρίνοντάς τα πρὸς τοὺς ἐνήλικους, ἐνῶ παράλληλα χρειάζεται νὰ ἀφυπνίζωμε στὴν ψυχὴ τοὺς κάθε τι εὐγενικὸ καὶ ὠραῖο.

Καὶ γιὰ μιὰ δημιουργία χαρᾶς στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ σχολείου εἶναι καὶ ἡ χαρούμενη διάθεσί τους γύρω ἀπὸ τὴν μορφὴ τῶν Ἐκθέσεων.

Ὅχι δὲ μονάχα ἡ μορφὴ τῶν Ἐκθέσεων ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη σχολικὴ ζωὴ πρέπει νὰ εἶναι διαποτισμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς χαρᾶς.

Χαρᾶς πρὸς ἐργασία, χαρούμενης μορφῆς τῆς τάξεως σάν οἰκογενείας.

IV

Παραθέτομε δείγματα ἀπὸ τὶς Ἐκθέσεις τῶν παιδιῶν τῆς τάξεως μου.

Οἱ ὁποῖες : ἂν δὲν ἐκπληροῦν ὅλες τὶς προϋποθέσεις τῆς χαρούμενης δημιουργικῆς διατυπώσεως, κινοῦνται ὅμως εἰς τὴν χαρούμενη μορφὴ τῆς διατυπώσεως.

Α'.

Ἀνοιξιὰτικα πρῶινά στὸ χωριό.

Εἶναι ἡ Ἀνοιξή. Τὰ δέντρα εἶναι φορτωμένα ἀπὸ καταπράσινα φύλλα. Τὰ πουλάκια κελαηδοῦν γλυκά, γλυκὰ ἐπάνω στὰ γέρικα πλατάνια.

Εἶναι ἓνα ἀνοιξιὰτικο πρῶϊ. Ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν χρυσόλουστη ἀνατολή. Ὅταν πιά ἐβγήκε ὁ ἥλιος μετὰ τὸ χρυσαφένιο ἄλογό του, ἀκούω στὸ τζάμι μιὰ γλυκεῖα φωνούλα σάν νὰ ζητοῦσε βοήθεια. Γυρίζω καὶ βλέπω ἓνα μικρὸ χελιδονάκι. Ἀνοιξα τὸ παράθυρο. Ἐκεῖνο εὐχαριστημένο ἔτρεχε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ἐπῆρα λίγο ψωμί καὶ ἔτριψα στὸ μικρὸ λαχανιασμένο πουλάκι.

Ἐτοί πιά εὐχαριστημένο τὸ ἄφησα νὰ πετάξῃ στὴ φωλίτσα του.

Ἐξημέρωσε τὸ ἄλλο πρῶϊ. Ὅταν ἐβγήκα ἔξω ἀντίκρισα κάτω τὴν πεδιάδα νὰ εἶναι γεμάτη κόσμος.

Ἀπόρησα καὶ λέγω. Μὰ τί νὰ θέλῃ τόσοσ κόσμος ἐκεῖ κάτω ; Τὸ κατάλαβα ὅμως. Τώρα πιά πέρασε ὁ χειμῶνας. Ὅλοι οἱ γεωργοὶ πηγαίνουν στὰ χωράφια τοὺς. Τώρα ἄρχισαν οἱ βαρεῖς δουλειές. Οἱ ἄνθρωποι κου-

ΣΧΟΛΕΙΟ & ΟΙΚΟ- ΓΕΝΕΙΑ

Ἡ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Εἰς τὴν ΕΞΕΛΙΞΙΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος)

Ἡ ἐπιτυχία ὅμως θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν δική μας στάση, ἀπὸ τὶς δικές μας ἀντιδράσεις. Θὰ μπορέσουμε νὰ σεβασθοῦμε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀκόμη νὰ μὴν τοῦ δώσουμε χρήματα πρὶν ἔλθῃ ἡ ἐπομένη Δευτέρα.

ῤάζονται πολὺ, ἐνῶ ἐγὼ πιά εὐχарιστημένη δὲν καταλαβαίνω πότε περνάει ἡ ἡμέρα.

Πόσο μ' ἀρέσουν τ' ἀνοιξιὰτικα πρῶινά στὸ χωριό μου !

Σπυριδοῦλα Μαλάμου
Τάξις Δ'.

Β'.

Ὁ χειμῶνας ἦρθε πάλι καὶ ὅλοι γύρω στὸ μαγκάλι ἔχουν μαζευθῇ.

Σήμερα ὁ καιρὸς εἶναι ἄσχημος. Κάνει κρύο. Ὅλα τὰ παιδιὰ ἔφεραν μαγκάλια.

Τὸ σχολεῖο ἐμπούχνιασε ἀπὸ τὸν καπνόν.

Ἀλλὰ φυσοῦν τὰ κάρβουνα, ἄλλα πυρῶνονται καὶ ἄλλα γίνονται κατὰμαυρα στὸ πρόσωπο ἀπὸ τὰ κάρβουνα.

Στὸ διάλειμμα τὰ μεγάλα παιδιὰ ἦλθαν σὲ μᾶς νὰ πυρῶθοῦν ἀπὸ τὰ μαγκάλια μας. Σάν σχολάσαμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ κρύο κόσψαν γιὰ τὰ σπιτία τους.

Μερικὰ σκιάχτηκαν ἀπὸ τὴν βροχή, πού ἄρχισε καὶ τρύπωνσαν στὰ μαγαζιά, ἐνῶ ἡ Βάσω ἡ Ζωγράφαινα ἔσερνε τὴν γίδα τῆς καταμεσίς τοῦ δρόμου βαρώντας τὴν μετὰ τὴν τριχειά.

Ἀῖντε, Μαρή τοῖπο μου. Ἀῖντε, τοῖπο.

Γεώργιος Ζωγράφος
Τάξις Δ'.

Βασιλικὴ Πλέσσα

ρα; Γι' αυτό ακριβώς στην αρχή είπαμε ότι η άγωγή του παιδιού μας βοηθεῖ τὴν δική μας αὐτοαγωγή. Μὰ νὰ μείνῃ τὸ παιδί ὅλο τὸ πρῶτὸ νηστικό, μερικοὶ θὰ σπεύσουν ν' ἀπαντήσουν. Μὰ ἔφαγε τόσα πολλὰ τὴν πρώτη ἡμέρα καὶ χάλασε τὸ στομάχι του. "Ἄς μείνῃ, δὲν θὰ πάθῃ τίποτα, ἀπλούστατα θὰ φάῃ τὸ μεσημέρι μὲ ὄρεξη. Δὲν πειράζει πόσες φορές τὸ χαλάει ἀπὸ τὶς δικές μας πιέσεις «φάγε καὶ φάγε», ἄς τὸ χαλάσῃ μὴ φορὰ γιατί ἔκανε τὸ κέφι του. Μὰ θὰ γίνῃ σπατάλῃ ἂν μάθῃ ἔτσι νὰ χρησιμοποιῇ τὰ χρήματά του. Μὰ ἀκριβῶς, κυρία μου, αὐτὸ θέλουμε ν' ἀποφύγουμε. Ἀλλὰ ἡ πείρα θὰ τοῦ διδάξῃ αὐτὸ καὶ ὅχι ἡ φωνή μας. "Ἄς δοκιμάσῃ λίγο τὸ αἰσθημα τῆς πείνας καὶ τὴν λαχτάρα ν' ἀγοράσῃ ἓνα κουλούρι, ἄς δοκιμάσῃ τοὺς καρπούς τῆς λαϊμαργίας, ὅλα αὐτὰ θὰ τὸ βοηθήσουν νὰ μάθῃ. Ἐμεῖς λοιπὸν θὰ κάνουμε ὅτι ἀγνοοῦμε τὰ πάντα, κανένα ἐρώτημα ἐνοχλητικό, καμιά διδασκαλία. "Όταν ἔρθῃ νὰ μᾶς ζητήσῃ χρήματα θὰ τοῦ ποῦμε: «Λυπᾶμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἄλλα, καὶ νὰ ἔχω δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σοῦ δώσω. Θὰ θυμᾶσαι ἔκανα μὴ συμφωνία. Εἶπαμε ὅτι κάθε Δευτέρα θὰ παίρνῃς τὸ χαρτζιλίκι σου, περίμενε νὰ ἔρθῃ ἡ Δευτέρα καὶ θὰ ἔχῃς». "Ἡρεμα, μὰ ἀποφασιστικά. Ἀποφασιστικά, ἀλλὰ χωρὶς κακία, χωρὶς σαρκασμό. Εἶπαμε σεβασμὸς στὴν ἐλευθερία τοῦ ἄλλου, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἄλλος εἶναι ἓνα ἐξάχρονο παιδί, παιδί σου. "Ἐτσι μόνον τὸ παιδί θὰ μάθῃ νὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἐλευθερία του. Βέβαια τὸ πείραμα δίδει πρὸς γρήγορα καρποὺς στὴν οἰκογένεια ποὺ ὑπάρχουν τουλάχιστον δύο παιδιά. Στὴν ἀγωγή τοῦ μοναχοπαιδιοῦ ἔχουμε καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα δυσκολίες. "Όπου ὅμως ὑπάρχουν περισσότερα παιδιά, ὁ συναγωνισμὸς μεταξύ τους δίνει πολὺ γρήγορα καρπούς. Δὲν θὰ ξεχάσω τὴν χαρὰ ποὺ ἐνοιώσα ὅταν ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν οἰκογένεια ἑνὸς Ἑλβετοῦ καθηγητοῦ μου. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ 4 παιδιά, δύο ἀγόρια καὶ δύο κορίτσια. Μὲ καμάρι ἦρθε ὁ δεύτερος γιὸς νὰ μοῦ δείξῃ τὴν συλλογὴ γραμματοσῶμων. Εἶχε πραγματικά μὴ ἀξιόλογη συλλογὴ γιὰ τὰ 11 τοῦ χρόνια. Ὁ πατέρας του μοῦ ψιθύρισε ὅτι γιὰ 2—3 χρόνια ἔτρωγε ὅλο τὸ χαρτζιλίκι του στὸ νοίκιασμα ποδηλάτου, τώρα πέρασε σὲ κάτι πρὸς ἀξιόλογο, κάτι ποὺ ἔτσι τοῦ γέμισε εὐγενικὰ τὶς ἐλεύθερες ὥρες του. Ὁ μεγάλος ἔπαιζε ὁμορφο βιολί, ἦταν 14 χρόνων. Πολλὰ ἀπὸ τὰ χρήματά του πήγαιναν γιὰ ν' ἀγοράζῃ διαλεχτὰ κομμάτια μουσικῆς, ἀγαποῦσε ὅμως πολὺ καὶ τὰ ταξίδια καὶ τὸ τοξίδι του στὸ Ζιρὰ τὸ καλοκαίρι, σὲ μὴ κατασκήνωσιν θὰ τὸ πλήρωνε μόνος του. Ἡ μεγάλη κόρη, 16 χρόνων, ζωγράφισε κι ἔπαιζε πιάνο καὶ τὸ χαρτζιλίκι τῆς εὗρισκε ἐκεῖ διέξοδο. Ἐπλεκε ὅμως κρυφά, ὅπως ἔμαθα ἀπὸ τὴ μαμά της, ἓνα πουλόβερ γιὰ μὴ ἀρρωστη φτωχὴν συμπαθήτρια, ποὺ τὸ μαλλί τὸ εἶχε ἀγοράσει μὲ τὰ δικά της χρήματα καὶ ἡ μικρή, 9 ἐτῶν, εἶχε ἀγοράσει μόνῃ της μὴ ὁμορφὴ κούκλα. Κοιτάξτε μὴ ὁμορφὴ μὴ πετυχημένη οἰκογένεια. Ἡ μητέρα δασκάλα ἐργαζότανε πρῶτ—ἀπόγευμα, ὁ πατέρας δάσκαλος καὶ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου συγχρόνως, ὅπως συμβαίνει στὴν Ἑλβετία, καὶ οἱ δύο ἐργαζόμενοι, μισθωτοί, δὲν εἶχαν κεφάλαια, ἔδιναν ὅμως τὸ ἀπαραίτητο χαρτζιλίκι στὰ παιδιά τους, γιατί πίστευαν ὅτι ἔτσι τὰ μάθαιναν τὴν καλὴ χρῆσι τοῦ χρήματος, κάτι περισσότερο, τὴν καλὴ χρῆσι τῆς ἐλευθερίας.

"Ἄλλο παράδειγμα, μὲ καύχησιν τὸ λέω, παρμένο ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν πραγματικότητα. Ἐφέτος τὸ καλοκαίρι, εἶχα μὴ κατασκήνωσιν στὴν Τήνο. Ἦταν μικρὸς ὁ ἀριθμὸς, μόλις 9 παιδιά, κι ἔτσι ἔζησα πολὺ κοντὰ στὰ παιδιά. Ἡ Ἑλένη 9 ἐτῶν, ἦρθε γιὰ νὰ περάσῃ 20 ἡμέρες κοντὰ μας, καὶ ἔμεινε 35. Οἱ γονεῖς τῆς εἶχαν δώσει 100 δραχμές. Πῶς τὰ ἐχρησιμοποίησε; Ἐπῆρε ἔμπνευσμένη ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῆς Τήνου, ἓνα μπουκαλάκι ἁγιασμό, ἓνα μενταγιὸν ὁμορφο, ἔβαλε ἓνα μεγάλο κερί στὴν Πανα-

γία, ὅταν κατεβαίναμε στὴ χώρα σπανίως ἔπαιρνε κάτι στὸ ζαχαροπλαστεῖο, δεδομένου ὅτι πάντα εἶχαμε πλούσιο ἀπογευματινὸ. Μὴ μὲρα συκεκριμένα, ἔφαγε μισὴ μερίδα λουκουμάδες. "Όταν ἔφυγε, εἶχε ἀκόμη 45 δραχμές. Σημειωτέον ὅτι εἶναι μοναχοκόρη, ἀνάμεσα σὲ δύο ἀγόρια, καὶ παιδί μῆς ἀπὸ τὶς εὐπορώτερες οἰκογένειες τῶν Ἀθηνῶν. "Όταν μίλησα μὲ τὴ Μητέρα της μοῦ εἶπε, ὅτι ἀπὸ τὸ Νηπιαγωγεῖο ἔδινε χαρτζιλίκι καὶ στὰ τρία παιδιά της, καὶ εἶχε τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα καὶ στ' ἀγόρια. Τὸ ἄλλο παράδειγμα, ἀπὸ τὶς μεγάλες μας τοῦ Γυμνασίου, τῆς Ζ'. παρακαλῶ. Γιὰ 10 ἡμέρες εἶχε μαζί της 150 δρχ. καὶ ὅταν ἔφυγε εἶχε δανεισθῇ ἄλλες 100, δηλαδὴ μέσα σὲ 10 ἡμέρες 250 δρχ. σὲ χωριὸ καὶ ἐνῶ εἶχε ὅλα τὰ ἀπαραίτητα. Ἀλλὰ ἤθελε 2—3 παγωτὰ τὴν ἡμέρα, 2 μερίδες λουκουμάδες, ἓνα μπακλόβα, καὶ ὅταν δὲν κατέβαινε ἡ ἴδια στὴ χώρα, κάποιος ἄλλος ποὺ θὰ πήγαινε ἔπαιρνε τὴν παραγγελία νὰ τῆς φέρῃ τὸν μπακλόβα. Καὶ ἦταν 5 ἀδέρφια, καὶ ἡ οἰκογένειά της μετρίως οἰκονομικῆς καταστάσεως. Ἦταν φανερό ὅτι εἶχε δικὸ της χαρτζιλίκι μόνον, ὅταν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, γι' αὐτὸ δὲν ἤξερε νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἐξαίρετο παιδί. Σκεφθῆτε ὅμως, ἂν σὲ δύο χρόνια αὐτὴ ἡ κοπέλλα παντρευτῇ, τί χρῆσι θὰ κἀνῃ τοῦ χρήματος. Ἐνὰ εἶναι γεγονὸς, ὅτι ὅταν βλέπουμε τὸ 3χρονο καὶ 5χρονο παιδί μας, θὰ πρέπει νὰ σκεπτόμαστε τὸ νέο ἢ τὴ νέα ποὺ θὰ εἶναι ὕστερα ἀπὸ 15 καὶ 20 χρόνια. Θὰ πρέπει νὰ εἶναι τότε ὠριμὸ γιὰ νὰ σπουδάσῃ μακριὰ μας σὲ μὴ χώρα τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς ἢ γιὰ νὰ κἀνῃ τὸ δικὸ του σπιτικό. Ἀλλὰ, ἂν μέχρι τότε δὲν ἔχη πρωτοβουλία, δὲν ἔχει γυμναστῇ στὴν ἐλευθερία, εἶναι φανερό ὅτι θὰ σπάσῃ τὰ μοῦτρα καὶ θὰ φταίμε ἡμεῖς. "Όχι λοιπὸν μπέμπηδες ποὺ δὲν ἀντέχουν νὰ ζήσουν μακριὰ μας, οὔτε ἐπαναστάτες ποὺ ἔχουν σκοπὸ, ποὺ τείνουν σ' αὐτὸν καὶ εἴτε μακριὰ μας εἶναι εἴτε κοντὰ μας, εἶναι πάντα νοερῶς κοντὰ μας τόσο ὅσο χρειάζονται τὴ συνεργασία μας, ἔχοντας ὅμως πρὸς δική τους νοοτροπία καὶ μπορώντας νὰ ζήσουν χωρὶς ἡμᾶς.

Σὰς κούρασα ἴσως, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ὅμως νὰ ἐπιμείνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας. Τὰ σχολεῖα συνήθως ζητοῦν ἀπὸ τὰ παιδιά τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸ Πάσχα, νὰ προσφέρουν μερικά πράγματα στὰ παιδιά τῶν χωριῶν καὶ τῶν Ἰδρυμάτων. Ὁ λόγος εἶναι κυρίως παιδαγωγικός. Θέλουμε νὰ βοηθήσουμε τὸ παιδί νὰ βγῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ καὶ νὰ γευθῇ τὴ χαρὰ τῆς προσφορᾶς. Πόσες ὅμως ἀπογοητεύσεις, πόσες φορές βλέπουμε τὰ ἄθωα παιδικὰ μᾶτια νὰ βουρκώνουν, γιατί ἡ μαμά ἀναβάλλει νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ πολυπόθητο δέμα. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ παιδιά μας ἐφέτος ἀπελπίστηκε. Πῆρε τὶς πυτζάμες του, τὰ πασούμια του, τὰ βάλει σὲ μὴ σακούλα καὶ μᾶς τὰ φέρε. Ἐλαμπε ἀπὸ χαρὰ. Τηλεφωνήματα ἀλλεπάλληλα γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε τὸ δέμα καὶ νὰ ῥθῃ ἄλλο. Βέβαια ἄλλο δέμα δὲν ἦρθε. Κι ὅμως, ἂν θέλουμε τὸ παιδί μας νὰ γίνῃ ἀληθινὴ προσωπικότης, νὰ ξεπερνᾷ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, νὰ μάθῃ νὰ δίνεται καὶ νὰ γίνῃ, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν κ. Ἀσπιώτη, ὁ ὑπερατομικὸς ἄνθρωπος, ἄς ξέρουμε ὅτι χάνουμε μὴ πολὺτιμὴ εὐκαιρία. Θὰ μπορούσε νὰ ἔλεγε ἡ Μητέρα: «Μαρία, τὰ πράγματα εἶναι δικά σου, ἄνθρωποι ποὺ σὲ ἀγαποῦν σοῦ τὰ χάρισαν, δὲν θὰ θελα λοιπὸν ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ τί θὰ χάρισῃς, ἀλλὰ ἐσύ. Ἐσύ θὰ διαλέξῃς». Καὶ ν' ἀφήσουμε τὸ παιδί μόνον του. Μὴ ὥρα πολὺτιμη. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ ὠφεληθοῦμε παρατηρώντας τὶς ἀντιδράσεις του. Κατὰ κανόνα τὸ παιδί θέλει νὰ δωρήσῃ αὐτὸ ποὺ ἀγαπᾷ πρὸς πολὺ. Ἄς μὴ τὸ ἐμποδίσουμε. Ἄς τὸ βοηθήσουμε ὅμως νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν πράξιν του, ὥστε νὰ τὸ προφυλάξουμε ἀπὸ τυχόν ἀπογοήτευση. «Μοῦ δίνεις πολλὴ χαρὰ μ' αὐτὸ ποὺ διάλεξες», θὰ πῇ ἡ μητέρα. «Πράγματι εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα παι-

χνίδια σου και ξέρω πόσο το αγαπας. "Ετσι, το παιδάκι που θα το πάρη, θα νοιώση πολλή χαρά, αλλά κι εσύ θα νοιώσης πολλή χαρά, τόση όση νοιώθουν αυτοί που σου είχαν χαρίσει τόσα πράγματα. Κοίταξε όμως, αφού το χάρισης, δεν θα το έχης πιά, δεν μπορούμε να το ξαναπάρουμε πίσω. Μη μετανιώσης, λοιπόν, γιατί τότε θα ήταν καλύτερα να μη το δίναμε. Σκέψου το λοιπόν.» Και εάν το παιδί επιμένη, όπως και θα επιμένη, αγκαλιάστε το, πείτε του ότι σας έδωσε μεγάλη χαρά, πάρτε μια όμορφη κόλλα και διπλώστε μαζί με το παιδί σας το δέμα. "Ας είμαστε βέβαιοι ότι αυτή την ημέρα το παιδί δεν θα την ξεχάση ποτέ. "Ακόμα αν το παιδί έχη δυσκολίες στο θέμα αυτό, μπορούμε από τα πρώτα τρυφερά χρόνια της νηπιακής ηλικίας να εκπνεύσουμε το παιδί. "Όταν δη τη μητέρα να πλέκη κάτι για το παιδί μιας άπορης οικογένειας, όταν ύπαρξη στην οικογένεια ό κουμπάρας του φτωχού, όταν έτοιμασθ ή ένα δέμα από όλα τα μέλη της οικογένειας, όταν προσφερθ ή με εύγενεια κάποιο σούρουπο, χωρίς να γίνη αντίληπτό και το παιδί νοιώση όλη αυτήν προσπάθεια, είναι αυτό το πιο δυνατό μπόλιασμα για ένα ξεπέρασμα του έαυτού του.

"Εζησα τα Χριστούγεννα μια εικόνα που μ' έκανε να ζηλέψω τους γονείς που είχαν αυτή την πρωτοβουλία. "Ο πατέρας δικηγόρος, από τους καλύτερους των "Αθηνών, ή μητέρα κόρη "Αρεοπαγίτου, και τα 4 αγόρια τους αποτελούν μια χαριτωμένη οικογένεια. Νά πως γιορτάζουν κάθε χρόνο μια από τις ημέρες των Χριστουγέννων. "Ανοίγουν το σπίτι τους για να δεχτούν όχι τα πλουσιόπαιδα της σειράς τους αλλά πάμπτωχα παιδάκια. Τους προσφέρουν ένα πλούσιο άπόγευμα με άφθονα γλυκίσματα και παιχνίδια και τα παιδιά φεύγουν ένθουσιασμένα παίρνοντας μαζί τους κι ένα δέμα με ρούχα, παιχνίδια, παπούτσια κλπ. Καταλαβαίνετε τη χαρά των φιλοξενουμένων παιδιών, αλλά σας βεβαιώ ότι και ή χαρά των παιδιών της οικογένειας δεν είναι μικρότερη. Εύτυχισμένα παιδιά, καθώς τά "βλεπα να λάμπουν από χαρά, καθισμένα στα γόνατα του πατέρα. Γεύονται πλούσια τη χαρά της ζεστής οικογενειακής θαλπωρής, γεύονται τη χαρά της οικογενειακής προσφοράς. Νοιώθουν από την άπαλή ακόμα παιδική ηλικία ότι ή προσωπική εύτυχία είναι αναπόσπαστη από την εύτυχία του άλλου. Τέτοιες όμορφες συνήθειες μορφώνουν το χαρακτήρα και δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ό χαρακτήρας μορφοποιεί το μέλλον.

"Αλλά το παιδί δεν είναι μόνο δέκτης. Δεν πρέπει να είναι. Γι' αυτό όφείλουμε να προσπαθούμε να άκούμε με προσοχή τις έρωτήσεις του, να εισδύουμε στις σκέψεις του, στις συνειδητές ή άσυνειδητες επιθυμίες. "Ο τρόπος με τον όποιο θα άκούσουμε το παιδί, είναι ήδη μια άπάντηση στα έρωτήματά του. Είναι άλλωστε ό μόνος σίγουρος τρόπος για να συναντήσουμε την καρδιά και το πνεύμα του παιδιού μας, να άκούμε το παιδί με ζωηρό ένδιαφέρον σε ό,τιδήποτε μας έρωτά. "Ετσι συμμετέχουμε στην έσωτερική ζωή του παιδιού κι ένας σύνδεσμος πολύ πιο στενός μπορεί να δημιουργηθ ή. Μας είναι άκόμη εύκολο να προβλέψουμε ικανοποιητική άπάντηση. Πολύ ωραίο άλλωστε είναι με άπλότητα να άπαντούμε στο παιδί «γι' αυτό το πράγμα δεν είμαι σίγουρη, άφησε να το έξετάσω και θα σου άπαντήσω». Το παιδί όμως που ξέρει έκ πείρας ότι οί γονείς του δείχνουν πάντα ένδιαφέρον στις έρωτήσεις του, θα σεβασθ ή αυτή την άπάντηση και θα περιμένη. Το παιδί όμως που ξέρει ότι θα του άπαντήσουν πρόχειρα για να τον ξεφορτωθούν ή άκόμη χωρίς ειλικρίνεια κλείνεται στον έαυτό του, καταφεύγει στο ρεμβασμό, συνομιλεί με φανταστικά πρόσωπα ή καταφεύγει στο συμμαθητή για να μάθ ή την αλήθεια. "Όλα αυτά είναι καταστροφή, άποξενώνουν το παιδί από τους γονείς, το καθιστούν άφηρημένο,

το άπορροφούν από τα μαθήματα, γι' αυτό έγκληματούμε, όταν με άμέλεια άντιμετωπίζουμε τα έρωτήματα των παιδιών μας και κλείνουμε την πόρτα της καρδιάς τους. "Ενα παιδί που θέτει έρωτήματα είναι ή φωνή ενός κόσμου που θέλει την καλύτερευσή του, λέγει ό Τριστάν Μπερνάρ. "Ο δέ Α. Bossann προσθέτει: «ό πατέρας και ή μητέρα που παιδαγωγούν οί ίδιοι το παιδί τους και το βοηθούν να εκπαιδευτεί, το γνωρίζουν δι' αυτό του τρόπου καλύτερα και ξέρουν καλύτερα από τί έχει άνάγκη». Το παιδί, άλλωστε, δεν μπορεί να άποδώση στην εργασία του, διότι κάτι άλλο το άπορροφά. Συχνά βάζουμε την ταμπέλα του κακού μαθητού, του καθυστερημένου άκόμη, σ' ένα παιδί που δεν δείχνει ένδιαφέρον, δεν παρακολουθεί, είτε γιατί είναι άπορροφημένο άκριβώς από τέτοια έρωτήματα που του έμειναν άναπάντητα, είτε από ζήλεια, είτε άκόμη από έλλειψη άγάπης. Τότε έχουμε blocage affectif που άκινητοποιεί τις πνευματικές δυνάμεις του παιδιού. Κάθε άλλη προσπάθεια δεν έχει άλλο άποτέλεσμα από την έπιδεινωση της καταστάσεως. Γι' αυτό χρειάζεται προσοχή στο κάθετι κάθε θέμα: πρέπει ν' άντιμετωπίζεται από κοινού από τους δύο γονείς. "Οφείλει και ό πατέρας να διαθέτη όπωσδήποτε ώρες για να παίξη, να ζή, να εργάζεται με τα παιδιά του. Το ένδιαφέρον και ή στοργή του πατέρα και της μητέρας δίνουν εις το παιδί την εύτυχία και την ασφάλεια που το σπρώχνουν προς την δράση και την άνθηση της σκέψης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι προσπαθώντας να άκούμε το παιδί με προσοχή, ζητώντας να του δίνουμε μια σωστή και ικανοποιητική άπάντηση στα έρωτήματά του, να του εκπνεύμε την άγάπη στην εργασία, το βάζουμε γερά θεμέλια και το όπλίζουμε για την εύτυχία στη ζωή. Είναι και κάτι άλλο: τα μυστικά του παιδιού. Θα στεκώμεθα πάντα με διακριτικότητα κοντά στο παιδί χωρίς να άπαιτούμε όπωσδήποτε να μας άνοίγη την ψυχή του. "Η ψυχή, λέγει ό Tournier, έχει άνάγκη να "χη τα μυστικά της. "Αν το μυστικό είναι κάτι το εύγενικό, κάτι το όμορφο, θα γίνη μοχλός στην κάθε περίοδο της ζωής. "Αν πάλι δεν στέκη, αν το παιδί μέχρι τότε έχη συνδεθ ή μαζί μας, δεν θα κρατήση για πολύ το μυστικό του και σε μια όμορφη ώρα θα γείρη κοντά μας και θα μας το άναγγείλη. "Από τη στάση μας εξαρτάται αν θα συνεχίση αυτή την έκμυστήρευση ή αν θα κλειστή για πάντα στον έαυτό του και άπομακρυνθ ή από κοντά μας.

"Εκείνο κυρίως που δίνει τη σιγουριά στο παιδί και κάνει άνάλαφρη την άτμόσφαιρα μέσα στο σπίτι, είναι ή άγάπη των γονέων μεταξύ τους: ή ήρεμία τους άντανakλά στο παιδί, το τραγούδι τους γίνεται τραγούδι και ύμνος στο παιδί. Ειδικά ή μητέρα θα πρέπει με το τραγούδι να ξυπνά το παιδί, με το τραγούδι να το κοιμίζει. "Αλλά κι αυτή για να τραγουδά, έχει άπόλυτη άνάγκη από τη συμπαράσταση του συζύγου της.

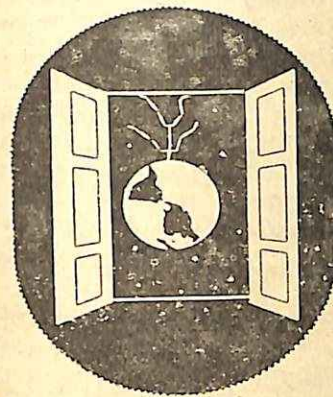
Το παιδί που άνατράφηκε μέσα σε μια άτμόσφαιρα εύτυχισμένη, το παιδί που του επέτρεψαν να παίξη να γελάση, να πηδήση, που έβλεπε γύρω του δυο πρόσωπα άρμονικά ένωμένα, ικανοποιημένα, ήρεμα, να το αγαπούν, δεν θα έχη ποτέ τάση προς τη μελαγχολία και όποια δυσκολία κι' αν έχη στο μέλλον, θα έχη πάντα ένα ύπόβαθρο γερό για να σταθ ή και να την άντιμετωπίη. "Αν καταφέρουμε να καταστήσουμε το σπίτι μας πιο χαρούμενο, πιο εύτυχισμένο, πιο εύχάριστο, ύπάρχουν έλάχιστες πιθανότητες να τραβήξουν τα παιδιά μας προς το κακό. Γιατί όσο τα νεύρα, οί φωνές, άπωθούν, τόσο ή καλосύνη, το χαρούμενο ύφος προσελκύουν και ξεκουράζουν. "Η αίσιοδοξία, ή γαλήνη, είναι τόσο άναγκαία στο παιδί, όσο ό ήλιος στο φυτό. "Η μητέρα που έχει πάντα το χαμόγελο, έχει την εύτυχία να το βλέπη καθρεπτισμένο στα πρόσωπα των παιδιών της. "Εκεί-

νο που είναι βέβαιο, γράφει ο Rigossi, είναι, ότι ο έφηβος και αργότερα ο ενήλικος άνδρας είναι σχεδόν προσδιορισμένος από το παιδί που υπήρξε.

"Ετσι, το παιδί θα νιώσει, ότι η ευτυχία εξαρτάται από την αυτοκυριαρχία, την άφοσίωση στον άλλον, τον ένθουσιασμό στην εκτέλεση του καθημερινού καθήκοντος και από το ιδανικό που εμπνέει τους γονείς και ολόκληρη την οικογένεια. Σπουδαίο ρόλο στη ζωή του παιδιού παίζει η Κυριακή. Ολόκληρη η ζωή και μάλιστα η καριέρα ενός ανθρώπου, μπορούν να επηρεαστούν από την ποιότητα και την όμορφη των Κυριακών, της παιδικής ηλικίας, γράφει η Suzanne Simon μέσα στο Education dans la famille (σελ. 97). Και συνεχίζει: οι Κυριακές της παιδικής ηλικίας προετοιμάζουν τις Κυριακές της ωριμότητας. Η Κυριακή είναι η ημέρα που πρέπει οι γονείς να ζουν με τα παιδιά τους, ή μάλλον να ζουν για τα παιδιά τους. Το πρόγραμμά τους θα πρέπει να αποβλέπει κυρίως σε αυτό. Όταν ο καιρός το επιτρέπει, ένας όμορφος περίπατος στην έξοχή, που μπορούν τα παιδιά να συνδυάσουν την όμορφη του έκκλησιόσμου και τις χαρές της φύσεως, χαρές άγνους που ένθουσιάζουν τα παιδιά και του διαμορφώνουν την προτίμηση όλης της μετέπειτα ζωής. Και το απόγευμα, ως συγκεντρωθεί η οικογένεια να ακούσουν μαζί λίγη όμορφη μουσική, να ξεφυλλίσουν ένα ενδιαφέρον Album, να ακούσουν από το στόμα του πατέρα μια όμορφη ιστορία, ένα ανέκδοτο, να παίξουν ένα όμορφο παιχνίδι ή πάλι να καλέσουν μια φιλική οικογένεια ή να φιλοξενήσουν το φίλο του παιδιού. Η κάθε μητέρα από κοινού με τον πατέρα με έξυπνο τρόπο θα βρουν κάτι το καινούργιο ώστε να υπάρχει μια εκπληξία, κάτι που θα κάνει τα παιδιά ιδιαίτερα να χαρούν αυτήν την Κυριακή. Τα παιδιά χαίρονται εύκολα, χαίρονται απλά. Δυστυχώς ή τάσις της εποχής μας είναι το έξεζητημένο. Κι' αυτές οι σχολικές γιορτές κατήντησαν τόσο φορτωμένες. Αποτέλεσμα: τα παιδιά νοιώθουν το ανικανοποίητο. Η μαθήτριά των 12 και 13 χρόνων θέλει κάτω από το μαξιλάρι της το τρανζίστορ, αποζητεί χορούς και χαμογελά συγκατοβατικά στην αναγγελία της όρειβασίας για την απόλαυση της ανατολής. Αλλά, με συγχωρείτε, αυτή δεν είναι για παιδί. Έχει ανάγκη Reeducation. Όπως χαρακτηρίστικα όμως λέγει η Rambert, δεν υπάρχει πιο δύσκολη Reeducation από αυτή των Enfants Gâtés. Η γαλλική λέξη Gâté αποδίδει πλήρως την έννοια. "Ας επανέλθω μεν στην απλότητα. Σε μας έναπόκειται να αγωνισθούμε. Πρόκειται για την ευτυχία των παιδιών μας. Γι' αυτό το παιδί χτύπησε η καρδιά μας πιο έντονα, την ημέρα που βεβαιωθήκαμε ότι θα έρθει στον κόσμο. Γι' αυτό το παιδί τόσο όνειρα, τόσο παλμοί. Θα γίνουν άραγε πραγματικότητας.

Πρώτα ο Θεός, θα γίνουν. Όταν αγωνιζόμαστε συνεχώς για να επικρατή μια ανάλαφρη ατμόσφαιρα μέσα στο σπίτι, όταν οι σύζυγοι δείχνουν κατανόηση ο ένας στον άλλο κι οι δυο μαζί στο παιδί, όταν η ένότης μας είναι μια χειροπιαστή πραγματικότητα που το εμπνέει, το εμπυχώνει, το δίνει δύναμη. Όταν η κατανόηση κι ο σεβασμός, ή συμπαραστάσις μας το περιβάλλουν. Όταν το βλέπουμε σαν μια ξεχωριστή προσωπικότητα που θα τραβήξει το δρόμο της στη ζωή, ανεξάρτητα από μας. Όταν γευθεί κοντά μας χαρές άγνους, χαρές αληθινές, όταν βαδίσει στο μονοπάτι της απλότητας, τότε, ω ναί, τότε θα γευθεί την ευτυχία. Και τότε, θα μπορεί να είναι και για το δικό μας παιδί πραγματικότητας αυτό που τραγούδησε ο Alfred De Vigny: «Μια όμορφη ζωή, καλή και δίκαιη, είναι ένα όνειρο νεανικό, πραγματοποιούμενο στην ώριμη ηλικία».

Βασιλική Παναγιωτοπούλου - Παπαβασιλείου

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

1. Γερμανία: α) Σύμφωνα με ειδικό διάταγμα, από το 1962 λειτουργεί στην Κάτω Σαξωνία ιδιαίτερη σύγκλητος για τα Διδασκαλεία. Σκοπός της σύγκλητου είναι να ανυψώσει το ακαδημαϊκό επίπεδο της μορφώσεως των δασκάλων και των διευθυντών των σχολείων, να δίνει συμβουλές στα Διδασκαλεία για τα διάφορα προβλήματα, που τα απασχολούν, και να ένθαρρύνουν τις συνελεύσεις των υπευθύνων στα διάφορα παιδαγωγικά ιδρύματα. β) Μετά τον τελευταίο πόλεμο, η εκπαίδευση των ενηλίκων παρουσιάζει σπουδαία εξέλιξη στην δημοσπονδιακή Γερμανία. Το 1932 δεν υπήρχαν παρά μόνο 200 λαϊκά πανεπιστήμια σε όλη τη Γερμανία. Σήμερα, μόνο στην ανατολική Γερμανία λειτουργούν 1100 λαϊκά πανεπιστήμια με με 4000 έξωτερικά κέντρα, και 30 κολλέγια κεντρικά στις μεγάλες πόλεις για τους ενηλίκους. Ο ετήσιος αριθμός των προσώπων, που έρχονται σε επαφή με αυτή η εκείνη τη μορφή της λαϊκής εκπαίδευσής, φτάνει περίπου τα 6 εκατομμύρια.

2. Λευκορωσία: Ειδικός νόμος προβλέπει για τα προνόμια και τα πλεονεκτήματα του διδάσκοντος προσωπικού των λαϊκών σχολείων. Ο νόμος αυτός υποχρεώνει τις τοπικές διοικήσεις να εξασφαλίσουν στους δασκάλους τους απαραίτητους ευνόϊκους όρους της ζωής. Στις αγροτικές περιφέρειες υποχρεώνονται να εξασφαλίσουν την κατοικία, τη θέρμανση και τον φωτισμό δωρεάν και να προσφέρουν στους δασκάλους από ένα τέταρτο του εκταρίου καλλιεργήσιμης γης.

3. Βραζιλία: Σε δύο ειδικά συνέδρια, που ώργάνωσαν η Διοίκηση των σχολείων εξετάστηκαν τα εξής προβλήματα: α) Η μόρφωση ειδικών σχολικών Διευθυντών, β) προβλήματα διοικητικά σχετικά με τις νομοθετημένες βασικές αρχές της εθνικής αγωγής, γ) η διδασκαλία της σχολικής διοικήσεως, δ) η διοικητική όρολογία και ε) αποτελέσματα μιας έρευνας σχετικής με τη σχολική διοίκηση.

4. Καναδάς: Από το Σεπτέμβριο του 1963, το παιδαγωγικό Ίνστιτούτο του Αγίου Γεωργίου (παράρτημα του πανεπιστημίου του Μοντρεάλ), άρχισε μια τάξη του πρώτου έτους κλασσικών σπουδών, που λειτουργεί σύμφωνα με το πνεύμα της νέας αγωγής. Το μαθητικό δυναμικό της πρωτοποριακής αυτής τάξεως αποτελείται από 15 παιδιά γαλλοφώνων Κανα-

δων (αγόρια και κορίτσια), με κανονική ευφυΐα, κατάλληλα να ακολουθούν μαθήματα μέσης παιδείας. Από τους μαθητές αυτούς, επτά ή οκτώ προέρχονται από το νέο σχολείο εργασίας Νοέλ και άλλοι τόσοι από τα παραδοσιακά σχολεία της περιοχής. Από το σύνολο των μαθητών αυτών κατάρτισαν δύο ομάδες ισοδύναμες από την άποψη της διανοητικής ποιότητας, του κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου και της προηγούμενης σχολικής επιδόσεως. Το πείραμα αυτό επιδιώκει διπλό σκοπό: α) Να καθορίσει την θεωρητική αξία της νέας αγωγής στα τρία πρώτα χρόνια της κλασσικής διδασκαλίας με την εφαρμογή των νεωτέρων μεθόδων σε μια τάξη μαθητών 15 ετών. Τα αποτελέσματα των μεθόδων αυτών συγκρίνονται, έπειτα με τα αποτελέσματα άλλης ομάδας, που αποτελείται επίσης από 15 παιδιά, διαλεγμένα από διάφορες τάξεις του ίδιου βαθμού, β) να καθορίσει, μέσα στα πλαίσια της πειραματικής αυτής τάξεως, ποιάν επίδραση έχει η παλαιά μόρφωση των παιδιών επάνω στην προσαρμογή τους στις νέες μεθόδους, στη σχολική τους απόδοση και στην εξέλιξη της προσωπικότητός τους.

5. Κίνα (Λαϊκή): Χειμερινά σχολεία για τους χωρικούς: Στην έπαρχία Σανσί υπάρχουν αγροτικά σχολεία χειμερινά, όπου οι νέοι και οι χωρικοί ακολουθούν σπουδές και εξοικειώνονται με τη βασική Παιδεία: την ανάγνωση, τη γραφή, την αριθμητική, την αγροτική νομοθεσία, την αγροτική πολιτική οίκονομία, τη σύγχρονη αγροτική τεχνική, τα έπικαιρα έθνηκά γεγονότα κ.λ.π. Οι στιγμές του ελεύθερου χρόνου είναι αφιερωμένες στη δραματική τέχνη και σε άλλες μορφές ψυχαγωγίας. 800 χιλιάδες χωρικοί έμαθαν στα χειμερινά σχολεία να διαβάζουν και να γράφουν, και 40 χιλιάδες ειδικοευμένοι αγροτικοί εργάτες μορφώθηκαν εκεί. Σήμερα λειτουργούν 6 χιλ. τέτοια σχολεία με τη φροντίδα της Κυβερνήσεως. Οι δασκάλοι στρατολογούνται είτε από τις τάξεις του στρατού, είτε από τους μορφωμένους χωρικούς.

6. Ιταλία: Από πέρυσι εφαρμόζεται ο νέος νόμος, που προβλέπει τη λειτουργία του μέσου σχολείου (Scuola media). Η φοίτηση στο σχολείο αυτό είναι υποχρεωτική ως το 14ο έτος της ηλικίας.

7. Τουρκία: Με κοινή απόφαση του οργανισμού οικονομικής ανάπτυξεως και της τουρκικής Κυβερνήσεως ιδρύθη στην "Αγκυρα ένα κέντρο για την παραγωγή, τη συντήρηση και την έπισκευή έπιστημονικού διδακτικού υλικού. Το κέντρον αυτό δίνει επίσης μαθήματα μορφωτικά στους δασκάλους των φυσικών μαθημάτων, στη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση.

Γ. Ζ.

Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ

ΜΑΘΕ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ

Πλήρες σύστημα μεθοδικής Διδασκαλίας της Κοινής Δημοτικής στο Δημοτικό Σχολείο. Σελίδες 500. Τιμή Δρχ. 120.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

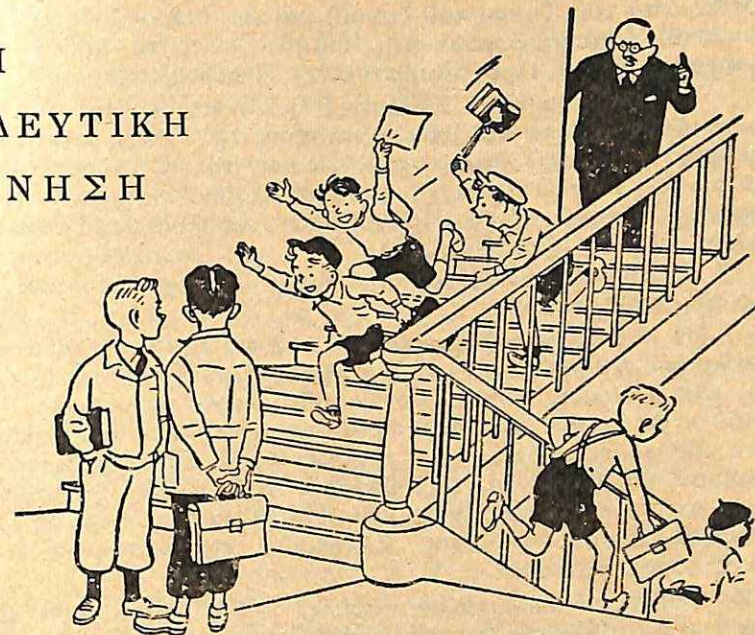
Άποστέλλεται και από το συγγραφέα:

Ραβινέ 29 — Περιστέρι — Αθήναι. Τηλ. 573.082.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

ΚΙΝΗΣΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ

Περί των Παιδαγωγικών Συνεδρίων της Β' Έκπ)κής Περιφέρειας
Ίωαννίνων σχολικού έτους 1962-63, εις έκτέλεισιν της υπ' αριθ.
1281/22-8-63 έγκ. Δ/γής του κ. Γενικού Έπιθ)του Η' Περιφε-
ρείας και συμφώνως προς την υπ' αριθ. 29/63 απόφασιν του
Α.Σ.Ε.Π.

(Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος)

»Επί έν ολόκληρον σχολικόν έτος, από του μηνός Σεπτεμβρίου έως του Μαΐου και Ιουνίου (διότι όλαι αι Έκθέσεις ώρίσθησαν περί τα τέλη του σχολικού έτους), έντός και έκτός όλων των οίκων και όλων των χωρίων της Όμάδος των σχολείων, έκυριάρχει το σύνθημα της Έκθέσεως των σχολείων μας και μία πυρετώδης άτμόσφαιρα δημιουργίας και ευγενοϋς άμίλλης. Περισσότερον ένδιαφέρουσα όμως ήτο ή δημιουργηθείσα άμιλλα και δημιουργική άτμόσφαιρα έντός των σχολείων, ένθα, μαθηταί και διδάσκαλοι, έγνώριζον, έκ των προτέρων, ότι τα έργα αυτών πάσης φύσεως, τα καλύτερα, θα έλάμβανον, διά πρώτην φοράν, θέσιν, ίνα κριθώσι και βραβευθώσι, εις μίαν τόσον εύρείαν και πρωτοφανή διά την περιοχήν Έκθεσιν.

»Οί Διδάσκαλοι και οί, στενώτατα μετ' αυτών συνεργαζόμενοι, λοιποί μορφωτικοί παράγοντες, έμερίμνησαν διά την κατασκευήν πινάκων Στατιστικής, προς άνάρτησιν τούτων εις τας αίθούσας των Έκθέσεων καθ' όλην την διάρκειαν αυτών.

»Οί πίνακες οϋτοι άνεφέροντο, με συγκριτικούς αριθμούς και με ποσοστά, άφ' ενός, εις την, έν γένει και από πάσης πλευράς, άνέλιξιν των καθ' έκαστα χωρίων της Όμάδος από του 1913 (έτους άπελευθερώσεως

αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ) καὶ ἀφ' ἑτέρου, εἰς τὴν ὁμαδικὴν δρᾶσιν τῶν καθ' ἑκάστα χωρίων τῆς Ὁμάδος κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ Προγράμματος τῆς Περιφέρειας».

Τὰ ἐγκαίνια τῶν Ἐκθέσεως ἐγένοντο, μερίμνη ἡμῶν, μετὰ πᾶσαν δυνατὴν ἐπισημότητα καὶ μετὰ συμμετοχὴν, ἀφ' ἑνὸς ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ (ἄνδρες· γυναῖκες· παιδιὰ) τῶν χωρίων τῆς Ὁμάδος καὶ ἀφ' ἑτέρου Ἐκπροσώπων πασῶν τῶν ἀρχῶν, τῶν συναφῶν Ὑπηρεσιῶν (Γεωργικῆ· Κτηνοτροφικῆ· Ἐπιμελητήρια· Πρόγραμμα Ἀναπτύξεως, Τράπεζαι) καὶ πλείστων ἄλλων εἰδικῶν ἐξ Ἰωαννίνων).

12) Οἱ καθιερωθέντες παρ' ἡμῶν Ἐτήσιοι Σχολικοὶ Ἀθλητικοὶ Ἀγῶνες τῆς περιφέρειας.

Ἡ καθιέρωσις ἀπὸ τοῦ 1961-62 εἰς τὴν περιφέρειάν μας τῶν ἐτησίων Σχολικῶν Ἀθλητικῶν Ἀγῶνων, ἐντὸς εὐρυτέρου πλαισίου καλλιτεχνικῶν καὶ πνευματικῶν ἐκδηλώσεων λαμβανουσῶν χώραν εἰς ἀπώτερα καὶ λίαν ἀπόκεντρα χωρία τῆς ἐνδοχώρας, κείμενα εἰς ἀποστάσεις 50 καὶ 80 χιλ. ἀπὸ τῆς πόλεως (ὅπως τὰ ἀπρόσιτα μέχρι τοῦδε σχολικὰ Κέντρα Ρωμανό, Γενίκον καὶ Κούρεντα), ἀπέρρευσεν κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἐκ τῶν δύο, ὡς ἄνω, μνημονευθεισῶν Κεντρικῶν Ἰδεῶν καὶ κατὰ δεύτερον ἐκ τῆς ἀνάγκης στενωτέρας συνδέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ παρόντος μετὰ τοῦ ἐνδόξου Ἰστορικοῦ παρελθόντος.

Τοῦτο, τὸ τελευταῖον, κυρίως, ἐπιδιώκομεν μετὰ τῶν διδῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἀναβιώσεως εἰς τὸν Ἑπειρωτικὸν ὄχρον τῶν παλαιότερων καὶ ὠραιότερων Ἑλληνικῶν καὶ ἀθλητικῶν παραδόσεων καὶ ἐθίμων. Οὕτω διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1962-63, κατόπιν ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων εἰς τὰ Παιδαγωγικά Συνέδρια ἡμῶν, ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις τῶν Ἐτησίων Σχολικῶν Ἀθλητικῶν Ἀγῶνων τῆς περιφέρειας εἰς δύο νέα τμήματα: Εἰς Κούρεντα τὴν 16-6-1963 καὶ εἰς τὴν Ἀρχαίαν Δωδώνην τὴν 23-6-1963, μετὰ συμμετοχὴν εἰς ἑκάστον τμήμα 30-35 σχολείων μας.

Τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα «ὁ ἀγνὸς πατέρας τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ», μέσα ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ἀρχαίας Ἱστορίας τοῦ τόπου, φανερώνεται εἰς ὅλας τοὺς ἐκφάνσεις: Εἰς ἄθλησιν, εἰς παιδείαν, εἰς γυμνασίαν, εἰς ἑθνικοὺς τοπικοὺς χοροὺς, εἰς δημῶδη ποίησιν, εἰς Ἱστορίαν.

Εἰς τὰς Ἐκδηλώσεις αὐτὰς ἀνοβιοῦν τὰ ἀρχαῖα Νάϊα, ὅλη ἡ πορὰ δόσις δὲν μεταφέρεται (κατὰ τὸ νεκρὸν μεταφέρεται), ἀλλὰ ζωογονεῖται καὶ ζωογονεῖ τοὺς 3-4000 παρακολουθοῦντας, μετὰ τὸ αὐτὸ ὅπως καὶ οἱ πρόγονοί των φίλαθλον αἶσθημα, θεατὰς. Ἡ παράδοσις, ζωσα, ἡ ἐν ἐξελίξει, ἡ πάντοτε πρὸς τὰ ἄνω βαίνουσα, εἰς τὰς παρυφὰς τῶν Ἑπειρωτικῶν Βουνῶν, γίνεται ἀγωγή, προσφέρει παιδείαν καὶ ἀρετὴν καὶ διάρκειαν Ἑλληνικὴν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε καὶ τὸ «Μήνυμα τῆς Δωδώνης», τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ περιεχόμενόν του, προστεθέντος ὡς Αὐτοῦ Μέρους, εἰς τὸ Πρόγραμμα τῶν ἀγῶνων Δωδώνης καὶ λαβόντος χώραν ἐντὸς τῆς θυμέλης τοῦ Ἀρχαίου θεάτρου, ἐνῶπιον τῶν χιλιάδων συγχρόνων θεατῶν, Διαλόγου, ἐξεταζόμενον ἐκεῖ τοῦτο, ἀπὸ τῶν ἀπόψεων: Τοῦ συγχρόνου Ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ ἀρχαιολόγου, τοῦ θεωρητικοῦ Παιδαγωγοῦ, τοῦ Λογοτέχνου καὶ Ἱστορικοῦ. Αἱ ὡς ἄνω ἐκδηλώσεις, πραγματοποιηθεῖσαι ἐν τῷ συνόλῳ των, συνειδητοποιοῦν ἄριστα τὴν ἑννοίαν τῆς ἀπεράντου Ἑλληνικῆς συνεχείας καὶ τῆς διαρκείας τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως ὡς δυνάμεως εἰδολογικῆς καὶ γονιμοποιῶν, καθιστώσης τὸν σύγχρονον Ἕλληνα, ἄλλον ἀρχαῖον Ἀνταῖον, ὅστις ἦντλε ἐκ τῆς μητρὸς γῆς ἀνδρείαν. Ὁ βιούμενος αὐτὸς δεσμός τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας μας μετὰ τὴν ἰδιαιτέραν γῆν, εἶναι καιρίας

σημασίας εἰς τὰς ἡμέρας μας μετὰ τὴν ὑπογραφείσαν Σύμβασιν περὶ ἐντάξεώς μας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, διὰ νὰ κρατήσωμεν ἀκέραιον τὸ ὕψος ὡς φυλῆ, ὡς ἔθνος, ὡς λαὸς καὶ τὸ ἥθος μας.

Κατὰ τὰ ὑπόλοιπα 2 Τοπικά Συνέδρια Ραδοβυζίου καὶ Μπουτζαρά καὶ κατὰ τὸ 4ον ἐν Ἰωαννίνοις γενικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον, προέκυψαν τὰ κάτωθι Παιδαγωγικὰ συμπεράσματα:

α) Διεπιστώθη ἡ λίαν ἱκανοποιητικὴ ἐφαρμογὴ καὶ ἀπόδοσις, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, τοῦ Προγράμματος, καὶ

β) ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ πάντων ἡ μεγίστη ἀξία καὶ χρησιμότης αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐν γένει ἀνύψωσιν τοῦ σχολικοῦ ἔργου καὶ τῆς πολιτιστικῆς στάθμης ἐκάστης Κοινότητος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἐν ὅψει τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

Τοπικαὶ Συγκεντρώσεις καὶ Ὁμιλίαι ὑπὸ Παιδαγωγῶν εἰδικῶν Ἐπιστημόνων καὶ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Ἡ Ἀγωγή ἄλλολε ἔτεινε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν μωσαϊκὸν διασπάρτων καὶ ἑτερογενῶν στοιχείων, διὰ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς εἰς τὸν σχολικὸν ὄχρον καὶ τοῦ τεμαχισμοῦ τοῦ κοσμοειδώλου εἰς κατηγορίας μαθημάτων στεγανῶς καὶ ἀσυνδέτως προσφερομένων, ὡς ἐὰν ἑκάστον μάθημα νὰ ἀποτελῇ αὐτοσκοπὸν καὶ νὰ ἐπιδρᾷ ὄχι εἰδολογικῶς ἀλλ' εἰς ὠρισμένον τμήμα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ παιδός. Ἡ ἀληθὴς ἀγωγή δὲν συνεπάγεται ἀπλῶς τὴν ἰδέαν τῆς θεμελιώδους ἐνότητος ἀλλά, αὕτη, αὕτη, εἶναι ἐνότης. Ἡ δὲ ἐνότης εἶναι ἡ ἀρμονία καὶ ἡ συνύπαρξις ὅλων τῶν ἐκτάσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Αὐτὴν τὴν ἐνότητα τῆς ἀγωγῆς, μέσα εἰς ὅλας τὰς πλευράς της, τὴν θεωρητικὴν, τὴν πρακτικὴν, τὴν εἰδολογικὴν, τὴν ἀνθρωπιστικὴν, τὴν καλλιτεχνικὴν κλπ. (ὅπως προσδιορίζει τὴν σφαιρικὴν θεώρησιν καὶ ἔρευναν ἐνὸς συγκεκριμένου θέματος ὁ Αὐγουστος Κόντ) πέραν τῶν μνημονευθέντων Γενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνεδρίων, προσεπαθήσαμεν νὰ τὴν καταστήσωμεν γνωστὴν εἰς εὐρυτέρας συγκεντρώσεις τῶν διδῶν καὶ τῶν κατόικων, εἰς ἃς ὠμίλησαν Παιδαγωγοὶ καὶ εἰδικοί Ἐπιστήμονες, καὶ ὁ Ἐπιθεωρητής. Αἱ συγκεντρώσεις αὗται ἔχουν βάσιν καὶ ἀξίαν αὐτόχρημα παιδαγωγικὴν, διότι ὅσον ὁ ὄχρος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγωγῆς περισσότερον ἀναπτύσσεται τόσο καὶ τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀγωγῆς καλύτερον ἐξελλίσσεται.

Ἄλλως τε, ὁ γενικώτατος σκοπὸς πρὸς ὃν κατατείνει ἡ ἀγωγή, εἶναι ἡ κατὰκτησις καὶ ἀφομοίωσις τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ δὲ πολιτισμὸς δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἡ ὀργανικὴ καὶ λογικὴ συνέπεια μιᾶς Παιδείας.

Οὕτω, διὰ τὴν ἀνοδὸν τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ὡς καὶ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς βιοτικῆς στάθμης τῆς περιφέρειας μας, ὁργανώθησαν σὶ ἐπόμεναι ὁμιλίας εἰς συγκεντρώσεις τῶν διδασκάλων τῶν Ὁμάδων καὶ ἅπαντος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς τῶν Ὁμάδων.

Ι. Ὁμιλίας τῶν Παιδαγωγῶν: Ὑποδιευθυντῶν τῆς ἐνταύθα Ζ.Π. Ἀκαδημίας: Κωνσταντίνου Κίτσου, Εὐθ. Θεοδωροπούλου, Γεωργίου Ξύδη καὶ Ἐλπινίκης Σταματάκη, ἐνὸς ἐκάστου ὁμίλησαντος εἰς ἰδιαιτέρον τόπον καὶ μετὰ θέμα ἀναφερόμενον εἰς τὸ εὐρύτερον Πρόγραμμα τῆς περιφέρειας ἡμῶν,

ὡς καὶ εἰς τὴν προετοιμασίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἐν ὧσιν τῆς ἐντάξεώς μας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα.

II. Ὁμιλίας εἰδικῶν ἐπιστημόνων τῆς Ὑπηρεσίας Προγράμματος Ἀναπτύξεως Ἡπείρου: Χρυσ. Κοσσέρη Κοινωνιολόγου, Π. Ἀλτιπαρμάκη, Κ. Ζούκη, Κ. Μαλανδράκη καὶ Μ. Βασιλάκου, Γεωπόνων καὶ Οἰκονομολόγων κυρίως ἐπὶ θεμάτων οἰκονομικῆς καὶ Κοινοτικῆς ἀναπτύξεως.

III. Ὁμιλίας τῶν: Κων. Κωνσταντινίδου, Καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Χρῖσ. Κίτσου, Σχολιάστου Ἰωαννίνων καὶ Ἀν. Ἰωαννίδου, Ε. Μπαλτογιάννη, Γ. Γιαζοῦ, Κοινοτικῶν Ἱατρῶν, ἐπὶ θεμάτων τῆς ἀρμοδιότητός των καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ εὐρυτέρου Προγράμματος τῆς Περιφερείας ἡμῶν.

IV. Ὁμιλίας τῶν: Κων. Μέρτζιου, Ἀντεπιστέλλοντος Μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἰωάννου Δάλλα, Μιχ. Περάνθη Λογοτεχνῶν, Σωτηρίου Δάκαρη Ἀρχαιολόγου, ἐπὶ θεμάτων συναφῶν πρὸς τὸ Πρόγραμμα καὶ τῆς εἰδικότητός των.

V. Ὁμιλίας τῶν καθηγητῶν Θεολόγων: Μωϋσιάδου, Κατσίμπρα, Ζάχου καὶ ἀπάντων τῶν Ἱεροκηρύκων καὶ ἀνωτέρων κληρικῶν τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Ἰωαννίνων καὶ Παραμυθίας, ἐνώπιον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρίων τῶν Ὁμάδων Σχολείων καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ θρησκευτικῶν τελετῶν οργανωμένων παρὰ τῶν Ὁμάδων (Εἰδικαὶ λειτουργίαι εἰς ἐξωκλήσια, τέλεσις Εὐχελαίων ἐν ταῖς Ἑδραῖς τῶν Ὁμάδων, Ἑορτασμός τῶν Ἐγκωμίων τῆς Θεοτόκου, μετ' συμμετοχὴν.... κ.ἄ.).

VI. Ὁμιλίας Γεωπόνων Μιχ. Μουτσοπούλου, Ἐπιθεωρητοῦ Γεωργίας Ἡπείρου, Ι. Χάϊτμαν, Δ/ντοῦ Διεκκλησιαστικῆς Ὑπηρεσίας Ἡπείρου, Τζαϊρίδη, Ἐπιθεωρητοῦ Α.Τ.Ε.Ι., Λώλη Δ/ντοῦ Ἐνώσεως Γεωργικοῦ Συλλογισμοῦ Περ. Βλάχου, Π. Γιαννίρη καὶ Ε. Βούστρου, ἐπὶ θεμάτων οἰκονομικῆς καὶ κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως ἐκάστης περιοχῆς.

VII. Εἰς συγκέντρωσιν Ὁμάδος σχολείων, οργανωθεῖσαν κατόπιν ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τοῦ Γάλλου ἐκπροσώπου τῆς Οὐνέσκο κ. Φουριέ, ὡμίλησαν ἐνώπιον τῶν διδασκάλων τῆς Ὁμάδος καὶ τοῦ πληθυσμοῦ (ἄρρενος καὶ θήλεος) τῶν χωρίων τῆς Ὁμάδος: ὁ κ. Φουριέ, ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως Ἡ Περιφερείας κ. Νικόλαος Παντελίδης, οἱ συνάδελφοι Ἐπιθεωρηταὶ τοῦ Νομοῦ κ. κ. Κων/τίνος Πλακούτσης Ἀθαν. Μητσιάδης, Βασίλειος Τσιώτης καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, οἱ κ.κ. Χάϊτμαν, ὁ Χρυσ. Κοσσέρης Κοινωνιολόγος τοῦ Προγράμματος Ἀναπτύξεως Ἡπείρου, οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ Κων. Θεοδοσόπουλος καὶ ὁ Λεωνίδας Κούλας, ἀπεσταλμένοι τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας καὶ ὁ Συντονιστὴς τῆς Ὁμάδος τῶν σχολείων, ἐξάραντες, ἅπαντες, τὸ ἐφαρμοζόμενον Πρόγραμμά μας ὡς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως ἐν ὧσιν τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.

VIII. Ὁμιλίας τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ πρὸς τὸν πληθυσμὸν (ἄρρένων καὶ θηλέων) τῶν χωρίων τῶν Ὁμάδων Σχολείων.

Ὁ Πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἔκβασις, τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς παιδείας. Ὁ ἐγγενὴς πολιτισμὸς τῆς περιφερείας Ἰωαννίνων, εἰς ἣν ὑπηρετοῦμεν ὡς καὶ τῆς ὁμόρου Ἐπαρχίας Πωγωνίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ μίαν συνεχῆ ἐξαιτίαν ὁμοίως προσπαθεῖς κατεβάλομεν, συγκρινόμενος μετὰ τὸν τοιοῦτον τῶν προηγμένων Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, εὐρίσκεται οὗτος σταματημένος εἰς σημεῖα παλαιότερων ἐποχῶν ἐκείνων καὶ δὴ εἰς προεπιστημονικοὺς χρόνους.

Τὸ Κράτος τῆς δεισιδαιμονίας, ἡ ἔλλειψις πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐν γένει πολιτισμένης διαβιώσεως, οἱ ἐνστιγματικοὶ τρόποι ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς, ἡ ἀνυπαρξία κοινωνικοῦ συναισθήματος, τὸ ἀσήμαντον εἰσόδημα

κατὰ οἰκογένειαν καὶ κατὰ κοινότητα, ἡ ἄμβλυνσις τῆς πίστεως καὶ ὅλων τῶν συναισθηματικῶν κατηγοριῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουν ἤδη ἀρχίσει νὰ ἐκφυλίζουν τὸ ἥθος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαρχίας, νὰ ἀναστέλλουν τὴν πρόοδον αὐτῆς καὶ νὰ ἐκτρέπουν ἓνα μέγα τμήμα τοῦ Λαοῦ μας ἀπὸ τὰς Ἐθνικὰς καὶ ἠθικὰς ἀξίας καὶ ἀπὸ τὰς ὑγιεῖς παραδόσεις.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων καὶ ἐν ὧσιν τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ., προβάλλει ἄμεσος ὁ κίνδυνος τῆς παντελοῦς ἀφομοίωσης τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ὑπὸ τῶν προηγμένων Εὐρωπαίων καὶ τῆς ἀπωλείας, οὕτω, τῆς Ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως.

Τὰ πραγματικὰ αὐτὰ δεδομένα μᾶς ὁδηγοῦν εἰς ριζικὴν ἀλλαγὴν μεθόδων καὶ Προγραμμάτων καὶ εἰς ἄμεσον ἀντίδρασιν.

Ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐμπειρίας αὐτὰς ὁρμώμενος, ἐπεξέτεινα, κατὰ τὰ παρελθόντα σχολικὰ ἔτη, τὸ ἐποπτικὸν καὶ Ἐκπαιδευτικὸν μου ἔργον, πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἐσωσχολικοῦ χώρου καὶ τῆς ἐσωσχολικῆς ἡλικίας, εἰς ὁλόκληρον τὸν πληθυσμὸν τῶν χωρίων τῆς περιφερείας μου ὁργανώσας εὐρυτέρας Συγκεντρώσεις τῶν κατοίκων μετὰ τοιαύτας ὁμιλίας μου καὶ μετὰ ἓνα ἀδιάκοπον καὶ γόνιμον πνευματικὸν διάλογον μετὰ αὐτῶν. Ἀπασαί σὶ ὁμιλίας μου ἦσαν αὐστηρῶς ὁργανωμέναι ἐκ τῶν προτέρων καὶ πλήρως ἀνταποκρινόμεναι πρὸς τὰ ἀνωτέρω δεδομένα, ἔχουν δὲ αὐταὶ ὡς κατωτέρω:

1) Εἰς Παλαιοχώριον — Ὁμάδας σχολείων Ρωμανοῦ (Λάκκας Σουλίου) τὴν 15ην Μαρτίου 1962. Θέμα: Ἡ καθολικὴ παιδεία ὡς αἷμα τῶν καιρῶν καὶ ἐν ὧσιν τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.

2) Εἰς κάτω Ἀσπροχώριον — Ὁμάδος Ἀσπροχωρίων τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1962. Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

3) Εἰς Μανολιάσαν — Ὁμάδος Μαντείου τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1962. Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

4) Εἰς Σοριάνην — Ὁμάδος Πολυγύρου τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1962. Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

5) Εἰς Γραμμένον — Ὁμάδος Γραμμενοχωρίων τὴν 8ην Νοεμβρίου 1962. Θέμα: Παιδεία καὶ Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.

6) Εἰς Βαριάδες — Ὁμάδος Βαριάδων Κοπάνης, τὴν 14ην Νοεμβρίου 1964. Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

7) Εἰς Πεδινὴν — Ὁμάδος Πεδινῆς, τὴν 19ην Νοεμβρίου 1962. Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

8) Εἰς Κοσμηρὰν — Ὁμάδος Κοσμηρᾶς, Νεοχωροπούλου, τὴν 20 Νοεμβρίου 1962. Θέμα: Ἀνάγκη ἀλλαγῆς τῆς νοοτροπίας ὅλων μας.

9) Εἰς Δωδώνην — Ὁμάδος Δωδώνης, τὴν 21ην Νοεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

10) Εἰς Μανολιάσαν — Ὁμάδος Μαντείου, τὴν 22 Νοεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

11) Εἰς Πεδινὴν — Ὁμάδος Πεδινῆς, τὴν 23ην Νοεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις προϋπόθεσις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἐν γένει προόδου τῆς Χώρας.

12) Εἰς Ἀνω Λίππαν — Ὁμάδος Δερβιζιάνων, τὴν 27ην Νοεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

13) Εἰς Πολύλοφον — Ὁμάδος Πολυλόφου, τὴν 23ην Νοεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ὁμοίως, ὡς ἄνω.

14) Εἰς Πεδινὴν — Ὁμάδος Πεδινῆς, τὴν 23ην Δεκεμβρίου 1962 μετὰ Θέμα: Ἡ θρησκευτικὴ διδ(α)λία ὡς βίωμα.

15) Είς Κόντισκαν—Ομάδος Μαρμάρων, την 15ην Φεβρουαρίου 1963 με θέμα: 'Η καθολική παιδεία και η σύνδεσις μετά της Ε.Ο.Κ.

16) Είς Κουμαριάν—Ομάδος Κουμαριᾶς—'Ελευθεροχωρίου, την 3ην 'Απριλίου 1963 με θέμα: 'Ομοίως, ὡς ἄνω.

17) Είς Ραδοβυζίου—Ομάδος Ντουσκάρας, την 16ην Μαΐου 1963 με θέμα: 'Ομοίως, ὡς ἄνω.

18) Είς Πολύδωρον—Ομάδος Γρανίτσας, την 17ην Μαΐου 1963 με θέμα: 'Η ἀνύψωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τοῦ μαθητοῦ ἀπαράιτητος προϋπόθεσις πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Σχολείου.

19) Είς Λύγγον—Ομάδος Λύγγου, την 3ην 'Ιουνίου 1963 με θέμα: 'Η 'Ελληνική παιδεία καὶ ἡ 'Ελληνική παράδοσις καὶ τὰ σύγχρονα μὴ ὑμῶν.

20) Είς Μάρμαρα—Ομάδος Μαρμάρων, την 9ην Αὐγούστου 1963 με θέμα: 'Ομοίως ὡς ἄνω.

21) Είς Κούρεντο—Ομάδος Κουρέντων, την 16ην 'Ιουνίου 1963 με θέμα: 'Η 'Ελληνική παιδεία καὶ ἡ 'Ελληνική παράδοσις καὶ τὰ σύγχρονα μὴ ὑμῶν.

22) Είς 'Αρτοπούλαν—Ομάδος Βας Ντουσκάρας, την 21ην 'Ιουνίου με θέμα: Παιδεία καὶ οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξις.

23) Είς Δωδώνην—Ομάδος Δωδώνης, την 23ην 'Ιουνίου 1963 με θέμα: Τὸ μήνυμα τῆς Δωδώνης καὶ αἱ ἐπιταγαὶ τῶν καιρῶν μας.

24) Είς Βαριάδες—Ομάδος Βαριάδων, την 30ην 'Ιουνίου 1963 με θέμα: Παιδεία καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.

25) Είς 'Αχλαδέας—Βας Λάκκας Σουλίου, την 30ην 'Ιουνίου 1963 με θέμα: Παιδεία καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.

Σημείωσις:

Τὸ Πρόγραμμά μας, κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος, ἐπεξετάθη εἰς τὸν χώρον τῆς 'Ελληνικῆς τέχνης καὶ τῆς 'Επιστήμης. Μορφαὶ ὑπερέχουσι ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς 'Ελληνικῆς Τέχνης καὶ ἐπηρεάσασαι τὴν 'Ελληνικὴν σκέψιν, προβάλλονται ἐνώπιον τῶν διδασκάλων μας καὶ τοῦ πληθυσμοῦ μας. Οὕτω τὴν 5ην 'Ιανουαρίου 1964 ὁργανώθη παρ' ἡμῶν εἰς τὴν Πόλιν μας, διάλεξις με θέμα: «'Ο Ποιητὴς Γεώργιος Σεφέρης καὶ ἡ 'Ελληνικότης του» καὶ με ὁμιλητὴν τὸν 'Εκπαιδευτικὸν τῆς περιφέρειας μας καὶ Δ/τὴν τοῦ ἐνταυθα ἐκδιδομένου λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «'Ενδοχώρα» 'Αθαν. Τζούλην. Διὰ τὸ αὐτὸ Σχολικὸν ἔτος ἐπρογραμματίσθησαν αἱ κάτωθι ὁμιλῖαι ἀνατεθεῖσαι εἰς λογοτέχνας τοῦ τόπου μας καὶ ἐκπ)κοὺς με θέματα:

α) 'Ο Ποιητὴς Κωνσταντῖνος Καβάφης

β) 'Ο Γιάννης Μακρυγιάννης

γ) 'Η Δημοτικὴ μας ποίησις

δ) 'Ο Περικλῆς Γιαννόπουλος—ἡ ἄρνησις καὶ ἡ ἀρετὴ του.

'Η γενομένη 'Ομιλία τὴν 5ην 'Ιανουαρίου 1964, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ προγραμματισθεῖσαι φέρουν τὸν πληθυσμὸν μας ἐγγὺς τῶν πηγῶν τῆς νεωτέρας 'Ελληνικῆς σκέψεως καὶ τῆς αἰσθητικῆς οὐσίας.

'Επίμετρον

'Ο Πολιτισμὸς, ὡς ἀνεφέρθη, εἶναι τὸ ἀναπότρεπτον ἀποτέλεσμα, ἡ συνέπεια καὶ ἡ εὐεργετικὴ κύρωσις τῆς παιδείας.

Εἰς κοσμογονικὰς διὰ τὸ "Ἔθνος ὥρας, καθ' ἃς ὁλόκληρος ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀλλάσσει καὶ καθ' ἃς ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενον, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὁ γενικὸς κανὼν, ὁ ἀποτιμῶν τὰς ἀξίας τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἀξιολογικὰ τῆς φαινόμενα (ὡς εἶναι αἱ τέχναι, ἀλλὰ καὶ ἡ

ἀγωγή εἰς τὴν φιλοσοφικὴν τῆς βᾶσιν), νὰ ὑπάρξουν πέραν τῆς 'Ελλάδος καὶ νὰ ἐπιδροῦν διακανονιστικῶς ἐπ' αὐτῆς, ἰδίᾳ κατόπιν τῆς ἐντάξεως ἡμῶν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα, πρέπει πάντες νὰ σταθμίσωμεν μετὰ περισκέψεως τοὺς κινδύνους καὶ τὰ ἀναμενόμενα εὐεργετήματα.

'Ακριβῶς τὸ εὐρύτερον Πρόγραμμα ἡμῶν, ὡς ἐφαρμόζεται τοῦτο εἰς τὴν περιφέρειάν μας, θεωροῦν τὸν πολιτισμὸν ὡς ἀπόρροισιν, ὡς ἔκβασιν παιδείας καὶ κυρίως ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ 'Ελληνικοῦ Πολιτισμοῦ, διὰ νὰ μὴν ἀπολέσωμεν, ὡς λαὸς, τὸ ὕψος καὶ τὸ ἦθος μας, ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην δι' ὅλην τὴν 'Ελλάδα.

'Η εὐρυνσις τῆς ἀγωγῆς, ἡ ἐπιτυχανομένη διὰ τοῦ Προγράμματος τούτου, ἀνακαλύπτει καὶ θεραπεύει τὸ πρόβλημα τῆς 'Ελληνικῆς Παιδείας εἰς τὰς βᾶσεις πρώτας ρίζας του. Τὸ παιδί, ὡς ὑποκείμενον τῆς ἀγωγῆς, ζῇ καὶ παιδεύεται εἰς ἓνα χώρον εὐρύν, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἤδη ἔρχεται νὰ καλύψῃ ὁλόκληρον, ἡ παιδεία. 'Η σύζευξις δέ, δι' αὐτοῦ, τοῦ Κέντρου μετὰ τῆς Περιφέρειας καὶ ἡ εἰσδυσις τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ 'Εθνικοῦ, εἰς τὴν 'Ενδοχώραν τῆς περιοχῆς μας, προάγουν τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτιστικὴν ὁμοιογένειαν καὶ πυκνώνουν τὴν 'Ελληνικὴν παρουσίαν, διότι, ὅσον περισσότερο ἐπεκτείνονται αἱ ρίζαι τῆς φυλῆς εἰς τὰ 'Εθνικὰ τῆς κοιτάσματα, τόσον ἡ φυλὴ αὕτη καθίσταται δυνατὴ καὶ ἀξία νὰ ἀναμετρηθῇ με ἀνωτέρους πολιτισμούς, καὶ νὰ δεχθῇ ἐπιδράσεις, χωρὶς νὰ ἀποβάλλῃ τὸ ἴδιον ὕψος καὶ τὸ ἦθος τῆς.

Πέτρος Νινιός

ΜΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΥΜΗΣ

'Αξίζει τὸν κόπο νὰ ἀφιερῶσω λίγες γραμμὲς στὴν προσπάθεια ποὺ συστηματικὰ καταβάλλεται στὴν περιφέρεια τοῦτη ἀπὸ τὸν 'Επιθεωρητὴ μας κ. Τ. Ζαφειρίδην. Δὲν ἀκολουθεῖ τὴν «πεπατημένην». Ξεχωρίζει ἡ πρωτότυπη ἐμπνευση. Κι αὐτὸ δείχνει πνευματικότητι κι ὁραματισμὸ καὶ μαζὶ τέχνη γιὰ τὴν ἀφύπνιση τῶν δυνατοτήτων ποὺ κρύβει μέσα τῆς κάθε διδασκαλικῆς ψυχῆ.

'Ο ἴδιος χαράζοντας τὸ δρόμο ἔδωκε, σὲ γενικὴ τῶν συναδέλφων τῆς περιφέρειας συγκέντρωση, τίς κατευθύνσεις ἀπάνω στὶς ὁποῖες πρέπει νὰ στηριχθῇ ἡ ἐργασία τοῦ Σχολείου. Δὲ ζήτησε ὑπερβολὰς ἀπραγματοποιήτες. Γνώστης τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς μας πραγματικότητος περιωρίστηκε στὸ «δυνατὸν γενέσθαι». Αὐτὲς εἶναι ἐν συντομίᾳ: Πίστη στὸ ἔργο μας, ἀγάπη στὸ παιδί, ἦθος καὶ αξιοπρέπεια τοῦ Διδ/λου, συνεργασία με τὴν οἰκογένεια, συγκεντρώσεις γονέων, προπαρασκευὴ τοῦ Διδ/λου, ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδασκαλία στὴν Α+Β τάξη καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐργασίας, τοῦ πατριδογνωστικοῦ ἀξιώματος, τῆς ἐποπτείας, τῆς αὐτενεργείας, τοῦ ἐλευθέρου διδακτικοῦ διαλόγου, τῆς τριμεροῦς πορείας τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς καθ' οἷονδήποτε τρόπου ἐκφράσεως τῶν διδασκομένων.

'Αντικατέστησε τὸ τυπικὸ βιβλίο τῆς διδασκομένης ὕλης με ἡμερολόγιο ἐργασίας δημιουργικὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο διαφαίνεται ἡ ὅλη παιδαγωγικὴ, ψυχολογικὴ καὶ διδακτικὴ κατάρτιση τοῦ Διδ/λου. Πολλοὶ συνάδελφοι τὸ θεώρησαν ἀνεφάρμοστο, τώρα τὸ συνήθισαν ὅλοι.

Τὴν πρώτη χρονιά (1961-62) πολλοὶ συνάδελφοι παρηκολούθησαν

άλλους συναδέλφους των στα σχολεία τους. Μετά τη λήξη της εργασίας διεξαγόταν σχετική συζήτηση γύρω από την όλη εργασία. Το σύστημα του- το ωφελεί πάρα πολύ, γιατί κι από παραλείψεις και σφάλματα ακόμη, πολλά κανείς μπορεί να διδαχθῇ.

Πολλοί συνάδελφοι υπέβαλαν, κατά τις πληροφορίες μου, αξιόλογες εργασίες σχετικές με το έργο μας, στο Γραφείο του Έπιθ/του. Μερικές απ' αυτές αναπτύχθηκαν σε διάφορες παιδαγωγικές συγκεντρώσεις. Ίδιαίτερη δὲ σημασία δόθηκε στο μάθημα της πατριδογνωσίας, με συνέπεια νὰ ξε- φύγει ἀπὸ τὰ τυπικά του ὅρια καὶ νὰ διευρυνθῇ ὡς μάθημα ἐνότητος, μέσα στο ὁποῖο νὰ συνυφαίνεται ἡ τοπικὴ ἱστορία, τὰ πολιτιστικογεωγραφικά στοιχεία, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων, οἱ παραδόσεις, τὰ πανηγύρια κ.λ.π. Σ' ὅλα δὲ τὰ σχολεῖα κατασκευάσθηκε ὁ πατριδογνωστι- κὸς χάρτης τῆς στενότερης Πατρίδος.

* * *

Ἀξίζει ἀκόμη νὰ μνημονεύσω τὴν ὁμορφὴ διάλεξη τοῦ ἐπιθεωρητοῦ μας ποὺ δόθηκε στὴν Κύμη με θέμα: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Παπαδια- μάντη». Ἦταν μιὰ διάλεξη ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἔγινε στὴν Κύμη γιὰ τὸν δημιουργὸ τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος καὶ ποὺ συνδυάστηκε με ὑποδείξεις σχετικές με τὰ βιβλία ποὺ πρέπει νὰ διαβάζουν τὰ παιδιά. Ἡ χρονιά ἔκλεισε με τὴ σχολικὴ γιορτὴ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο τῶν γραμμάτων, Α. Παπαδιαμάντη. Παραθέτουμε πρὸς τὸ σκοπὸ τοῦτο περικοπὲς ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένη τῷ ὄντι ἐγκύκλιο τοῦ Ἐπιθ/τοῦ μας κ. Τηλ. Ζαφειρίδη ὑπ' ἀριθμ. 711/4/ τῆς 5.5.1962. ... «Ἡ ἀφιέρωσις μιᾶς ἑορτῆς ὅμως, ὅσην ἔκτα- σιν καὶ δημοσιότητα καὶ ἂν λάβῃ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀντιτίθεται βασικώτατα εἰς τὸ πνεῦμα μετριοφροσύνης τοῦ διηγηματογράφου μας, τὸ ὁποῖον ἐρρύ- θμιζεν ὅλην τοὺ τὴν ζωὴν, δὲν εἶναι ὀρεκτὴ νὰ καλύψῃ τὴν ἐσώψυχον ἀπαί- τησιν μας καὶ τὴν ἀποτελεῖωσιν τοῦ χρέους μας πρὸς τὸν ἄξιον λογοτέ- χνην τῆς Πατρίδος μας. Πρέπει ἡ ἀναστροφή αὕτη νὰ λάβῃ εὐρύτερον καὶ λαϊκώτερον περιεχόμενον με τὴν συμμετοχὴν τῶν γονέων καὶ τῶν μαθητῶν μας. Συγκεκριμένως, ἡ ἑορτὴ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων, ἥτις ἐκάστοτε περιλαμβάνει ποικίλον ὕλικόν, ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους, δεόν ὅπως ἀφιερω- θῇ ἐφέτος εἰς μνήμην τοῦ Μεγάλου Παπαδιαμάντη»....

Μὲ πρότυπο τὴ διάλεξη τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ διοργανώθηκαν ἄλλες δυὸ ὁμιλίες διαλέξεις, μιὰ στὸ Ἀλιβέρι με θέμα: «Ἡ ζωὴ τοῦ Ζ. Παπαντωνίου καὶ τὸ ἔργο του» με ὁμιλητὴ τὸν Διδ/λο κ. Α. Βλάχο καὶ ἄλλη στὴν Κύμη με θέμα: «Ὁ ποιητὴς τῆς στάνης καὶ τοῦ βουνοῦ Κ. Κρυστάλλης» ἀπὸ τὸ συνάδελφο Μ. Ἐλένη. Καὶ οἱ δυὸ εἶχαν ἀπόλυτη ἐπιτυχία.

* * *

Τὸ περασμένο σχολικὸ ἔτος 1962-63 ἀναπτύχθηκε μιὰ ἐξαιρετικὴ πνευματικὴ κίνησις. Πραγματοποιήθηκαν τὰ τρία παιδαγωγικά συνέδρια ποὺ εἶχαν προγραμματισθῇ. Στὸ πρῶτο ἐξετάσθηκε ἀπὸ Διδ/λους τῶν 1]θε- σίων καὶ 2]θεσίων Σχολείων τὸ θέμα: «Σημασία καὶ ὁργάνωσις τῶν σιω- πηρῶν ἐργασιῶν εἰς τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα», με παράλληλη παρακολού- θηση τῶν ἐργασιῶν τοῦ 1]θ. Δ.Σ. Λεπούρων, ποὺ λειτουργεῖ σὰν ὑποδει- γματικὸ με τὸν μετεκπαιδευθέντα Διδ/λο κ. Βλάχο.

Στὸ δεύτερο παρακολούθησαν οἱ συνάδελφοι ἐφαρμογὴ ἐνιαίας διδ/ λίας στὴ Β! τάξη καὶ διδ/λίες ἀναγνώσεως καὶ ὀρθογραφίας στὶς ἀνώτερες. Σ' αὐτὸ ἀναπτύχθηκε με ἐπιτυχία τὸ θέμα: «εἰς ποῖας γενικὰς παιδαγω- γικὰς καὶ διδακτικὰς ἀρχὰς πρέπει νὰ στηριχθῇ ἡ σχολικὴ ἐργασία καὶ

ζωή, ὥστε τὸ Δ.Σ. συγχρονιζόμενον νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς ἐπιδιωκτέους σκοποὺς του καὶ νὰ καταστῇ ἀποδοτικώτερον».

Στὸ τρίτο συνέδριο παρακολούθησαν οἱ συνάδελφοι ἐφαρμογὴ ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς Α! καὶ Β! τάξεως 3]θ. Σχολείου καὶ διδ/λίες ἀναγνώσεως καὶ ποιήματος στὶς ἀνώτερες τάξεις. Διοργανώθηκε ἀκόμη κατὰ τὶς ὁδηγίες τοῦ κ. Ἐπιθ/τοῦ σχολικὴ γιορτὴ με τὸ πρωτότυπο θέμα: «Ἡ γιορτὴ τοῦ Βιβλίου», μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἀναπτύχθηκε ὑπὸ τοῦ Ἐπιθ/τοῦ τὸ θέμα «Αἱ σχολικαὶ ἑορταί».

Στὰ συνέδρια τοῦτα δίδαξαν ἢ ἀνέπτυξαν θέματα οἱ Διδ/λοι: Α. Βλάχος, Εὐ. Μητάκος, Α. Τσοῦτης, Πρ. Ἀγγελέτος, Εὐ. Παπαϊωάννου, Σπ. Κουντούρης, Ἰ. Τσαούσης, Φρ. Εὐσταθίου, Μ. Ἐλένης, Ν. Κοκκίνης. Στὶς συζητήσεις ἔλαβαν μέρος πολλοὶ συνάδελφοι.

Στὸ αὐτὸ διάστημα τοῦ περασμένου σχ. ἔτους πραγματοποιήθηκε ἡ ἴδρυσις «τοῦ Μορφωτικοῦ Ὀμίλου Κύμης». Ἦταν μιὰ ἰδέα τοῦ Ἐπιθ/τοῦ μας ποὺ με τὴν ἐπιμονή του ἐπεβλήθη. Τώρα πρόεδρος του, ὁ ἴδιος, φροντίζει γιὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν σκοπῶν, ποὺ εἶναι πνευματικοί, πολιτιστικοί, φιλανθρωπικοί κ.λ.π.

Μὲ τὶς ἐνέργειες τοῦ Ὀμίλου καὶ τὴν πρόθυμη συμβολὴ τοῦ Διοικη- τικοῦ Συμβουλίου τῶν Διδ/λῶν Κύμης διοργανώθηκαν ἀρκετὲς διαλέξεις πέρυσι στὴν Κύμη, ποὺ τὶς παρακολούθησε με προθυμία τὸ κοινὸ τῆς μι- κρῆς πόλεως καὶ οἱ συνάδελφοι τῆς περ. φερείας. Ἀκόμη καλὴ ἐπιτυχία εἶ- χε μιὰ τοπικὴ γιορτὴ ποὺ δόθηκε ἀπὸ τὸν Ὀμιλο με χορωδία ποὺ τραγού- δησε ντόπια τραγούδια στὶς 15 Αὐγούστου καὶ με ἑλληνικοὺς καὶ ἐντό- πious χοροὺς ἀπὸ κοπέλλες με ἀμφίεση τοπικὴ. Καὶ στὴν προσπάθεια τούτῃ τὸ μεγαλύτερο βάρος ἐσήκωσαν οἱ συνάδελφοι Ἀντ. Ἀντωνίου καὶ Μ. Ἐλένης, μέλη ἐνεργὰ τοῦ ὁμίλου.

* * *

Μ' αὐτὲς κι ἄλλες πολλὲς δράσεις ὁργανωμένες συστηματικά, προ- γραμματισμένες με ἐπιτυχία, τὸ γόητρο τοῦ Δασκάλου ὑψώθηκε πολὺ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ ἀνανεώθηκε. Ἔτσι μόνο ὁ Δάσκαλος ἐπιβάλλε- ται καὶ τὸ ἔργο ἀξιοποιεῖται. Μὲ ἀξιότους ὁδηγοὺς καὶ ταγοὺς ἀφυπνίζεται πρᾶγματι ἡ δραστηριότης ποὺ κρύβει μέσα τῆς κάθε διδασκαλικῆς προσω- πικότητος. Ἐλπίζουμε αὕτη τὴν ἀλήθεια νὰ ἐκτιμήσουν δεόντως ὅλοι οἱ παράγοντες.

Ἀννα Τζανή

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ ΕΝ ΤΗ Β' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1958-1962

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1958 μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1962 συνετελέσθη ἐν τῇ Β' Ἐκπαιδευτικῇ Περιφερείᾳ Ἀρτῆς ἡ κάτωθι δραστηριότης:

Α'. Δράσεις ἐντὸς τῶν καθηκόντων τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

1) Συνεκαλέσαμεν ἐννέα (9) Παιδαγωγικά Συνέδρια γενικὰ καὶ τοπικά, εἰς τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον ἀνεπτύξαμεν θεωρητικῶς διάφορα εἰδικὰ θέματα,

ἀλλ' ἐδιδάξαμεν πολλάκις ὑποδειγματικῶς ταῦτα, ἐνώπιον μάλιστα καὶ τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἡ' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας, διὰ ν' ἀποδείξω-
μεν ὡς ἐφαρμόσιμα τὰ θεωρητικῶς ἀναπτυχθέντα θέματα.

2) Συνετάξαμεν 210 ἐγκυκλίους πρὸς τὸ διδακτικὸν προσωπικόν, δι'
ᾧ ἐδώσαμεν ὁδηγίας ἐπὶ τοῦ διοικητικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου καὶ
ἐπετύχομεν τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς περιφερείας μας.

3) Ἐθεραπεύσαμεν τὴν μεγάλην πληγὴν τῶν σχολείων, ὡς πρὸς τὴν
τακτικὴν φοίτησιν τῶν μαθητῶν. Ἡ ἄτακτος φοίτησις τῶν μαθητῶν ἦτο
ἄνευ προηγουμένου εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην. Ἐφημέριασαμεν τὸν σχετι-
κὸν Νόμον καὶ ἐπεβάλομεν κυρώσεις τινάς, κατὰ τόπους, καὶ μὲ συγκεντρώ-
σεις, διαφωτίσεις καὶ σχετικὰς ἐγκυκλίους ἐπανέφεραμεν τὴν τακτικὴν
φοίτησιν τῶν μαθητῶν. Οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες ἀντελήφθησαν οὐ μόνον
τὸ συμφέρον τῶν τέκνων τῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ σχετικοῦ Νό-
μου. Ἡδὴ τοιοῦτον θέμα δὲν ὑφίσταται πλέον εἰς τὴν περιφέρειαν.

4) Ἐφροντίσαμεν, ὥστε καθ' ἕκαστον ἔτος νὰ ἐπιθεωρῶνται τὰ 95%
τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκάλων τῆς περιφερείας. Αἱ ἐκθέσεις ἡμῶν, κα-
τὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ αὐτοῦ τοῦτο τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἦσαν
καὶ εἶναι ἐμπεριστατωμέναι καὶ πλήρεις. Τὸ βιβλίον ἐκθέσεων τοῦ ἔτους
1950-61 ἀριθμεῖ 380 πυκνότητα δακτυλογραφημένας σελίδας.

5) Ἐμεριμνήσαμεν διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν Νυκτερινῶν Σχο-
λείων καὶ Κέντρων Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως. Κατὰ τὸ πρῶτον σχολικὸν
ἔτος ἐλειτούργησαν 20 Νυκτερινὰ Σχολεῖα καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐμειοῦτο ὁ
ἀριθμὸς αὐτῶν, ἐξαφανιζομένου συγχρόνως τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ἡδὴ
οὐδὲν τοιοῦτον Σχολεῖον λειτουργεῖ καὶ δὲν ὑφίσταται πλέον θέμα Νυκτε-
ρινῶν Σχολείων ἐν τῇ Περιφερείᾳ Β' Ἀρτης.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1959) ἐλειτούργησαν δύο Κέντρα Λαϊκῆς
Ἐπιμορφώσεως καὶ προπαρασκευάσθησαν συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθμὸν
122699[665]4-10 58 Δ] ἡ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας. Ἡδὴ λει-
τουργοῦσι τέσσαρα Κέντρα Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως.

6) Ἐμεριμνήσαμεν διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῶν συσσιτίων συμ-
φώνως πρὸς ἐντολὰς Κ.Ε.Μ.Σ. Ἐπίσης ἐλάβομεν μέτρα διὰ τὴν συμμετο-
χὴν τῶν ἀπορωτέρων καὶ ἀσθενεστέρων μαθητῶν εἰς τὰς Μαθητικὰς Κα-
τασκηνώσεις.

7) Εἰς τὸν διδακτηριακὸν τομέα ἀνηγέρθησαν 19 διδακτήρια, ἀπε-
περατώθησαν 6 καὶ εὐρίσκονται ὑπὸ ἀποπεράτωσιν 8. Διετέθησαν δὲ συ-
νολικῶς 4.771.100 δρχ.

8) Ἐξευρέθησαν ἑνδεκα (11) γήπεδα, διερρυθμίσθησαν δέκα ὀκτῶ (18)
γυμναστήρια καὶ ἐδημιουργήθησαν εἴκοσι ὀκτῶ (28) νέοι σχολικοὶ κῆποι.

9) Ἰδρύθησαν πέντε (5) νέα σχολεῖα καὶ προήχθησαν ἑπτὰ (7) μὲ νέον
προσωπικὸν ἐκ δέκα ἑξ (16) διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν.

10) Τὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία εἰς τὰς σχολικὰς βιβλιοθήκας ἠυξήθησαν
κατὰ 1707.

Β' Δράσεις ἐκτὸς καὶ πέρα τῶν καθηκόντων τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

1) Μὲ τὰ πενιχρότατα μέσα, τὰ ὁποῖα ἐν Ἀρτῇ διεθέτομεν, συνεγρά-
ψαμεν καὶ ἐξετυπώσαμεν βιβλίον «Ἡ Ἑνιαία Διδασκαλία» καὶ ἤδη ἐτοι-
μάζομεν συμπλήρωσιν τῆς μελέτης τοῦ θέματος τοῦτο, τὸ ὁποῖον μέχρι
σήμερον δὲν ἔχει πλήρως ἐξετισθῇ καὶ παραμένει εἰσέτι ἀσαφὲς καὶ σκο-
τεινόν. Ἡ προσπάθειά μας αὕτη ὅσον καὶ ἂν δὲν ἐτελεσφόρησε, νομίζο-

μεν, ὅτι συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὴν δημιουργίαν ἀνησυχιῶν, περὶ τὸ διδα-
κτικὸν τοῦτο σύστημα.

Τὸ Ἰνστιτοῦτον Γαλλικῶν Ἀθηνῶν ἀφιερώνει σύντομον ἀνάλυσιν
τοῦ ἔργου μας τοῦτο καὶ ἐκφράζεται λίαν εὐνοϊκῶς δι' αὐτό.

2) Ὁμιλίας πρὸς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως Ἀρτης, ἐπὶ διαφόρων ἐπιστη-
μονικῶν θεμάτων ἀνεπτύξαμεν καὶ ἄλλα τοιαῦτα θέματα εἰς τὸν ἡμερήσιον
καὶ περιοδικὸν τύπον ἐδημοσιεύσαμεν.

3) Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν καὶ ταχύτεραν προαγωγὴν καὶ ἄνοδον τῆς
πνευματικῆς στάθμης τῶν μαθητῶν τῆς περιφερείας μας ἐξεδώσαμεν τὴν
μηνιαίαν μαθητικὴν ἐφημερίδα «Ἡ Ἐφημεριδοῦλα τῶν Παιδιῶν» μὲ ὕλην
αὐστηρῶς παιδικήν, προερχομένην κυρίως ἀπὸ αὐτοὺς τούτους τοὺς μαθη-
τὰς (καὶ τοὺς διδασκάλους) καὶ ἥτις ἀνεμένετο ἐναγωνίως ἐκάστοτε καὶ
ἀνεγινώσκετο ἀπληστῶς ὑφ' ὧν τῶν μαθητῶν τῆς περιφερείας μας.

4) Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὑγείας καὶ τῆς σωματικῆς εὐρωστίας τῶν, ὄντως,
σκελετωμένων ἐκ τοῦ λιμοῦ μαθητῶν τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν τῆς περιφε-
ρείας μας, συνεστήσαμεν μεσημβρινὰ συσσίτια, ἐκ τοπικῶν πόρων, ἀπὸ τοῦ
ἔτους 1959. Τὰ συσσίτια ταῦτα ἐδημιουργήσαμεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐτέ-
ρου συναδέλφου μας κ. Κων/νου Μουζακίτου, Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Α' περιφε-
ρείας, διαπιστώσαντες τὸν λιμὸν τῶν μαθητῶν τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς μας.

Τὴν 9ην καὶ 10ην Ὀκτωβρίου 1958 διὰ τοῦ αὐτοκινήτου τῆς Νομαρ-
χίας μετέβημεν μετὰ τοῦ κ. Νομάρχου εἰς Τζουμέρκα καὶ περιήλθομεν πολ-
λὰ χωρία τῆς Περιφερείας. Ἐδείξαμεν εἰς τὸν κ. Νομάρχην τοὺς λιμῶν-
τοντας μαθητὰς καὶ οὗτος ἀντελήφθη ἰδίους ὁμῆσαι τὴν ἀπελπιστικὴν ὑγιει-
νὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν οὕτων, ἣν εἶχαμεν περιγράψει εἰς αὐτόν.

Τὴν ἀμέσως ἐπομένην ἐβδομάδα ὁ κ. Νομάρχης μετὰ τοῦ κ. Ἐπιθεω-
ρητοῦ τῆς Α' Περιφερείας διεπίστωσε τὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ εἰς τὴν
περιφέρειαν ταύτην. Ἡμεῖς ἀμφότεροι οἱ Ἐπιθεωρηταὶ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς
κινήσεως ταύτης ἐδημιουργήσαμεν τὰ συσσίτια ταῦτα ἐκ τοῦ μηδενός. Κατ'
ἀρχὰς μὲν δι' ὀλίγους μαθητὰς, ἀργότερον δὲ διὰ περισσοτέρους. Τὸ ἔτος
1958-69 ἐσιτίσαμεν μόνον 161 μαθητὰς τῆς περιφερείας μας, μὲ πλήρεις
μεσημβρινὸν συσσίτιον. Ἡ προσπάθειά μας αὕτη ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους
ἐπιτυχίας. Κατὰ τὸ ἐπόμενον σχολικὸν ἔτος 1959-60 μὲ τὴν βοήθειαν καὶ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρτῆς καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐσιτίσθησαν 1196
μαθηταί, τὸ 1960-61, 1290 μαθηταί, τὸ 1961-62, 2324 μαθηταί καὶ τὸ
ἔτος 1962-63, 2443 μαθηταί τῆς Περιφερείας μας.

Εἰς οὐδένα νομὸν τῆς Ἑλλάδος ἐδημιουργήθησαν τοιαῦτα καὶ τοσαύ-
της ἐκτάσεως συσσίτια μεσημβρινοῦ γεύματος, εἰμὴ μόνον εἰς ἀμφοτέρας
τὰς Ἐκπαιδευτικὰς Περιφερείας Ἀρτῆς.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1104/10 6 58 ἐγκυκλίου μας ἀπηυθύνθημεν πρὸς τὴν
νεοσύστατον Ἐπιτροπὴν Ἡπείρου, ἥτις τοσοῦτον ἐθεώρησε διαφωτιστικὴν
τὴν ἐγκύκλιόν μας ταύτην, ὥστε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23641/Τ.Β. 226/27-6 58
ἐγγράφου τῆς, μᾶς ἐζήτησε νὰ τῆς ἀποστείλωμεν, ἐπὶ πλέον, ὅσα ἀντίτυ-
πα τῆς ἀνωτέρω ἐγκυκλίου μας εἴχομεν, ἵνα ἐφοδιάσῃ δι' αὐτῆς ὅλα τὰ μέ-
λη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐν τούτοις ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη μόλις ἐφέτος, ἥτοι μετὰ
5ετίας, κατάρθωσε νὰ ἐξοικονομήσῃ 8.000 000 δρχ. εἰδικῶς διὰ τὰ συσσί-
τια τῆς Ἡπείρου. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καίτοι κατεῖχον
τὸ ποσὸν τοῦτο, δὲν ἠδύναντο καὶ νὰ προωθήσουν τὴν ἐναρξιν τῶν συσ-
σιτίων ἐπὶ ἑμνην, ἐνῶ ἡμεῖς ἐξεκινήσαμεν ἐκ τοῦ μηδενός καὶ ἐδημιου-
ρήσαμεν.

Ἀπεφασίσσαμεν δὲ νὰ κινηθῶμεν δραστηρίως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν
ταύτην, τῆς δημιουργίας δηλονότι συσσιτίων μεσημβρινοῦ γεύματος, διότι
κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν σχολείων τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς μας, διεπιστώ-

σαμεν ήλαττωμένην θρέψιν τών μαθητών και εις μεγάλον βαθμόν δυστροφίαν, συνεπώς και πνευματικήν αδυναμίαν, εις τούς μαθητάς. Εις δύο δε σχολεία της περιφέρειας μας ή κατάστασις αύτη ήγγιζε τὰ όρια της τραγικότητος. Με την βοήθειαν του Κοινοτικού Ιατρού προέβημεν εις τὰς κάτωθι διαπιστώσεις.

Σχολείον Πλατανούσης		Σχολείον Μαχαλά	
Αμυγδαλίτις	41,8%	Αμυγδαλίτις	37 %
Αναιμία	44,8%	Αναιμία	38,2%
Βρογχίτις	3 %	Βρογχίτις	2 %
Αδενίτις	22,4%	Αδενίτις	23 %
Αβιταμίνωσις	12,4%	Αβιταμίνωσις	15 %
Τριχόφυτον	1,5%		

Οί ανώτερω πίνακες παρουσιάζουν ανάγλυφον την κατάστασιν. Μετά θλίψεως διελογίσθημεν, ότι είμεθα δοσίλογοι έναντι τών μικρών εκείνων! Της Ελλάδος της αύριον! Καί ό έλεγχος της συνειδήσεως μας ώθησεν εις την ανώτερω δραστηριότητά μας, χωρίς άλλους πλαγίους ύπολογισμούς και έπεδόθημεν, χωρίς τυμπανοκρουσίας, εις τό ίερόν έργον μας.

Περαιτέρω λεκτέον, είναι, ότι έδόθη ή σχετική ώθησις προς ανάπτυξιν συσσιτίων εις κλίμακα εύρυτέραν του Νομού Άρτης.

Τό Σόν Α.Σ.Ε.Π. μνείαν ποιείται τών ανωτέρω ένεργειών μας εις την ύπ' αριθ. 80/4 12 62 πράξιν Αύτου.

5) Έδημιουργήσαμεν τό Έργαστήριον της Περιφέρειας μας. Τουτό δέν είναι άπλώς ένα σύνθημας έργαστήριον χειροτεχνίας, με τά έλάχιστα γνωστά και συνήθη εργαλεία ξυλοτεχνίας. Αλλά περιλαμβάνει πλήρες ξυλουργικόν τμήμα, με πάντα τά εργαλεία του ξυλουργείου, πλήρες σιδηρουργικόν, με όλα τά εργαλεία του σιδηρουργείου, πλήρες χημικόν, ήλεκτρολογικόν, φανοποιίας, ξυλογλυπτικής, ως και ήλεκτροκίνητον σιδηρουργικόν τροχόν. Εις 332 τεμάχια συμποσούνται τά υπό τών μαθητών χρησιμοποιούμενα εργαλεία εις τό έργαστήριον τουτό.

Και τά έργα τών μαθητών είναι πλείστα και ποικίλα, αναφερόμενα εις όλα τά μαθήματα, εις όλας τὰς σφαίρας της τέχνης και της έπιστήμης. Τινά δ' έξ αύτών είναι και αξιοθαύμαστα.

Ο Διευθυντής της Στοιχειώδους Έκπαιδεύσεως κ. Φωτεινόπουλος έπισκεφθείς έσχάτως τό έργαστήριόν μας είπεν, άπολύτως ικανοποιημένος: «Έγώ ένόμιζα, ότι έπρόκειτο περί έργαστηρίου χειροτεχνίας, αλλά έδω βλέπω πολλά πράγματα. Ακριβώς τέτοια έργαστήρια έισηγήθην να γίνουν» και μάς έζήτησε πληροφορίας περί του τρόπου λειτουργίας του έργαστηρίου μας. Διεπιστώθη δέ πλήρης ταυτότης άντιλήψεων επί του θέματος τούτου.

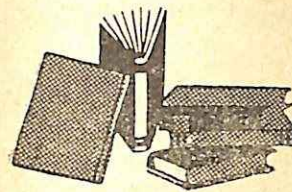
Ο κ. Λυμπερης συνεπλήρωσε: «Μα δέν υπάρχει άλλο τέτοιο στήν Ελλάδα». Και όντως, δέν έδημιουργήθη άλλο τοιοϋτον, άπαραίτητον συμπλήρωμα του Λαϊκού Σχολείου. Πιστεύομεν δέ ότι πολύ συντόμως τό έργαστήριον θα είναι έκ τών ών ούκ άνευ της Βασικής Παιδείας. Τό έργαστήριόν μας είναι πρότυπον αλλά και πρωτότυπον έν Ελλάδα.

Όποίαν δέ άξίαν έχει ό συνδυασμός θεωρίας και πράξεως γνωρίζετε. Υμείς καλύτερον παντός άλλου. Ο φιλόσοφος, του μύθου άπώλεσε τά πάντα και ένπνιγν εις την θάλασσαν, διότι δέν ήτο ΚΑΙ πρακτικός τών δεόντων.

Τό Σόν Α.Σ.Ε.Π. διά της ύπ' αριθ. 20/22 5 62 πράξεώς του έπιδοκίμαζει, έπαινεί και έκφράζει την ικανοποίησιν του, διά την ένέργειάν μας ταύτην. Ένισχύει δ' έτι περισσότερον και την έπιστημονικήν βάσιν του έργαστηρίου μας.

Έκ τών ανωτέρω έκτεθέντων καταφαίνεται, σαφώς, ότι εις ούδεμίαν Έκπαιδευτικήν περιφέρειαν της Ελλάδος έδημιουργήθησαν περισσότερα τών όσων ήμείς έδημιουργήσαμεν εις την περιφέρειάν μας. Κατέχει δέ ήμεις ή εύλογος πικρία διά την μη είσέτι άναγνώρισιν της πολυσχιδούς ταύτης δραστηριότητός μας.

Δημ. Ή' ίόπουλος

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αντωνίου Ίσηγόνη, Δ. Φ.: Έπιτίμου Γενικού Διευθυντού Παιδαγωγικής Άκαδημίας. Ιστορία της Παιδείας, Αθήναι 1964. (Έκδοσις Β') Σελ. 1—272.

Όλα έκτός τών τυφλών νόμων της φύσεως έχουν αρχαίαν Έλληνικήν την προέλευσιν.

Willamowitz

I

Έάν ό διάσημος φιλόλογος και ύμνητής του αρχαίου Έλληνικού πολιτισμού—ό Willamowitz—Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Βερολίνου, διεκήρυξε από της έδρας της Πανεπιστημιακής urbi et orbi πως όλα, έκτός τών τυφλών νόμων της φύσεως, έχουν αρχαίαν Έλληνικήν την προέλευσιν, ό αγαπητός συνάδελφος Ίσηγόνης παρατηρεί εις την ως άνω συγγραφήν του ότι:

«Η Έλληνική Παιδεία είναι ή παιδεία όλων τών πολιτισμένων ανθρώπων, είναι ή παιδεία της άληθινής, της πραγματικής ανθρωπότητος εις την επώδυνον και έπίμοχθον ανάβασίν της εις τὰς άπροσίτους κορυφάς τών παιδευτικών Ιδανικών».

(Ίσηγόνη, Αύτόθι σελ. 8)

Ω Έλλάς! ή αιώνία μας άγάπη! αναφωνεί ό Stefan George, και ό Hölderlin συμπληρώνων προσθέτει:

«Ω, Έλλάς! Τί θα ήτανε ό κόσμος μας χωρίς Έσένα;»

II

«Ιστορίαν της Παιδείας επιγράφει ό Συγγραφέας την ως άνω προσφοράν του εις τόν βωμόν της Παιδαγωγικής έρεύνης και διεξερχόμενος τὰς φάσεις της από του Όμήρου ως Παιδαγωγού, διά μέσου τών Προσωκρατικών φιλοσόφων, για να καταλήξει στές ιδέες του Πλάτωνος, του Αριστοτέλους, του Ίσοκράτους και του Ξενοφώντος».

(Ίσηγόνη, Αύτόθι σελ. 9-95)

Έν συνεχεία δέ διά της Έλληνιστικής εποχής εις την Μεσαιωνικήν Βυζαντινήν παιδείαν άντιπροσωπευομένην ιδίως διά τών Τριών Ίεραρχών ως Παιδαγωγών.

(Ίσηγόνη, Αύτόθι σελ. 93-130)

Συμπληρώνων δέ την έκθεσιν τών περί Αγωγής ιδεών εις την Μεσαιωνικήν εποχήν της Δύσεως και την εποχήν του Διαφωτισμού, καταλήγει εις την εκπαίδευσιν κατά τόν 18ον και 19ον αιώνα, με τούς διασήμους χαρακτηριστικούς άντιπροσώπους του, φιλοσόφους και παιδαγωγούς.

(Ίσηγόνη, Αύτόθι σελ. 131-200)

Έν τέλει δίδει μίαν χαρακτηριστικήν περιληπτικήν εικόνα με τούς δασκάλους του Γένους ως παιδαγωγούς κατά την εποχήν της Τουρκοκρατίας, καθώς και με τούς Έλληνας Παιδαγωγούς του 19ου αιώνα.

(Ίσηγόνη, Αύτόθι σελ. 201-252)

Τοιοϋτον έν περιλήψει τό περιεχόμενον της ως άνω συγγραφής του έκλεκτου Συναδέλφου, του διακονήσαντος εις τόν βωμόν της Παιδείας με ένθουσιασμόν και με άγάπην πρρηματικήν.

III

Και μετά την ως άνω έμπεριστατωμένην Ιστορικήν αφήγησιν, προβάλλει εις τό

βάθος ή παιδαγωγική προοπτική του συγγραφέως, εισηγουμένου τὰ κάτωθι διὰ τὸν τρόπον διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τῆς Παιδείας.

Ἄς τὸν ἀκούσομε!

«Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας τῆς Παιδείας πρέπει νὰ διδάσκειται φροντιστικῶς διὰ τῆς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀναθέσεως εἰς σπουδαστὰς ἐργασιῶν περιστρεφόμενων περὶ καίρια προβλήματα :

Π.χ. Ποῖαι Παιδαγωγικαὶ ἀντιλήψεις τοῦ Πλάτωνος ἰσχύουν μέχρι σήμερον ; Ποῖαι αἱ ὁμοιότητες καὶ αἱ διαφοραὶ μεταξὺ Παιδαγωγικῶν ἀντιλήψεων Ἀριστοτέλους καὶ Ἰσοκράτους ;

Ποῖας καινοτομίας εἰσήγαγεν ἡ Ἀναγέννησις εἰς τὴν Ἀγωγήν ;

Διὰ τῆς διαπραγματεύσεως τοιούτων θεμάτων ἐθίζονται οἱ σπουδασταὶ νὰ διακρίνουν τὸ οὐσιώδες ἀπὸ τὸ ἐπουσιώδες καὶ νὰ θεωροῦν τὸ βιβλίον ὡς ὄργανον ἐρεῦνης καὶ οὐχὶ ὡς κείμενον πρὸς ἀποστήθισιν.

(Ἱσηγόνη, Αὐτόθι σελ. 8)

Δυνάμεθα νὰ συγχαρῶμεν ἐγκαρδίως τὸν ἀγαπητὸν συνάδελφον, τὸσον διὰ τὴν ἐμπεριστατωμένην ἱστορικὴν ἀπεικόνισιν τῶν περὶ Ἀγωγῆς ἰδεῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὡς ἄνω παρατεθεῖσαν ὑπόδειξιν τοῦ περὶ τῆς μορφῆς τῆς παιδαγωγικῆς μυσέως τῶν σπουδαστῶν μας εἰς τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας, τὸσον εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Παιδείας, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν περὶ Ἀγωγῆς ἰδεῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

IV

Ἐτελειώσαμε... ἡ μᾶλλον θὰ θέλαμε νὰ τελειώσομε μὲ ἀπόψεις τῶν μεγάλων δασκάλων τῆς ταπεινότητός μου, τῶν Παιδαγωγῶν Theodor Litt καὶ Eduard Spranger.

«Ὁ Ὅμηρος—τονίζει ὁ Litt—ὁ Πλάτων καὶ ὁ Σοφοκλῆς, λάμπουν μὲ τὸ δικό τους ξεχωριστὸ φῶς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναπηδοῦν μέσα στὴν δημιουργικὴ σύνθεσιν τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς Μορφῆς ρεύματα ὠρίμου Ζωῆς».

Ὁ δὲ Spranger διακηρύσσει τὸ κάτωθι :

«Ὁργανώσεις καὶ Σχολικαὶ μεταρρυθμίσεις μποροῦν εὐκόλῃ νὰ ἀλλάξουν καὶ νὰ μεταβληθοῦν, καινούργια ὅμως μορφωτικὰ ἀγαθὰ δὲν μποροῦν νὰ δημιουργηθοῦν ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας εἰς ἄλλην, διότι εἶναι τὰ πλέον ὠριμα προϊόντα μιᾶς κοπιώδους καὶ μακρᾶς ἐποικοδομητικῆς καὶ δημιουργικῆς ἀντιπαραστάσεως καὶ πάλης μὲ τὴν βαθύτερη σημασία καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πολιτισμοῦ.

Τρεφόμεθα καὶ διατηρούμεθα εἰς τὴν μορφωτικὴν μας Ζωὴν συχνότατα μὲ τὸν θρασυρὸν παρωχημένων ἐποχῶν καὶ ἀνανεώνομεν μέσα μας συχνάκις μονάχα τὰς βασικὰς ἐπιζητήσεις πρὸ ἐδοκίμασαν πρὸ ἡμῶν ἰσχυραὶ διάνοιαι.»

Καὶ τέτοια εἶναι πράγματι τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ Ἑλλάς μας.

V

Καὶ γὰρ νὰ ὁλοκληρώσομεν τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις καὶ μὲ τῆς Παιδαγωγικῆς προοπτικῆς τὴν πίστιν.

Ἀπὸ τὸν ἀτέλειωτον χορὸν τῆς Σχολικῆς Μεταρρυθμίσεως θὰ ἐκπηδήσει ὁ σπινθήρ, πού θὰ μεγαλώσει κάποτε σὲ μιὰ πραγματικὴ φλόγα.

Ὅλα εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος, καὶ μονάχα ἡ πραγματικότητα ὅτι εἶναι τις ἀφοσιωμένος εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἄλλων καὶ τῆς ὁλότητος, προσδίδει εἰς τὸ πεπερασμένον Ἐγὼ μας τὸ κατάλληλον περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον μᾶς συνδέει μὲ τὴν ἄλυσον μιᾶς ἀνωτέρας διατάξεως καὶ μιᾶς βαθύτερης ἐννοίας τῆς Ζωῆς.

Εὐριπίδης Σούρλας

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΤΟΜΟΙ Α' καὶ Β'.

Εἶναι τὸ πραγματικὸ ἐγκόλπιον τοῦ δασκάλου. Κανένα ἄλλο βιβλίον δὲν κρίθηκε τόσον εὐνοϊκῶς στὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια τῆς χώρας. Τὰ κριτικὰ πορίσματα τῶν συζητήσεων ἀποτελοῦν ἐνθουσιώδεις ὕμνους τοῦ βιβλίου. Τὸ χαρακτηρίζουν ὡς κλασικὸ στὸ εἶδος του καὶ ὅτι πρέπει νὰ στολίξη κάθε σχολικὴ καὶ ἀτομικὴ Βιβλιοθήκη.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου :

Α'. τόμος, σελ. 220

Α': ΤΟ ΧΩΡΙΟ

1. Τοπικὸ περιβάλλον, 2. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ. (οἰκογένεια, κοινότητα, σύλλογοι, καὶ ἐνώσεις), 3. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ χωριοῦ (θρησκεία, ἠθικὴ). 4. Ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία (ἡ τεχνικὴ, ἡ ἐπίδραση τῶν μεγαλοπόλεων).

Β'. Ἡ Ψυχολογία τοῦ ἀγροτόπαιδου

1. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ μέσα στὸν κόσμον τοῦ χωριοῦ, 2. Ἡ ψυχικὴ ἰδιορρυθμία τοῦ παιδιοῦ, α) ἡ σκέψη του, β) ἡ γλῶσσα, γ) ἡ τέχνη, δ) τὸ αὐτοσυναισθημα, ε) ἡ ἠθικὴ ἐξέλιξη καὶ στ) ἡ θρησκευτικότητα.

Γ'. Οἱ νεαροὶ τοῦ χωριοῦ

1. Ἡ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ νέου. 2. Ἡ γενετήσια ζωὴ τῆς νεολαίας τοῦ χωριοῦ.

Δ'. Ἡ ἀποστολὴ καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου

1. Τὸ ἀγροτικὸ καὶ λαϊκὸ σχολεῖο, 2. Τὸ ἀγροτικὸ ὡς ἰδιαίτερον σχολεῖο τοῦ χωριοῦ, α) ζωτικὸς χώρος τῆς ἐπαρχίας, β) Στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει τὸ «χωριό», γ) τὸ ἀγροτικὸ σχολεῖο ἔχει δική του ὀργάνωση.

Ε'. Τὸ μοντάξιον ἀγροτικὸ σχολεῖο

1. Ἐλαττώματα καὶ προτερήματα τοῦ Μονοτάξιου, 2. Μεταρρύθμιση τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου, α) Ὁλικὴ κεντρικοποίηση, β) Μερικὴ κεντρικοποίηση, γ) Τὸ μορφωτικὸ ὕλικό, δ) Τὸ σχολεῖο τοῦ πολιτισμοῦ, ε) Τὸ πατριδογνωστικὸ σχολεῖο, στ) Τὸ παραγωγικὸ σχολεῖο.

ΣΤ'. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ μορφωτικοῦ ὕλικου

1. Περιορισμὸς τοῦ ὕλικου καὶ ἐλευθερία ἐπιλογῆς, 2. Τὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας, 3. Σεβασμὸς τοῦ μορφωτικοῦ ὕλικου, 4. «Σπουδαῖα» ὕλικά, 5. Ἐμπέδωση τοῦ ὕλικου, 6. Ἐλευθερία ἀπὸ τὰ χωριστὰ μαθήματα. 7. Ἐλαστικὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα.

Ζ'. Διάταξις τοῦ μορφωτικοῦ ὕλικου

1. Σύντομη θεωρία τῆς συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας. 2. Ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς. 3. Ὅρια τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς. 4. Διάφοροι δρόμοι.

Η'. Ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας

1. Ἡ ἀσυνδεσία τῆς διδασκαλίας τῶν χωριστῶν μαθημάτων, 2. Εὐκαιρικὴ συγκεντρωτικὴ διδασκαλία, α) στὸ ἀναγνωστικὸ τῶν παιδιῶν, β) στὴ διδασκαλίαν τῆς Ἱστορίας, γ) στὴ διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας. 3. Οἱ ἐρωτήσεις τῶν μαθητῶν ὡς ἀφορμὴ τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς, 4. Ἡ ἔνωση συγγενικῶν μαθημάτων. α) τὸ χωράφι καὶ ἡ καλλιέργεια, β) κάρβουνο καὶ σίδηρος, 5. Ἐνιαία συγκεντρωτικὴ σὲ πραγματογνωστικοὺς κύκλους, 6. Ἐνα σχέδιον ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας, 1ον ἔτος : τὸ σπῆτι, ἡ αὐλὴ καὶ ὁ κῆπος, 2ον ἔτος : τὸ λειβάδι καὶ τὸ σπῆτι, 3ον

έτος: στὸν ἀγρό, στὸ δάσος καὶ στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ, 7. Χωριστοὶ δρόμοι τῶν εἰδικῶν μαθημάτων.

Θ'. Ἡ ὁργάνωση τῆς διδασκαλίας ἢ ἡ ἄρθρωση τῶν τμημάτων

1. Προσπάθειες καταργήσεως τῶν τμημάτων, α) Ἀτομικὴ διδασκαλία, β) Κατάργηση τῶν χωριστῶν τάξεων, 2. Ἔργασίες ὁμάδων, 3. Ἡ ἐλευθερία τῆς μεθόδου, α) Μεθοδικές ἀπαιτήσεις, β) Ἐμπύχωση τῆς σχολικῆς τάξεως.

Γ'. Ἡ πατριδογνωστικὴ ζωὴ στὸ ἀγροτικὸ σχολεῖο

1. Διάφοροι τρόποι πατριδογνωστικῆς ἀγωγῆς: α) Ἡ καλλιέργεια τῆς παρατηρήσεως. β) Ἡ γλωσσικὴ καλλιέργεια. γ) Ἡ εἰδικὴ πατριδογνωστικὴ διδασκαλία. δ) Πατριδογνωστικὴ Ἱστορία καὶ πολιτικὴ ἀγωγή. ε) Πατριδογνωστικὴ ἀγωγή καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία. στ) Πατριδογνωστικὴ ἀγωγή καὶ Κοινότης τοῦ χωριοῦ. ζ) Ἀναγκαῖες προϋποθέσεις.

ΙΑ'. Οἱ μορφές ἐργασίας τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου

1. Σιωπηρές ἐργασίες. 2. Τὸ σχολικὸ βιβλίον στὸ ἀγροτικὸ σχολεῖο. 3) Σχολικὸς χώρος καὶ αὐτομόρφωση. 4. Ἡ συλλεκτικὴ ἐργασία. 5. Ὁ ἐλεύθερος μαθητικὸς διάλογος. 6. Οἱ κατ' οἶκον ἐργασίες.

ΙΒ'. Τὸ ἀγροτικὸ σχολεῖο καὶ τὸ συγχρονισμὸν πρόγραμμα

1. Περιοχὴ τῶν σχολικῶν δεξιοτήτων. α) Ἀνάγνωση, β) γραμματικὴ, γ) ὀρθογραφία, δ) ἀριθμητικὴ, ε) γεωμετρία, στ) τεχνικά, μουσικὴ καὶ γυμναστικὴ. 2) Ἡ περὶ τῶν γνώσεων.

ΙΡ'. Ἡ ὁργάνωση τῶν τάξεων τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου

1. Τμήματα ἢ ὁμάδες ἐργασίας. 2. Ὡρες γιὰ πολυτάξια σχολεῖα. 3. Τὸ μονοτάξιο σχολεῖο. α) Ἡ ἐνιαία διδασκαλία. β) Μαθήματα ἀσκήσεων στὸ μονοτάξιο. γ) Ἡ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας δ) Ἡ διδασκαλία τῶν τεχνικῶν. ε) Τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα. 4. Τὸ διτάξιο σχολεῖο. 5. Οἱ ἄλλες μορφές τοῦ ὀλιγοτάξιο σχολείου.

ΙΑ'. Ὁ δάσκαλος τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου

1. Ὁ νέος δάσκαλος. 2. Κοινὴ μόρφωση ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν δασκάλων. 3. Ἡ πρακτικὴ μόρφωση τοῦ δασκάλου. α) Ὁδηγίες γιὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς Π. Ἀκαδημίας. β) Ὁδηγίες λαογνωστικῆς γιὰ τὴν πρακτικὴ ἀσκηση. 4. Ἡ ἐλεύθερη ἐπιμόρφωση τοῦ δασκάλου τῆς ἐπαρχίας.

Β'. Τόμος, σελ. 270

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α'. Βασικὲς γραμμὲς γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ ἀγροτικοῦ μας σχολείου.

Β'. Ὑπάρχει παιδαγωγικὴ τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου;

Γ'. Ὅρια καὶ δυνατότητες τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου.

Δ'. Γενικὸ πρόγραμμα ἀγωγῆς καὶ ἐργασίας τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ἡ τριλογία τῶν διδακτικῶν μορφῶν

Ε'. Ἡ αὐτοτέλεια τῶν μαθημάτων καὶ ἡ ἐνιαία συγκεντρωτικὴ διδασκαλία.

ΣΤ'. Οἱ ὁμαδικὲς ἐργασίες.

Ζ'. Ὁ διδακτικὸς καὶ μαθητικὸς διάλογος.

Η'. Ὁ σχολικὸς κήπος.

Θ'. Ἡ σχολικὴ ζωὴ.

Ι'. Οἱ σχολικὲς μας γιορτές.

1. Ὁ προφορικὸς λόγος. 2. Ὁ μουσικὸς λόγος. 3. Ὁ παραστατικὸς λόγος. 4. Ὁ χορὸς. 5. Τὸ δραματικὸ παίγνιον.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

1. Πρακτικὲς εἰκόνες ἀπὸ τὸ νέο ἀγροτικὸ σχολεῖο. 2. Εἴκοσι δύο διδακτικὲς ἐνότητες.

Πωλεῖται στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν καὶ στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» Περικλέους 21. Τιμὴ καθε τόμου Δρχ. 80.